

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

Save the Children

AVOIMUUTTA JA YHTEYKSIÄ – KOTIMAINEN ADOPTIO MUUTOKSESSA

Kohtaaminen-kotimaisen adoption kehittämishanke

2010–2013

Toimittaneet

Päivi Partanen, Kaarina Pasanen, Heli Reinikainen ja Kaisa Tervonen-Arnkil

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

Save the Children

AVOIMUUTTA JA YHTEYKSIÄ – KOTIMAINEN ADOPTIO MUUTOKSESSA

Kohtaaminen-kotimaisen adoption kehittämishanke
2010–2013

Toimittaneet

Päivi Partanen, Kaarina Pasanen, Heli Reinikainen ja
Kaisa Tervonen-Arnkil

Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja n:o 22

Pelastakaa Lapset ry:n julkaisusarja nro 22

ISBN 978-952-5706-83-3

ISBN 978-952-5706-84-0 (PDF)

ISSN 1459-9392: 22

© Pelastakaa Lapset ry

Kannen kuva: Christel Rönns

Taitto: Hannu Karjalainen

Painopaikka: Hanemedia 2013

Pelastakaa Lapset ry

Koskelantie 38

00610 Helsinki

Puh. 010 843 5000

Faksi: 010 843 5111

www.pelastakaalapset.fi

Sisällys

Esipuhe	6
Johdanto	8
Päivi Partanen	
Avoim adoptio ja avoimuus adoptiossa.....	13
Kaisa Tervonen-Arnkil	
Sosiaalityöntekijä kohtaa adoptoitavan lapsen syntymä-äidin.....	17
Virve Hongisto	
”Sitä oottaa ihan hirveesti” – syntymävanhemman ajatuksia yhteydenpidosta... 	27
Päivi Partanen	
”Avoimuus on ollut tärkeää ja se, että olen heille kaikki kaikessa.” – adoptoitujen kokemuksia.....	36
Petra Forsberg	
Minä tiedän.....	48
Kaisa Tervonen-Arnkil	
Aikuiset adoptoidut kohtaavat – keskustelua adoptoitujen kanssa.....	50
Heli Reinikainen	
Matkalla avoimuuteen – ”Entä jos ne puuttuu meidän elämään?”	54
Pia Keiski	
Ensimmäinen tapaaminen lapseni biologisen äidin kanssa	67
Riikka Salminen	
Kohtaaminen vuosien päästä – tärkeä päivä elämässämme	69
Kaarina Pasanen	
Adoptio mahdollisuutena lastensuojelussa – harkintoja, havaintoja, kokemuksia	73
Päivi Partanen, Kaarina Pasanen, Heli Reinikainen ja Kaisa Tervonen-Arnkil	
Avoimuutta ja yhteyksiä – projektityön kirjaimia.....	85
Päivi Partanen, Kaarina Pasanen, Heli Reinikainen ja Kaisa Tervonen-Arnkil	
Katse huomiseen	87
Kirjoittajat	89
Liitteet	90
LIITE 1 Työ- ja ohjausryhmä, harjoittelijat ja opinnäytetyöt	90
LIITE 2 Artikkelit ja haastattelut.....	91
LIITE 3 Projektin aikana tuotettu materiaali	92
LIITE 4 Koulutukset, työpajat, puheenvuorot ja vertaisryhmät 2010-2013	93

Esipuhe

Kohtaaminen – kotimaisen adoption kehittämishanke toteutettiin Pelastakaa Lapsissa Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamana vuosina 2010-2013. Hanke osui adoption ja lastensuojelun maailmassa mielenkiintoiseen aikaan ja paikkaan. Hankkeen suunnittelu- ja toteutusvuosina valmisteltiin sekä vahvistettiin uusi adoptiolaki (22/2012), jossa tehtiin virallisesti mahdolliseksi avoin adoptio. Lastensuojelussa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on jatkuvassa kasvussa ja lastensuojelulain muutoksella perhehoidosta tehtiin ensisijainen sijoitusmuoto vuoden 2012 alusta. Lastensuojelu kokonaisuudessaan on näiden vuosien aikana joutunut ja päässyt monien eri tahojen tarkastelun kohteeksi, erityisesti Erika-tytön traagisen kuoleman myötä. Kesälä 2013 Lastensuojelun tilaa selvittänyt Kananojan työryhmä esitti yhtenä toimenpide-ehdotuksenaan pysyvän huostaanoton mahdollistamista.

Hankkeen kannalta ajankohta oli sekä hedelmällinen ja hyvä että haastava. Hankkeen teemat olivat ajankohtaisia ja hanke pääsi tekemään valtakunnallista ja lainsäädännöllistä vaikuttamistyötä omien ydinteemojensa osalta. Yksi hankkeen päämääristä oli selvittää, onko yhä useamman lapsen mahdollista päästä adoption kautta pysyvään perhesijoitukseen ja voiko avoimesta adoptiosta tulla yksi lastensuojelun sosiaalityön käytännöistä. Tätä päämäärää tuki voimaan tullut adoptiolaki. Haastavaa kuitenkin oli se, että adoptio osana lastensuojelua jäi väistämättä lastensuojelun isojen kysymysten jalkoihin, eikä hankkeen ollut mahdollista saada teemoilleen sellaista näkyvyyttä lastensuojelutyössä, kuin olisi ollut hyväksi sen tavoitteille. Adoption marginaalisuus lastensuojelun kokonaisuudessa aiheutti sen, että keskusteluihin saatiin mukaan vähemmän lastensuojelun ammattilaisia, kuin oli toivottu.

Hanke on myös sisällöllisesti liikkunut ristiriitaisten teemojen kentässä. Lapsen edun mukaiset pysyvät ihmissuhteet voisivat toteutua avoimen adoption avulla. Lastensuojelulaissa on kuitenkin asetettu tavoitteeksi perheen jälleenyhdistyminen ja lapsen edun toteutuminen sitä kautta. Pelastakaa Lapset tai Kohtaaminen -hanke ei ole halunnut yksiselitteisesti ryhtyä puhumaan pysyvän huostaanoton puolesta, koska siihen liittyy monia vielä käsittelemättömiä ja suomalaisen lastensuojelun ja yhteiskunnan ajattelun kanssa ristiriidassa olevia asioita. Samalla on kuitenkin haluttu osoittaa, että adoptio ja sen avoimuus ovat yksi mahdollisuus lapsen vakaan ja pysyvän kodin sekä kiintymyssuhteiden varmistamiseksi. Hankkeen aikana on kirkastunut näkemys sii-

tä, että adoptio voidaan esittää yhtenä lastensuojelun vaihtoehtona kun lapsi tarvitsee uuden kodin.

Hanke on ansiokkaasti tarkastellut adoptiota eri näkökulmista. Tässä raportissa oman äänensä saavat kuuluviin kaikki adoption osapuolet, kun hankkeen työntekijät ja adoption kokemusasiantuntijat avaavat adoptiota adoptoidun, lapsensa adoptioon luovuttavan vanhemman ja adoptiovanhempien näkökulmista. Kirjoitusten myötä lukija voi eläytyä niiden ihmisten ajatuksiin, tunteisiin ja elämään, joita adoptio koskettaa. Adoptio on ratkaisu, jota harkitaan ja arvioidaan emotionaalisesti herkässä tilanteessa ja se koskettaa adoptioon lapsensa luovuttavaa vanhempaa syvästi ja pysyy hänen mukanaan lopun elämää. Adoptoidun lapsen näkökulmasta oman taustan tarkastelu ja adoptioon johtaneet syyt ovat tärkeitä ja niiden tutkiminen on hänelle merkitsevää ja koskettavaa. Adoptiovanhemman ajatukset ja tunteet sekä mahdollisuus kiintyä lapseensa ovat elintärkeitä adoptoitavan lapsen näkökulmasta ja hänelle lapsen tausta ja syntymävanhemmat ovat välttämätön osa oman lapsen taustaa ja nykyisyyttä.

Kohtaaminen -hanke on onnistunut kokoamaan tähän raporttiin monipuolisen ja koskettavan aineiston, joka herättää ajatuksia ja uudenlaista ymmärrystä adoptiosta. Hanke on nimensä mukaisesti toteuttanut erilaisia kohtaamisia, joista on syntynyt uutta tietoa ja mahdollisuuksia käsittää adoption merkityksiä. Hankkeen toimijat ovat todellisia adoption asiantuntijoita ja ammattilaisia, mutta erityisesti heidän kohtaamansa adoption kokemusasiantuntijat eli adoptoidut, näiden syntymävanhemmat ja adoptiovanhemmat ovat mahdollistaneet tämän raportin syntymisen ja syvällisen tarinan adoptiosta. Adoption avoimuus tulee hankkeen tuottaman tiedon avulla lisääntymään, vahvistumaan ja toivottavasti juurtumaan osaksi suomalaista lastensuojelutyötä. Kiitokset hankkeen työntekijöille ja tämän raportin laatijoille tästä merkittävästä työstä suomalaisen adoptiotyön vahvistamiseksi kohti avointa tulevaisuutta.

Helsingissä 20.11.2013

Riitta Hyytinen

Johtaja, lastensuojelupalvelut

Pelastakaa Lapset

Johdanto

Mitä avoimuudella adoptiossa tarkoitetaan? Minkälaisia kokemuksia ja tunteuksia adoption eri osapuolilla on ollut kotimaisesta adoptiosta? Miten kotimainen adoptio nähdään osana lastensuojelua? Kysymykset ovat esimerkkejä ja viittauksia muutamista teemoista, joita tässä julkaisussa avaamme. Kirjoitukset ovat kokoelma Pelastakaa Lapset ry:n *Kohtaaminen – kotimaisen adoption kehittämishankkeen 2010-2013* keskeisistä tuotoksista, tuloksista ja kokemuksista. Hankkeeseen on saatu rahoitus Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) avustuksista.

Kohtaaminen - kotimaisen adoption kehittämishanke: tavoitteista päämäärään

Hankkeen keskeinen lähtöajatus on edistää sijaishuoltoa tarvitsevan lapsen oikeuksia pysyviin ihmissuhteisiin ja perhe-elämään. Projektin tarpeellisuutta perusteltiin sillä, että adoptiota käytetään lastensuojelutoimenpiteenä hyvin vähän ja adoptio on ainoa sijaishuollon vaihtoehto, jossa pysyvyys voidaan lapselle periaatteessa turvata. Päämääräksi hankkeessa tuli selvittää, onko useamman lastensuojelua tarvitsevan lapsen mahdollista päästä adoption kautta pysyvään perhesijoitukseen ja voiko niin sanotun avoimen adoption mahdollisuutta hyödyntää suomalaisessa sosiaalityön käytännössä. Hankkeen alkaessa Suomessa oli vielä voimassa Laki lapseksiottamisesta (153/1985), jossa tätä avoimen adoption näkökulmaa ei tunnustettu, mutta hankkeen aikana voimaan astuneessa Adoptiolaisissa (22/2012) tämä mahdollisuus on jo olemassa. Laissa puhutaan lapsen oikeudesta pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempansa adoption vahvistamisen jälkeen.

Kohtaaminen-hankkeessa on ollut kaksi eettistä periaatetta: 1) Adoption tulee perustua vanhemman omaan tahtoon ja suostumukseen ja 2) Adoptio ei voi olla keino välttää lastensuojelun kustannuksia kunnissa. Eettiset kysymykset nousivat välillä ajankohtaisiksi, kun kuulumme viestejä siitä, että joissakin kunnissa päättäjät tai luottamushenkilöt näkivät adoption keinona vähentää sijaishuollon kustannuksia. Tämän julkaisun kirjoituksessa *Adoptio mahdollisuudeksi lastensuojeluun: harkintoja, havaintoja, kokemuksia* Kaarina Pasanen pohdii tarkemmin adoptiota lastensuojelussa.

Kun Kohtaaminen-hanke alkoi, keskityimme selvittämään, mitä avoin adoptio tarkoittaa ja miten sitä voisi Suomessa toteuttaa. Kotimaisesta adoptiosta on hyvin vähän tutkimustietoa ja avoimesta adoptiosta sitä ei ollut saatavilla lainkaan. Nyt tilanne on hieman parantunut. Yksi suomenkielinen tietolähde saatiin, kun Saara Jäppinen¹⁾ teki pro gradu-opinnäytetyönsä Kohtaaminen-hankkeen myötävaikutuksella avoimesta adoptiosta. Siitä saimme arvokasta tietoa kansainvälisen tutkimuksen näkökulmasta. Avointa adoptiota käytetään paljon muun muassa Yhdysvalloissa, Kanadassa ja Iso-Britanniassa. Kohtaaminen-hankkeeseen on saatu runsaasti tärkeää ja ajantasaista tietoa erityisesti Britanniasta, jonne projektin työryhmällä oli mahdollisuus tehdä kaksi työmatkaa, ensin lastensuojelun konferensseihin vuonna 2010 ja siellä luotujen kontaktien kautta tapaamaan paikallisia asiantuntijoita ja tutkijoita keväällä 2012. Päivi Partanen kirjoittaa tämän julkaisun artikkelissa *Avoin adoptio ja avoimuus adoptiossa* muun muassa Britanniasta saadusta tutkimustiedosta ja kokemuksista. Teoreettinen tieto on ollut hankkeelle merkittävää. Se on kirkastanut kehittämistyötämme ja sen sisältöä. Heli Reinikaisen artikkelissa *Matkalla avoimuuteen – ”Entä jos ne puuttuu meidän elämään?”* pohditaan avoimuutta adoptiossa adoptiovanhemmuuden näkökulmasta. Kirjoituksessa nousee esille erityisesti sukulaisuussuhteiden uudelleenmäärittelyn välttämättömyys ja se, minkälaisia ajatuksia, pelkoja ja kokemuksia vanhemmilla on ollut muun muassa avoimesta adoptiosta. Kirjoitusta täydentävät kahden adoptiovanhemman koskettavat kirjoitukset, Pia Keiskin *Ensimmäinen tapaaminen lapseni biologisen äidin kanssa* sekä Riikka Salmisen *Kohtaaminen vuosien päästä – tärkeä päivä elämässämme*. Kertomuksissa tulee hyvin näkyviin miten erilaisia tunteita, epäilyä ja odotuksia yhteydenpitoon liittyy.

Yksi keskeinen Kohtaaminen-hankkeen tavoite on nostaa syntymävanhemman näkökulmaa näkyviin, jotta osataan kehittää heille soveltuvia tukipalveluja ja erityisesti adoptioeuvontaa. Merkittävää uutta tietoa saatiinkin Pelastakaa Lasten sosiaalityön asiakirja-aineistosta vuosilta 2008-2010. Aineisto sisältää 110 lapsen adoptioluovutusta harkitsevan syntymävanhemman adoptioeuvonnan asiakirjat. Kaisa Tervonen-Arnkil pohtii artikkelissaan *Sosiaalityöntekijä kohtaa adoptoitavan lapsen syntymä-äidin* sitä, miten vaikean ja sensitiivisen ratkaisun edessä vanhemmat ovat, kun he joutuvat harkitsemaan lapsestaan luopumista usein yllättävässä elämäntilanteessa ja melko yksin. Tähän saadaan myös kokemuksellista näkökulmaa Virve Hongiston artikkelista *”Sitä oottaa ihan hirveesti” – syntymävanhemman ajatuksia yhteydenpidosta*, jossa hän on dialogissa syntymävanhemman kanssa.

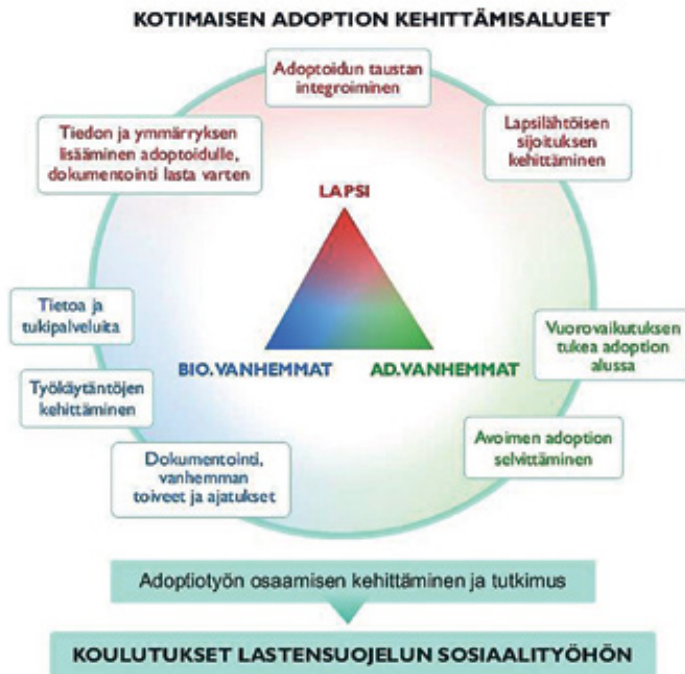
1) Jäppinen, Saara (2012) Avoin adoptio – systemaattinen kirjallisuuskatsaus kansainvälisestä tutkimuksesta. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto.

Adoption kaikkien eri osapuolien (adoptiokolmio) tasavertainen tarkastelu kehittämistyössä on koettu tärkeäksi ja avartavaksi. Adoptiolapsen ja aikuisen adoptoitujen kannalta on pohdittu ja kehitetty palveluja muun muassa siitä, miten heidän mahdollisuuttaan osallisuuteen voitaisiin lisätä ja miten heidän äänensä voisi tulla kuuluviin. Päivi Partasen kirjoitus ”*Avoimuus on ollut tärkeää ja se, että olen heille kaikki kaikessa*” – adoptoitujen kokemuksia kuvaa aikuisille adoptoiduille tehtyä kyselyä, joka on osa Partasen tekeillä olevaa lissensiaatintyötä. Kyselystä on saatu tietoa adoptoitujen kokemuksista, miten adoptiosta on puhuttu perheessä sekä toiveista saada nykyistä tarkempaa kuvausta oman elämän alkuvaiheista. Artikkelia täydentää Petra Forsbergin oma kohtainen kirjoitus *Minä tiedän*. Oman taustan tuntemisen merkityksen ohella, kirjoituksessa viehättää luonteva suhtautuminen syntymäsukuun. Mahdollisuus tämänkaltaiseen yhteydenpitoon on harvinaista, mutta ehkä avoimuuden lisääntyessä, se voi onnistua nykyistä useammalle. Aikuisille adoptoiduille on järjestetty yhteistyössä heidän kanssaan vertaistapaamisia Helsingissä Tiukula-talossa. Tapaamisia on ollut heti hankkeen ensimmäisestä vuodesta, 2010 lähtien. Siitä, miten tapaamiset on koettu ja minkälaisia teemoja niissä on ollut, kirjoittaa Kaisa Tervonen-Arnkil tarkemmin artikkelissaan *Aikuiset adoptoidut kohtaavat – keskustelua adoptoitujen kanssa*.

Kohtaaminen-hanke on ollut monitasoista ihmisten ja asioiden kohtaamista. Adoption eri osapuolilla on ollut mahdollisuus vertaiskokemukseen ja oman taustan pohdintaan. Projektintyöntekijöille vuoropuhelu kokemusasiantuntijoiden ja koulutuksiin osallistuneiden kanssa on ollut rikastuttavaa, tuonut uusia näkökulmia ja tuottanut omien työtapojen kriittistä tarkastelua. Tässä julkaisussa näistä kohtaamisista näkyy vain pieni siivu. Kehittämistyötä voi hahmottaa vielä tiivistettynä alla olevien tavoitteiden ja kuvion avulla.

- Kehittää syntymävanhempien kanssa tehtävää sosiaalityötä
- Selvittää ja määrittää avoimen adoption mahdollisuus
- Edistää adoption avoimuutta sekä adoptoidun lapsen oikeutta syntymätaustan ja syntymävanhempien tuntemiseen ja kohtamiseen tiedon, tunteiden ja mielikuvien tasolla
- Lisätä osaamista: kouluttaa lastensuojelun sosiaalityöntekijöitä adoptio-osaamisessa

Kuvio 1.

Hankkeen tavoitteiden ja päämäärän toteutumista on arvioitu koko projektin ajan niin työ- kuin ohjausryhmässäkin. Syksyllä 2013 toteutettiin arviointityöpaja, joka tilattiin ruotsinkielisestä sosiaalialan osaamiskeskuksesta (Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, FSKC). Työpajassa kävi ilmi, että hankkeessa on ollut laajat tavoitteet ja vaikka vaikuttamistyö ei ollut selkeänä tavoitteena, sitä on tehty paljon²⁾.

Kirjoituksessa *Projektityön arkea* kurkistetaan projektityön iloihin ja haasteisiin hankkeen tiimin sanoin. Julkaisun lopussa artikkelissa *Katse huomiiseen* nostetaan esille erityisesti adoption jälkeisten tukipalvelujen merkitystä ja mahdollista tarvetta tulevaisuudessa. Toivomme, että tämä julkaisu jatkaa keskustelua kotimaisen adoption paikasta lastensuojelussa ja lisää näkemystä avoimuuden merkityksestä adoptiossa jokaisen sen osapuolen kannalta. Ja niin, että jokaisella, jota adoptio koskettaa, olisi mahdollisuus työstää omaa taustaansa itselleen sopivalla tavalla. Kotimainen adoptio on muuttumassa vaikenemisesta avoimuuteen, mistä kertoo myös Anu Övermarkin³⁾ hankkeeseen tehty pro gradu-opinnäytetyö. Liitteissä on tietoa ohjausryhmästä, hank-

2) Lindqvist, Ann-Marie & Montonen, Mia 2013. Kooste Kohtaaminen-hankkeen arviointityöpajasta. FSKC Arbetspapper 3/2013. Ab det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

3) Övermark, Anu 2013. Salatusta avoimeksi. Kotimainen adoptio historiallisessa kontekstissaan. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto.

keessa työskennelleistä opiskelijoista, järjestetyistä koulutuksista, tuotoksista ja hankkeen aikana sekä tekeillä olevista opinnäytteistä.

Tämän kirjoituskokoelman lopputuloksesta on erityisesti kiitettävä Petra Forsbergia, Pia Keiskiä ja Riikka Salmista omien kokemusten rohkeasta kertomisesta. Tärkeää on ollut myös muiden adoptoitujen äänen kuuleminen, kiitos siis adoptoiduille Partasen tekemään kyselyyn vastaamisesta. Kiitos myös syntymävanhemmalle, joka on antanut Virve Hongistolle luvan avata heidän yhteistä dialogiaan. Ilman sitä tämä julkaisu olisi jäänyt vaillinaiseksi. Adoptiokolmio ei olisi ehyt. Kiitokset myös Anne Holapalle, Pelastakaa Lasten informaattikolle tärkeästä oikoluvusta.

Helsingissä 14.11.2013

Päivi Partanen, Kaarina Pasanen, Heli Reinikainen, Kaisa Tervonen-Arnkil

Kuva: Heli Reinikainen

Avoin adoptio ja avoimuus adoptiossa

Kohtaaminen-hankkeen alussa kartoitettiin avoimesta adoptiosta ulkomailla tehtyä tutkimusta ja kokemuksia. Keväällä 2012 pääsimme tutustumismatkal- le Iso-Britanniaan ja tapaamaan siellä adoption asiantuntijoita. Tapaamamme ammattilaiset olivat BAAF:in johtaja John Simmonds, East Anglian yliopiston tutkijat Elsbeth Neil ja Julie Young sekä psykoterapeutit Leslie Ironside, Lorne Loxtercamp ja Katherine Green. Keskusteluissa heidän kanssaan saimme monipuolisen kuvan Iso-Britannian adoptiokäytännöistä suhteessa lastensuojeluun, avoimen adoption haasteista sekä niistä asioista, joita adoptioerheet ovat tuoneet terapiaan. Matkan aikana tärkeäksi ja keskeiseksi asiaksi työryh- mässä nousi avoimuus adoptioissa. Tässä artikkelissa tarkastelen avoimen adoption ja avoimuuden käsitteitä tutkimuskirjallisuuden avulla.

Adoptioita on kolme eri tyyppiä ja niissä kontakti adoptioerheen ja syn- tymäerheen välillä vaihtelee. Suljetussa/salassa pidettävässä/luottamuksel- lisessa (confidential) adoptiossa ei adoptioerheen ja syntymäerheen välil- lä ole kontaktia eikä osapuolien tunnistetietoja jaeta. Välitetyssä (mediated) adoptiossakaan ei vaihdeta osapuolten tunnistetietoja, mutta heidän välillään on vuorovaikutusta siten, että viestit kulkevat kolmannen osapuolen kautta. Usein tämä kolmas osapuoli on adoptioneuvonnan antaja. Avoimessa adopti- ossa (open adoption/fully disclosed) adoptiovanhemmat ja syntymävanhem- mat tuntevat toisensa ja he ovat suoraan vuorovaikutuksessa toistensa kanssa esimerkiksi kirjeitse, puhelimitse tai tapaamalla. Näin luokiteltuna avoimuus ja kontakti nähdään stabiilina. Käytännössä kuitenkin perheiden elämässä avoimuuden taso tai kontaktin intensiteetti voivat muuttua ja vaihdella eri ai- koina. (Grotevant et al. 2003, 168.)

Suljettu, välitetty tai avoin adoptio voidaan myös nähdä *rakenteellisen avoi- muuden* (structural openness) variaationa, jolloin toteutuva kontakti, sen tihe- ys, kesto tai toteutumisen muoto (kirje, puhelu, tapaaminen) vaihtelee. Raken- teellisen avoimuuden vastinparina pidetään *vuorovaikutuksellista avoimuutta* (communicative openness), jolla tarkoitetaan adoptiovanhempien asennetta adoption liittyviin asioihin ja tunteisiin sekä kykyä vastaanottaa ja käsitel- lä niitä. Siihen liittyy osapuolien halu pohtia adoption merkitystä osana elä- määnsä, jakaa näitä merkityksiä toisten kanssa ja tutkia adoption liittyviä

asioita perheessään. Vanhemmat ymmärtävät ja tukevat lapsen suhdetta kaksiin vanhempiin, ja tarvittaessa näiden kahden perhesysteemin välisen kontaktin helpottamista tavalla tai toisella. Avoimuutta ei liitetä vain adoptioon liittyvän tiedon välittämiseen. Yhtä tärkeää on adoptioon liittyviin tunteisiin virittäytyminen, jakaminen ja sietäminen niin adoptioperheen sisällä kuin adoptio- ja syntymäperheen välillä. (Brodzinsky 2005, 149.)

Avoimuuden ilmenemistä perheessä voi tarkastella seuraavan kuvitteellisen esimerkin kautta. Adoptioperheessä, jossa lapsen taustasta on vähän tietoa eikä kontaktia syntymäperheeseen ole, vanhemmat luovat tunneilmaston, jolle ominaista on avoimuus, rehellisyys ja tunneviritetty vuorovaikutus. He suhtautuvat empaattisesti ja kunnioittavasti lapsensa tarpeisiin, puhuvat avoimesti, mutta eivät liiallisesti adoptioasioista ja tiedostavat turhautumisen, kun syntymäperheestä ei ole enempää tietoa. Vanhemmat hyväksyvät lapsensa hämmennyksen ja surun adoptioon liittyvistä menetyksistä, puhuvat kunnioittavasti syntymäperheestä, tukevat positiivista suhdetta lapsen alkuperään ja tekevät kaikkensa saadakseen lisää tietoa lapsen taustasta ja luopumiseen liittyvistä olosuhteista. (Brodzinsky 2005, 149.)

Rakenteellisesti avoimen adoption ratkaisu ei takaa vuorovaikutuksellista avoimuutta, sillä vaikka yhteys syntymäperheeseen jatkuu, vanhemmat eivät välttämättä puhu paljoakaan lapselleen syntymävanhemmista. Vanhemmat voivat vältellä kysymyksiä liittyen syntymä-äitiin tai sijoituksen syihin. He voivat myös tarjota vain hyvin pinnallisia vastauksia tai vastaukset osoittavat sensitiivisyyden puutetta ja kyvyttömyyttä vastata lapsen tarpeisiin. Lapsen terveelle psykologiselle sopeutumiselle ei merkityksellistä ole adoption rakenteellinen avoimuus vaan perheen dialogi ts. vuoropuhelu, joka on avointa, rehellistä ja emotionaalisesti viritettyä. Dialogi ei koske vain adoptioon liittyviä asioita vaan kaikkea elämää, joka koskettaa lasta ja perhettä. (Brodzinsky 2005, 150-151.)

Riippumatta rakenteellisista ratkaisuista adoptioon liittyvien asioiden tutkiskelu tapahtuu kolmella eri tasolla. Ensimmäinen taso on *yksilön tunteiden ja ajatusten itsetutkiskelu* (intrapersonal). Lapsella tämä prosessi alkaa siitä, kun hän saa tietää olevansa adoptoitu ja adoptiovanhemmilla usein lapsettomuuden selvittyä ja adoptioajatuksen herättyä. Syntymävanhempien prosessi voi saada alkunsa, kun he havaitsevat odottamattoman raskauden ja ensimmäistä kertaa pohtivat adoptiota ratkaisuna tilanteeseen. *Perheen sisäisellä* (intrafamiliar) tasolla adoptioasioita tutkiskellaan adoptioperheen ja syntymäperheen jäsenten kesken. Adoptioperheissä tämä tapahtuu adoptiovanhempien kesken ja mikä vielä tärkeämpää, vanhempien ja lapsen välillä. Erityisen tärkeää on ta-

pa, jolla adoptiovanhemmat puhuvat biologisista vanhemmista ja adoptioon luovuttamiseen liittyvistä asioista lapsen kanssa. Kolmas taso adoption vuorovaikutuksessa on *perheiden välinen* (interfamiliar), jolloin adoptioasioita tutkitaan adoptio- ja syntymävanhempien kesken. (Brodzinsky 2005, 152-153.) Merkityksellistä on myös adoptiovanhempien välinen vuorovaikutus avoimuuden lisääjänä. Vertaistapaamisissa adoptiovanhemmat voivat jakaa kokemuksiaan ja saada vinkkejä toteuttaakseen niitä omassa vanhemmuudessaan. Adoptiovanhempien tapaamiset ovat merkityksellisiä myös lapselle vertaistuen saamiseksi ja omien pohdintojen jakamiseksi toisten adoptoitujen kanssa. Tapaamisten kautta myös adoptio asiana tulee helpommin puheeksi perheen sisällä.

Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa on adoptioissa siirrytty vahvasti kohti avoimuutta. Syntymävanhempien ja adoptoitujen tarpeet ovat vaikuttaneet muutokseen. Varsinkin Yhdysvalloissa syntymävanhemmat ovat vaatineet muutosta adoptiokäytäntöihin ja halunneet tietää lapsensa kuulumisia. Toisaalta adoptoiduilla on ollut tarve tietää omasta taustastaan ja he ovat vaatineet oikeutta päästä rekistereihin, joihin on tallennettu heidän syntymätietonsa. Kehitystä kuvaa hyvin se, että vielä 1960-luvulla pohdittiin, kerrotaanko lapselle hänen olevan adoptoitu vai ei. Nyt puheena on se, kuinka paljon ja milloin lapselle kerrotaan hänen tiedossa olevasta taustastaan. Keskeisempää nykyään on kuitenkin puhe kontaktista biologiseen perheeseen. (Wrobel et al. 2003, 57.)

Suomessa on nähtävissä samaa kehitystä kohti avoimuutta, vaikka salassa pidettäviä adoptioita ei ole käytännössä ollut lainkaan. Nykyään adoptioprosessissa välitetään syntymävanhemmille ja adoptiovanhemmille toista osapuolta koskevat tiedot sovitusti. Adoptioon luovutuksen yhteydessä ainakin biologisen äidin henkilöllisyys tiedetään ja tuleville adoptiovanhemmillemme kerrotaan lapsen taustasta ja adoptioon luovuttamisen syistä. Kerrottavien asioiden määrä ja tarkkuus ovat vuosikymmenien aikana kasvaneet, sillä adoptioprosessissa kerätään enemmän tietoa ja toisaalta adoptiovanhempien katsotaan olevan tärkeimmät tiedonvälittäjät lapselle. Syntymävanhempi saa tiedot adoptiovanhemmista tai halutessaan yleiskuvausta adoptiovanhempien perheestä. Suljettujen adoptioiden sijaan voitaisiin Suomessa puhua *vaietuista* adoptioista, sillä syntymätaustaa koskevat tiedot on voitu salata lapselta itseltään. Välitetyt adoptiot ovat olleet Suomessa käytössä jo vuosikymmeniä. Adoptio- ja neuvonnan antajan kautta on voitu lähettää kuulumisia ja valokuvia lapselta biologiselle vanhemmalle ja joskus syntymävanhempi on voinut muistaa lasta esimerkiksi syntymäpäivän aikaan. Joitain avoimia adoptioita on tehty myös Pelastakaa Lapset ry:n kautta. Tuolloin lasta on tavannut hänen biolo-

ginen vanhempansa, isovanhempansa tai muu sukulainen. Nykyinen adoptiolakimme (AdL 22/2012, 58 §) mahdollistaa avoimen adoption, jossa yhteydenpidosta voi tehdä juridisesti sitovan sopimuksen. Tuolloin osapuolina ovat adoptiovanhemmat ja lapsen aikaisemmat vanhemmat. Tämä uusi mahdollisuus siteestä syntymätaustaan tulee varmasti muuttamaan adoptioeuvontaa ja adoptiokäytäntöjä. Tulevaisuudessa yhä useammalla lapsella on tietoa taustastaan ja mahdollisuus saada sitä lisää yhdessä adoptiovanhempiansa kanssa tai olemalla suoraan yhteydessä syntymäsukuun.

Lähteet

Adoptiolaki 2012. L 8 2012/58.

Brodzinsky, David 2005. Reconceptualizing Openness in Adoption: Implications for Theory, Research and practice. Teoksessa David M. Brodzinsky & Jesús Palacios (toim.): Psychological Issues in Adoption. Research and Practice. Westport, Connecticut: Praeger Publishers, 145-166.

Grotevant, Harold; Perry, Yvette; McRoy, Ruth 2005. Openness in Adoption: Outcomes for Adolescents within Their Adoptive Kinship Networks. Teoksessa David Brodzinsky & Jesús Palacios (toim.): Psychological Issues in Adoption. Research and Practice. Westport, Connecticut: Praeger Publishers, 167-186.

Wrobel, Gretchen; Kohler, Julie; Grotevant, Harold; McRoy, Ruth 2003. The Family Adoption Communication (FAC) Model: Identifying Pathways of Adoption-related Communication. Adoption Quarterly 7(2), 53-84.

Kuva: Kaisa Tervonen-Arnkil

Sosiaalityöntekijä kohtaa adoptoitavan lapsen syntymä-äidin

Kohtaaminen - kotimaisen adoption kehittämishankkeeseen 2010-2013 suunniteltiin alusta alkaen liitettäväksi tutkimusta. Hankkeessa tarvittiin tutkittua tietoa lapsensa adoptioon luovuttavista vanhemmista. Aikaisempia suomalaisia tutkimuksia syntymävanhemmista on hyvin vähän. Ainoa väitöskirja aiheesta on Elina Rautasen Avioton äiti ja adoptiopäätös (1972), jossa oli 450 adoptiota harkitsevan äidin tapausta. Toinen ajankohtaisempi on 2006 ilmestynyt Marika Tollmanin pro gradu -työ Salainen äitiys, jossa on neljän äidin kokemuksia ja aiheeseen liittyvä ansiokas kirjallisuuskatsaus. Tutkimuskohteenä syntymävanhempia on pidetty vaikeasti tavoitettavana ryhmänä. Niinpä hankkeen alussa aloitettiin tutkimus, jossa tarkastellaan vuosina 2008-2010 järjestön asiakkuudessa olleiden syntymävanhempien arkistoituja asiakirjoja. Asiakirjat syntyvät adoptioneuvonnan prosessissa, kun syntymävanhempi tapaa sosiaalityöntekijää harkitessaan lapsensa antamista adoptioon. Asiakirjoista siirrettiin ilman tunnistetietoja numeroiduille tutkimuslomakkeille perustietoa siitä, mitä asiakirjoihin syntymävanhemmista dokumentoidaan. Tavoitteena on saada yleistettävää asiakirjojen välittämää tietoa ja kuvausta syntymävanhemmista. Toisena tavoitteena on tämän tiedon pohjalta kehittää adoptioneuvontaa. Tässä artikkelissa keskityn vain osaan tutkimusaineistoa. Artikkelin otsikon mukaisesti sosiaalityöntekijä kohtaa yleensä syntymä-äidin. Isät ovat hyvin vähän mukana lapsensa adoptioprosessissa.

Aineisto käsittää 110 lapsen syntymävanhemman tai -vanhempien adoptioneuvontatapausta vuosina 2008-2010. Neuvonta annettiin eri puolilla Suomea Pelastakaa Lapset ry:n viiden aluetoimiston 27 sosiaalityöntekijän toimesta. 94 lasta adoptoitiin ja 16 lapselle löytyi toisenlainen ratkaisu tai he jäivät syntymävanhempiensa hoitoon. Aineisto on melko kattava, koska Pelastakaa Lapset ry teki tilastokeskuksen adoptiolukujen (tilastokeskuksen tilastotietokanta 2013) ja Pelastakaa Lasten tilastojen (2008-2010) pohjalta laskettuna vuosina 2008-2010 koko maassa 70 % kaikista syntymävanhempien kotimaisista adoptioneuvonnoista.

Tässä artikkelissa keskityn arkistoaineiston pohjalta kiinnostavaan kysymykseen siitä, keiden kanssa äiti tai vanhemmat ovat voineet jakaa adoptioajatuksiaan. Lapsen adoptiossa äiti tai, jos mahdollista, molemmat vanhemmat saavat lakisääteistä adoptio-neuvontaa. Ilman neuvontaa adoptiota ei pysty viemään eteenpäin. Sosiaalityöntekijä tapaa äitiä ja vanhempia useita kertoja ja heitä autetaan pohtimaan elämäntilannettaan ja harkitsemaan eri vaihtoehtoja kaikessa rauhassa. Neuvonnassa kerrotaan adoption oikeusvaikutuksista ja annetaan paljon tietoa liittyen lapsen adoptioon ja samalla keskustellaan vanhemman elämäntilanteesta ja toiveista. Päätöstä adoptioon luovuttamisesta ei saa tehdä ennen kuin harkintaa on ollut riittävästi. Harkinta-aika on vähintään kahdeksan viikkoa lapsen syntymästä. Koska päätös on merkittävä ja vaativa, kuvaan mitä asiakirjoista kirjatun tiedon pohjalta välittyy siitä, kuinka yksin syntymä-äiti tai syntymävanhemmat ovat lapsensa adoption yhteydessä ja kuinka he pystyvät jakamaan kokemuksen läheistensä ja sosiaalityöntekijän kanssa. Tulisi pohtia edelleen, saako äiti tai saavatko molemmat vanhemmat riittävästi keskusteluapua ja tukea adoptioharkinnassa ja sen jälkeen.

Yllätysraskaus

Tieto raskaudesta on usein tullut aineistossa tutkituille äideille myöhäisessä vaiheessa. Katso taulukko 1. Vain 18 % äideistä (20) on ollut tietoinen raskaudesta sen varhaisista vaiheista alkaen. Yli puolelle (55,5 %) raskaus on tullut tietoon niin myöhään, ettei abortti ole ollut mahdollinen ja heistä osalle (lähes 22 %) se on tullut viimeisten kolmen kuukauden aikana ja yhdeksälle äidille vasta synnytyksen käynnistyttyä. 29 lapsen tapauksessa tieto puuttuu asiakirjoista.

Taulukko 1: Milloin äiti on tiedostanut raskautensa?

	Frekvenssi	Prosentti
Raskaus todettu vasta synnytyksen käynnistyttyä	9	8,2
Raskaus todettu vasta raskauden loppuvaiheessa (6-9 kk)	24	21,8
Raskaus todettu vasta niin myöhään, ettei aborttia ole voinut enää harkita	28	25,5
Raskaus on ollut tiedossa jo varhaisessa vaiheessa	20	18,2
Ei tietoa	29	26,4
Kaikki	110	100

Kun raskaus on ollut monelle äidille yllätys ja raskaus on todettu hyvin myöhään, on se ollut äidille itselleen pitkään piilossa, tunnistamaton tai tiedostamatta oleva asia. Tiedon saatuaan ja ymmärrettyään hän on joutunut sopeutumaan ja mukautumaan tilanteeseen lyhyemmässä ajassa kuin yleensä lasta odottavat. Monissa tapauksissa havahtuminen raskauteen on siis tapahtunut sitten, kun abortti ei enää ollut mahdollinen. Äidillä ei ole ollut yhdeksää kuukautta aikaa käsitellä asiaa eikä psyykkisesti ja fyysisesti valmistautua lapsen tuloon ja hänen raskauttaan ei ole yleensä seurattu neuvolassa varhaisvaiheista alkaen perusteellisesti.

Yleisessä keskustelussa hämmennystä herättää, voiko raskautta olla huomaamatta. Asiakirjoissa on mainintoja siitä, kuinka osassa tapauksia muutokset elimistössä on tulkittu toisin, esimerkiksi ennestäänkin epäsäännölliset kuukautiset eivät ole herättäneet ihmettelemään niiden puuttumista, painon nousu on tulkittu muuksi kuin raskaudeksi tai naisen ruumiinrakenne ja sikiön sijainti on ollut sellainen, ettei raskaus kovin helposti tule huomatuksi. Ääritilanteessa vatsakivut synnytyksen lähestyessä tai alkaessa ovat vasta realisoineet lapsen tulon. Mahdollista on myös, että osalla naisista lapsen tulon myöhäinen havaitseminen voi liittyä myös liian vaikean tai ahdistavan todellisuuden psyykkiseen kieltämiseen. Pitkään jatkunut raskauden todellisuuden kieltäminen on voinut toimia defenssinä liiallista ahdistusta vastaan ylivoimaiseksi tai hankalaksi koetussa elämäntilanteessa. Tämä mahdollinen tulkinta ei tullut esiin asiakirjoissa.

Adoptioneuvonta alkaa

Osassa tapauksista adoptiota vaihtoehtona pohdittiin jo raskausaikana, jolloin adoptioneuvonta on mahdollista aloittaa. Äiti on voinut pohtia asiaa esimerkiksi neuvolan terveydenhoitajan kanssa, jos hän on käynyt siellä. Suurin osa vanhemmista tulee kuitenkin neuvontaan lapsen synnyttyä. Synnytyssairaloissa on sosiaalityöntekijä ja henkilökuntaa, jotka auttavat äitiä hakeutumaan adoptioneuvontaan.

Lapsen synnyttäminen ja luovuttaminen adoptioon on äidille ja vanhemmille hyvin herkkä ja vaikea asia. Äidin elämäntilanteen kokonaisuus voi olla moninainen. Tässä keskityn siihen, mitä asiakirjoista välittyy siitä, keille asiasta on voinut kertoa ja keiden kanssa käsitellä sitä. Asiasta kertominen on joillekin äideille ja isille hyvin vaikeaa monista erilaisista syistä, joista lapsen tulon myöhäinen realisoituminen on yksi tekijä. Muita ovat esimerkiksi ihmissuhteit-

den ja erityisesti perhe- ja seurustelusuhteiden vaikeudet, elämän muut kuormittavat tekijät sekä keskeneräiset asiat, kuten esimerkiksi koulun tai opiskelun jatkuminen tai keskeyttäminen.

Adoptio-neuvonnassa sosiaalityöntekijä keskustelee ja kartoittaa adoptiota harkitsevan kanssa hänen sosiaalisia suhteitaan. Onko hänellä perhettä, sukua, läheisiä, ystäviä tai muuta sosiaalista verkostoa lähellä ja mikä vanhemman suhde on heihin. Asiakirjoista välittyy tietoa siitä, onko adoptioharkinnasta voinut kertoa ja kenelle, sekä vanhemman ajatuksia siitä, mitä hän esimerkiksi olettaa, ajattelee ja ehkä pelkää, jos ja kun kertoo tai kun toiset ihmiset muuten saavat tietää lapsesta ja adoptiosta. Kertominen voi olla myös enemmän ja pitemmän aikaa vaativa prosessi. Kirjaukset asiakirjoissa liittyvät vain neuvonnan aikaisiin ajatuksiin (jolloin sosiaalityöntekijä on vanhempaa tavannut) ja ne voivat ajan kuluessa kehittyä ja muuttua.

Nuorilla ja nuorilla aikuisilla yllätysraskaus saattaa tulla hankalaan aikaan kesken koulunkäynnin tai opiskelun. Työ, opiskelu, koulu ja taloudellinen tilanne voivat olla tekijöitä, jotka vaikuttavat adoptioratkaisuun ainakin osasyynä. Näistä adoptio-neuvonnassa keskustellaan ja luodaan näkymiä siitä, kuinka lapsen saaminen ei estä opintoja ja kerrotaan miten sosiaaliturva Suomessa toimii. Adoptioon tulevalle lapsella saattaa olla sisaruksia, joita äiti hoitaa kotona. Nuorinta lastaan hän ei koe jaksavansa hoitaa esimerkiksi jäätyään yksinhuoltajaksi ja ollessaan muutenkin kuormittavassa elämäntilanteessa.

Salaamiskysymys ja kenen kanssa asiasta voi puhua

Tutkittavassa asiakirja-aineistossa kartoitettiin sosiaalityöntekijöiden kirjausten pohjalta sitä, kertooko vanhempi, useimmin äiti, läheisilleen raskaudesta, lapsen syntymästä ja adoptiosta. Salaamistoive voi liittyä yllätysraskauden tiedostamisvaiheeseen ja harkinnan alkuun, mutta tarve ja halu salata lapsen syntymä ja adoptioon antaminen voivat eri syistä jatkua pitkäänkin. Salaaminen ei kuitenkaan pitemmällä aikavälillä ole mahdollista, koska lasta ei Suomessa voi luovuttaa adoptioon anonyymisti. Harvinainen tilanne, jossa tuntematon lapsi löydetään hylättynä, on mahdollinen, mutta silloin lapsen tilanne arvioidaan lastensuojelussa ja viranomaiset tekevät näissä tapauksissa kaikkensa lapsen alkuperän selvittämiseksi. Lapsen asiakirjoissa on aina tiedot syntymävanhemmista, mikäli ne vain ovat saatavissa. Isän tiedot saattavat puuttua tai olla hyvinkin puutteelliset, mutta äidin tiedot ovat yleensä kaikissa asiakirjoissa. Lapsella on aina oikeus saada tietää alkuperänsä (AdL 22/2012, 93

§), sen vuoksi adoptio ei voi olla salainen, vaikka vanhempi niin toivoisi. Vain 40 tapauksessa 110:stä adoptio on ollut läheisten tiedossa ja avoimesti käsitelty asia neuvonnan aikana. 27 tapauksessa se pyrittiin ja haluttiin täysin salata läheisiltä. Osassa tapauksista tämä tieto puuttuu (17) ja osassa tapauksista asia haluttiin salata joltakin osapuolelta tai joiltakin läheisiltä, mutta ei kaikilta.

Kenelle voin kertoa?!

Äiti ei yleensä halua, että monikaan tietää lapsesta ja adoptiosta. Salaamispyrkimykset ovat inhimillisiä, ymmärrettäviä ja arkistoaineiston mukaan moninaisia. Kertominen läheisille voi olla monivaiheinen ja vaatia aikaa ja voimia. Myöhään havaittuun yllätysraskauteen äidillä itsellään on ollut vain vähän aikaa sopeutua ennen kuin lapsi jo ilmoittaa tulostaan. Useissa tapauksissa tieto lapsesta on haluttu salata ainakin osalta läheisiä. Joissakin tapauksissa perhe ja ystävät ovat olleet tukena, toisissa taas päinvastoin juuri perheeltä asia on haluttu salata. Vaikean elämäntilanteen ja adoptioharkinnan yhteydessä esiin tulevat ajatukset ja pelot siitä, mitä muut mahtavat ajatella, löytyykö heiltä ymmärrystä ja myötätuntoa, vai tulenko tuomituksi tai painostetaanko johonkin ratkaisuun. Yksinäisenä lapsen saaminen ja sen pois antaminen voivat tuottaa häpeän ja epäonnistumisen tunteita, jotka voimistavat halua salata asia. Aineistossa on muun muassa seuraavanlaisia mainintoja asian salaamisesta sosiaalityöntekijän kirjaamana (lyhennettyjä lauseita):

Raskaus oli yllätys, joten siitä ei tiennyt kukaan.

Ei ole kertonut vauvasta kenellekään.

Ei ole kertonut perheelleen ja läheisilleen, eikä aio kertoakaan ettei kuormita heitä.

Äiti synnytti salassa.

Vanhemmat eivät ole kertoneet asiasta muille.

Äiti ei kertonut raskaudestaan kenellekään ja maha ei kasvanut kovin isoksi.

Salattu omalta perheeltä kokonaan.

Salattu muilta paitsi neuvolan terveydenhoitajalta ja sosiaalityöntekijältä.

Salattu kaikilta, vain isä tietää.

Läheistä ystävää, jolle haluaisi kertoa, ei löytynyt.

Tietääkö isä?

Lapsen saaminen tekee julkiseksi sen, että äidillä on ollut seksisuhde tai hän on ainakin ollut yhdynnässä lapsen isän kanssa. Tutkittavassa aineistossa isät ovat kuitenkin hyvin poissaolevia. Vain 22,7 % tapauksista tietoja isästä on saatu häneltä itseltään, jolloin isä on saanut neuvontaa, kun taas lähes kaikissa tapauksissa äiti on ollut adoptioneuvonnassa. Lapsen isyys on yksi hyvin tärkeä neuvonnassa käsiteltävä aihe, vaikka isä itse ei olisikaan prosessissa läsnä. Isyydestä puhutaan myös lapsen oikeutena saada tietää ja tuntea alkuperänsä. Isyys jää hyvin monissa tapauksissa selvittämättä joko siksi, ettei äiti tiedä kuka isä on, koska suhde on ollut niin satunnainen tai isäehdokkaita on useita, eikä äiti halua tai voi selvittää isyyttä, tai suhde on päättynyt ja isään ei saada mitään yhteyttä yrityksistä huolimatta. On myös mahdollista, että isä kieltäytyy yhteistyöstä ja neuvonnasta. Myös äidillä on mahdollisuus jättää kertomatta tietoja isästä. Isyyden selvittää kunnan lastenvalvoja. Mainintoja siitä, että isyys on salattu isältä, on aineistossa useita, (37). Esimerkiksi näin (lyhennettyjä lauseita):

Toiselle isäkandidaatille ei ole kerrottu.

Lapsen syntymä on salattu entiseltä avomieheltä, joka todennäköisesti on lapsen isä.

Isä ei ole tietoinen raskaudesta, eivät ole missään yhteydessä.

Lapsen isä ei ole tietoinen lapsesta.

Raskaus salattu bioisältä.

Ei aio kertoa, kieltäytyy isyyden selvityksestä.

Syiksi on mainittu mm. pelkoa siitä miten isä reagoisi, ei haluta sekoittaa isän uutta perhe-elämää, asia on salattu isältä, koska hän on väkivaltainen tai suvussa paljon riitaa, tai suhdetta isään ei enää ole.

Kun isä on prosessissa mukana, voi läheisille, esimerkiksi omille vanhemmille, kertominen olla isälle vaikeaa:

Vauvan isä ei uskalla kertoa vanhemmilleen, pelkää että joutuu lähtemään kotoaan.

Jaettuja kokemuksia – kertomisesta puhumiseen ja asian käsittelyyn

Loppuraskautta ja lapsen syntymää on usein vaikea salata, vaikka pyrkimys tai toive siihen olisi. Silloin äiti joutuu välttelemään sosiaalisia tilanteita sekä olemaan poissa koulusta, opinnoista ja töistä. Monissa tapauksissa joku läheinen on tiennyt. Hyvin usein se on ollut äidin äiti tai vanhemmat, joskus lapsen isä, tai hänen vanhempansa, poikaystävä, aviomies tai ystävä. Joissakin tapauksissa koulun kuraattori tai muu työntekijä on ottanut asian puheeksi ja kysynyt nuorelta oletko raskaana. Todellisuuden kohtaaminen ja vaikean asian puheeksi saaminen on tärkeää ja voi olla merkittävänä apuna ratkaisun pohdinnassa.

Puhumalla vanhempi on voinut saada läheistensä ymmärrystä ja tukea. Mutta on myös tapauksia, joissa sukulaiset ovat painostaneet tai yrittäneet painostaa tekemään toisenlaisen ratkaisun kuin vanhempi itse on halunnut. Ristiriitaiset tunteet ja ajatukset ovat hyvinkin tavallisia kriisiluonteisissa elämäntilanteissa ja ne ovat luonnollisesti osa elämää. Läheisten mahdollisuus jakaa lapsen vanhempien tilanne ja miettiä lapselle paras ratkaisu on useimmissa tapauksissa kuitenkin tärkeää. Hekin tarvitsevat oman aikansa sopeutua ajatukseen lapsesta ja adoptiosta. Neuvonnanantajan tehtävä on tukea vanhempia heidän omassa henkilökohtaisessa ratkaisussaan, oli se mikä tahansa. On muistettava, että kaikki adoptiota harkitsevat vanhemmat eivät luovu lapsestaan, vaan monet päätyvät pitämään lapsensa. Luotettavaa lukua lapsensa pitävistä adoptioharkintaa tehneistä vanhemmista ei ole olemassa, koska jos neuvonta jää hyvin lyhyeksi, eikä asiakkuutta ja asiakirjoja synny, ei tapausta myöskään ole tilastoitu. Tässä aineistossa 16 lasta ei adoptoitu, heistä 12 lasta jäi syntymävanhempiensa hoitoon ja neljä lasta sijoitettiin perhehoitoon tai sukulaisten luokse.

Sosiaalityöntekijät ovat neuvonnassa kartoittaneet äidin tilannetta, suhdetta läheisiin ja pyrkineet auttamaan äitiä löytämään tukea läheisiltään sekä ohjanneet muihin psykososiaalisiin palveluihin. Vauva-adoptioissa, joita aineistossa suurin osa (81) oli, äidit ovat saavat adoptioneuvontaa pääsääntöisesti lapsen syntymän jälkeen vähintään kahdeksan viikon harkinta-ajan. Harkinta-aika voi olla paljon pitempikin, juuri niin pitkä kuin vanhemmat haluavat ja tarvitsevat. Adoptiolaki on muuttunut vuonna 2012 ja siinä säädettiin harkinta-aika koskemaan molempia vanhempia, mutta tutkimusaineiston aikaan lakisääteinen harkinta-aika koski vain äitiä. Adoption vahvistamisen jälkeen neuvonta ei yleensä ole jatkunut. Tapaamisten määrä sosiaalityöntekijän kanssa on hyvin yksilöllistä ja vaihtelee tapauskohtaisesti. On joitakin tapauk-

sia, joissa äiti haluaa antaa lapsensa adoptioon, jättää hänet synnytyssairaalaan, mutta ei tule tarjottuun adoptioneuvontaan. Adoptio ei voi edetä, jos äidiltä ei saada kirjallista suostumusta adoptioon. Myös isyyskysymys on aina pyrittävä selvittämään. Joissakin tapauksissa työskentely sosiaalityöntekijän kanssa sisältää paljon tapaamisia ja vanhemmat saavat runsaasti tukea.

Kuka saa tietää – kenelle on kerrottu

Aineistossa on myös runsaasti kuvausta siitä kenelle lapsesta ja adoptioasiasta on voinut kertoa. Näitä ovat mm. omat vanhemmat, nykyinen poikaystävä, joka tukee adoptiota, perhe, työkaverit, joissain tapauksissa koko suku ja oletetun isänkin suku, sekä entinen poikaystävä, joka ei ole lapsen isä. Asiakirjoissa kertominen oli ilmaistu muun muassa näin (lyhennettyjä lauseita):

Perhe tietää, mutta ei äidin isän vanhemmat, kun eivät ymmärtäisi.

Äiti keskustellut paljon ystäviensä kanssa.

Lapsen isä ja isän vanhemmat tietävät.

Äidin aikaisemman yli 10v lapsen kanssa keskusteltu.

Raskaudesta ovat tienneet äidin äiti, opettajat ja hyvä ystävä.

Äidin vanhemmat ovat tietoisia vauvasta ja nykyinen poikaystävä, joka ei ole isä

Synnytyksen jälkeen vauvasta ja kuinka se sai alkunsa, on kerrottu äidin isälle, mummolle ja siskolle. Asiasta on puhuttu avoimesti ja he ovat tukeneet äitiä.

Avoin asia omassa perheessä. Nähneet vauvan, tukeneet ja saattaneet neuvontaan.

Avoin ratkaisu lähiperheessä, joka on tukenut. Myös ystäväperheen kanssa jaettu, toimiva yhteys heihin.

Vanhin lapsi tietää ja on halukas auttamaan.

On myös useita mainintoja siitä, että äiti toivoo avointa adoptiota, ts. yhteydenpitoa adoptoituun lapseensa. Sosiaalityöntekijän on tärkeä kertoa siitä, että nykylain (AdL 22/2012) mukaan lapsella on oikeus pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempaan, jolla yleensä tarkoitetaan syntymävanhempaa. Yhteydenpidosta voidaan tehdä tuomioistuimen vahvistama sopimus.

Adoptiotyössä dokumentoinnin kehittäminen on hyvin tärkeää. Lapsi voi tulla myöhemmin tutustumaan itseään koskeviin asiakirjoihin ja sieltä on tärkeää löytyä tiedot vanhemmista, miksi he ovat päätyneet adoptioon ja mitä vanhempi tai vanhemmat ovat toivoneet. Joskus asiakirjoissa on syntymävanhemman jättämä valokuva tai kirje lapselle.

Lopuksi

Aineiston vanhemmille vaikeat tilanteet (mukautuminen yllätysraskauteen, kun suhdetta sikiövauvaan ei ole ehtinyt kunnolla muodostua, ryhtyminen yksinhuoltajaksi hyvin kuormittavassa elämäntilanteessa tai nuorella kesken-eräisessä valmistautumattomassa tilanteessa) ovat johtaneet pohtimaan lapselle parempaa ratkaisua – adoptiota. Lapsen halutaan pääsevän perheeseen, jossa häntä on toivottu ja odotettu ja jossa lapsi saa molemmat vanhemmat ja hyvän kasvuympäristön. Päätös on pohdittu lapsen näkökulmasta hänelle parhaaksi ja se on usein myös rationaalinen ratkaisu.

Sosiaalityöntekijän on tärkeää muistaa kohdatessaan vanhemman, että selkeästikin ilmaistussa adoptioiveessa vanhempi on tekemässä suurta ja lopullista ratkaisua. Herkkyys kuulla ja tunnistaa epävarmuus, tukea häntä aitoon harkintaan sekä kaikkien vaihtoehtojen punnitsemiseen tukea antamalla, on vaativa tehtävä. Erityisesti lapsen tulon yllättämät, valmistautumattomat äidit ovat kriisissä, jolloin harkinta vaatii aikaa ja vahvaa tukea. Tarve salaamiseen ja pikaiseen ratkaisuun voivat liittyä häpeään, joka on äidin itsensä kannalta hyvä saada käsitellyyn. Kaikki tunteet on tärkeää tunnistaa ja sallia.

Aikoinaan yksinhuoltajuus oli yhteiskunnallisesti paheksuttua ja tukea oli kovin vähän. Myös henkilökohtaisesti tilanne oli usein äidille suuri taakka. Sosiaalityöntekijä saattoi jakaa äidin häpeän sillä ajatuksella, että äiti voi unoh-
taa lapsen ja adoption ja jatkaa elämäänsä, kun lapsi pääsee hyvään kotiin. Näin tilanne ratkaistiin, häpeä ja salailu saatettiin jakaa tai hyväksyä yhdessä ja asian kohtaamista voitiin lykätä sanomalla, ettei siihen tarvitse palata aina-
kaan ennen kuin lapsi on 18-vuotias ja hän voi itse selvittää juurensa. Tuolloin ajateltiin, että näin olisi parempi kaikille osapuolille.

Avoimuus on lisääntynyt jo kymmeniä vuosia, yksinhuoltajuus on nyky-
ään tavallista eikä vaiettuihin adoptioihin ole voitu vanhempien toiveestakaan
suostua, koska lapsella on oikeus tuntea ja tietää alkuperänsä. Avoimuuden
ajatus voi kuitenkin tuoda kriisissä olevalle vanhemmalle lisää ahdistusta. So-
siaalityöntekijän tehtävänä on auttaa ja esimerkiksi rauhoittaa ja tukea van-
hempaa tässä tilanteessa. Tuettuna hän voi alkaa ymmärtää avoimuuden tuo-
mat mahdollisuudet muun muassa sen suhteen, että hän voi saada omaan
elämäänsä apua, jolloin hän ei jää salaisuuden taakan kanssa yksin. Myös lap-
si hyötyy siitä, että hänen oikeutensa yhteydenpitoon syntymävanhempiin
voi toteutua, mikäli osapuolet ovat siihen valmiita ja toivovat sitä. Kun uusi
adoptiolaki vuonna 2012 (AdL 22/2012, 58 §) toi lapsen oikeutena yhteyden-
pitomahdollisuuden aikaisempaan vanhempaan, on moni syntymävanhem-

pi ollut kiinnostunut tästä mahdollisuudesta, kun siitä puhutaan heille neuvonnan aikana. Yhteydenpitokysymystä ei tarvitse ratkaista adoptiopäätöksen yhteydessä, koska lain mukaan siitä voidaan neuvotella ja sopia myöhemmin. Avoimuudesta ja avoimesta adoptiosta kertoessaan sosiaalityöntekijän tulee olla hyvin sensitiivinen ja ottaa huomioon vanhempien kokonaistilanne ja auttaa heitä tarkastelemaan asiaa hyvin pitkällä aikavälillä, elämän mittaisena ratkaisuna.

Koska vanhempi/vanhemmat, yleensä äiti, on melko yksin adoptioratkaisunsa kanssa, on Kohtaaminen-hankkeessa pohdittu, kuinka äitiä voisi tukea enemmän vielä adoption vahvistamisen jälkeenkin, jolloin neuvonta on tavallisesti päättynyt. Uutena käytäntönä sovittiin, että vanhemmille tarjotaan uusi henkilökohtainen keskustelumahdollisuus noin puoli vuotta adoption jälkeen, jolloin voidaan palata siihen, miten vanhempi nyt voi ja mitä hän ajattelee ja mitä tukea hän tarvitsee ja toivoo.

Monenlaisia tukimuotoja ja keskustelumahdollisuuksia tarvitaan. Verkossa toimiva suljettu keskustelufoorumi, jota tarjottiin hankkeen aikana tavatuille noin kymmenelle syntymä-äidille ja sen jälkeen neuvontaan tulleille äideille, ei ole vielä tullut laajaan tietoisuuteen ja sitä mahdollisuutta on käytetty hyvin vähän. Syntymävanhemmille järjestettyyn vertaistapaamiseen osallistui muutama äiti, mutta tapaamisia toivottiin lisää.

Eräs vanhempi oli todennut sosiaalityöntekijälle lapsensa adoption yhteydessä, että kyse ei ole siitä, etteikö hän rakastaisi lastaan, elämä on nyt vain vaikeampaa ja monimutkaisempaa kuin hän osaa selittää. Tutkimusaineistosta on suunnitteilla toinen artikkeli, jossa aineistoa kuvataan lisää ja adoptioon johtaneita syitä tarkastellaan tarkemmin.

Lähteet

Adoptiolaki 2012. L 8 2012/58.

Adoptiolaki 2012. L 11 2012/93.

Adoptiot lapsen syntymämaan, iän ja sukupuolen sekä adoptiotyyppin mukaan 1987 – 2012. Tilastokeskuksen tilastotietokanta. Väestö/Adoptiot. Viitattu 28.8.2013. http://193.166.171.75/Database/StatFin/vrm/adopt/adopt_fi.asp

Pelastakaa Lapset ry. Sisäiset tilastot 2008-2010. Viitattu 28.8.2013.

Rautanen, Elina 1972. Avioton äiti ja adoptiopäätös. Porvoo: WSOY.

Tollman, Marika 2006. Salainen äitiys: lapsen adoptioon antaneiden naisten kokemuksia adoptiosta. Pro gradu -työ: Joensuun yliopisto, Yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta.

”Sitä oottaa ihan hirveesti” – syntymävanhemman ajatuksia yhteydenpidosta

Syntymävanhemmat ovat adoptiokolmion näkymättömin osapuoli. Kohtaaminen-hankkeen yksi keskeinen tavoite on ollut nostaa esille heidän näkökulmaansa. Mahdollisuus syventyä juuri tähän adoptiokolmion osa-alueeseen on ollut itselleni innostava ja tärkeä kokemus. Käytännössä kehittämistyö on tarkoittanut adoptiota harkitsevien vanhempien adoptioneuvonnan ja tuen uudistamista.

Halusimme kuulla ja nostaa esiin syntymävanhempien omia kokemuksia heidän saamastaan tuesta ja tuen tarpeista. Olen hankkeen aikana haastatellut kymmentä lapsensa adoptioon luovuttanutta tai sitä harkinnutta vanhempaa siitä, kuinka he ovat kokeneet adoptioneuvontaprosessin ja mitä tukea he olisivat kokeneet tarvitsevansa. Haastatteluisissa on tullut näkyväksi adoptioratkaisun taustalla olevat monet varsin erilaiset elämäntilanteet ja -tarinat. Koskettavaa oli kuulla useita kokemuksia yksin jäämisestä ja tuen päättymisestä adoption vahvistamisen jälkeen. Haastatteluisissa tuli esiin myös konkreettisia toiveita: kaivattiin suljettua keskustelufoorumia syntymävanhemmille ja esitettä tai opasta syntymävanhemmille adoptiota harkittaessa.

Syntymävanhempien adoptioneuvontaa on projektin aikana kehitetty saadun palautteen perusteella. Nykyään adoptioneuvonta jatkuu myös adoption vahvistamisen jälkeen tukitapaamisilla. Adoptiosta kertova opas syntymävanhemmille on valmistunut vuonna 2013, ja verkkoon on perustettu suljettu keskustelufoorumi syksyllä 2012. Keskustelufoorumi on käynnistynyt hitaasti. Se ehkä kertoo siitä, että osallistujia on vielä niukasti eikä kipeästä kokemuksesta ole helppo avautua, edes nimettömänä. Uskon silti, että tällaistakin foorumia tarvitaan; foorumin käyttöönotto vaatii vain aikaa.

Ajatus kuulluksi tulemisesta ohjasi myös loppuraportin kirjoitustani ja vaikutti ratkaisuuni toteuttaa se haastatteluna. Alla oleva syntymävanhemman haastattelu on tehty keväällä 2013. Se on yksi kokemus yhteydenpidosta.

Jenni: syntymä-äiti, **Iiris:** adoptioon annettu lapsi, **H:** haastattelija
Syntymä-äidin ja lapsen nimet on muutettu, samoin muut mahdolliset tunnistetiedot.

”Sitä oottaa ihan hirveesti”

H: Muistatko, kun puhuttiin silloin adoptiioneuvonnassa jossain vaiheessa tästä mahdollisuudesta yhteydenpitoon myös adoption jälkeen, niin tiesitkö...

Jenni: Ei, en tiennyt, just meinasin sanoa, etten oikeesti tienny, en tiedä mistä se mielikuva oli se semmonen syntynyt, kirjoista tai elokuvista tai jostain, ettei se olisi mahdollista...

H: Vaikuttiko se jollain lailla sun ratkaisuun adoptiosta?

Jenni: Ehkä se ei silleen sitä ratkaissut, mutta ehkä se oli siinä sellanen iloinen yllätys, niin kuin sanoin etten tiennyt siitä, että ehkä se siinä sitten saattoikin vahvistaa sitä päätöstä kun kuuli, että sellainenkin mahdollisuus on.

Kun Jenni oli adoptiioneuvonnassa ja hän oli päätenyt ratkaisuun antaa lapsensa adoptoitavaksi, hän esitti toiveenaan voida joskus myöhemmin tavata vielä lasta. Mitään konkreettista tapaamisista ei tuolloin sovittu, mutta toive huomioitiin adoptioperheen valinnassa; heidän tuli olla valmiita mahdollisiin tapaamisiin jatkossa.

H: Kun Iiris sijoitettiin adoptioperheeseen, niin ne lähetti kuulumisia ja se aloite lähti sun puolelta, niinkun oltiin sovittu...

Jenni: Ensimmäinen tuli silleen, että se tuli mieleen, kun se oli lähetetty silleen sähköpostissa liitetiedostona, että se oli musta silloin keväällä, että siinä meni silleen puolisen vuotta (Iirisen syntymästä)... se oli varmaan vuosi sitten, toukokuussa, kun tuli toinen kirje ja valokuvat.

H: Miltä se kirje tuntuu saada?

Jenni: Se on semmonen hirveän jännä, jos tietää, että on tullut kirje tai huomenna tai ylihuomenna tuleekaan... niin semmonen, sitä oottaa ihan hirveesti... ja niin se on hirveän jännää ja sitä odottaa ihan hirveästi. Ja tosiaan niin kuin oottaa... oli jotenkin hirveän utelias, että ne kuvat pitää siitä ekana selata läpi, että miltä se näyttää, että ne kuvat on jotenkin tärkeintä ainakin mulle siinä... mutta on tosiaan kiva, että siinä on sitä tekstiäkin, ja muuta mitä on oppinut tai miten on mennyt tai... joten tota mulle tulee vaan mieleen, että mä olen varmaan niin utelias, että minkä näköinen se on ja millaisista asioista kiinnostunut ja kaikista kuvista pystyy sitten jotenkin enemmän näkemään, enemmän kuin mistään tekstistä tai muusta.

H: Näetkö kuvista itseäsi?

Jenni: No varmaan joo ja on semmosia pätkiä ollu niissä teksteissäkin, josta että niinku mitä ne vanhemmat on kirjoittanu, että aijaa tuohan on niinku mäkin tein joskus pienenä.

Kuva: Riia Paananen

H: Niin on tutun olosta ja voi jotenkin peilata itseään ja omia kokemuksiaan tai mitä itsestä on kerrottu...?

Jenni: On joo, kyllä...

H: Kun sitten sait toisen kirjeen ja me tavattiin, niin mietittiin silloin, että voisitkohan kirjoittaa heille päin?

Jenni: No, se oli kyllä jotenkin tosi vaikeeta, sitä lykkäsi eteenpäin... Oli tosiaan jotenkin hirveen vaikeeta mieltä, että mitä mä nyt siihen laitan... Mä en edes tiedä, miksi se oli niin vaikeeta...

H: Mikä auttoi sua kirjoittamisessa, sähän kuitenkin kirjoitit?

Jenni: No, tota varmaan just, kun sunkin kanssa oli puhetta että se on varmasti heillekin ollut vaikeeta, niinkun nyt ittekin ajattelee, niin varmasti toisinkin päin. Tota ja enhän mä sitten siihen sen ihmeempiä kirjottanut. Kirjoitin vaan, että jotain kuulumisia ja... ja sitten kun se tapaaminen oli silloin jo sovittu, niin jotain sitten siitä...

Yhteydenpito herättää aina monenlaisia tunteita ja yhteyden rakentamiseen osapuolten välillä tarvitaan varsinkin alussa tukea. Kuten Jennikin tuo esiin, on vaikea tietää mistä ylipäättään kirjoittaa. Helpointa on varmasti lähteä liikkeelle arkisesta ja konkreettisesta. Elsbeth Neilin ja Julie Youngin (2007) tutkimuksissa syntymävanhempien kokemuksista yhteydenpidosta on tullut esiin, että syntymävanhempien vaikeat tunteet, syyllisyys ja häpeä, nousevat helposti esteeksi kirjeen kirjoittamisessa. Siihen tarvitaan rohkaisua ja tukea. Kirjeen kirjoittaminen tuntemattomalle, näin emotionaalisesti latautuneessa asiassa, ei ole kummallekaan osapuolelle helppoa. Syntymävanhemmat eivät aina tienneet mitä lapselle oli kerrottu adoptiosta tai heistä. He pelkäsivät, että järkyttäisivät lasta tai adoptiovanhemmat eivät haluaisi yhteydenpitoa. Syntymävanhemmat miettivät, mitä lapsi haluaisi tietää ja mitä he kertoisivat hänelle. Jotkut syntymävanhemmat kertoivat siitä, että vaikeus kirjoittaa omia kuulumisiaan liittyi tunteeseen siitä, ettei ole mitään kirjoitettavaa – oma elämä on harmaata eikä erityistä tapahdu. Sen sijaan adoptioperheestä tulleet kirjeet ovat yleensä täynnä monenlaisia tapahtumia, kuten ulkomaanmatkoja. Syntymävanhemmat myös pelkäsivät, että lapsi suhtautuu heihin negatiivisesti. Joillekin heistä oli syntynyt uusia lapsia ja heitä mietitytti, miten se vaikuttaisi adoptiolapseen. Syntymävanhemmat olivat voineet kokea adoptioperheen kirjeet enemmän raportteina kuin kirjeinä. Heillä oli myös epätietoisuutta siitä, voivatko he vastata kirjeisiin ja jos he kirjoittaisivat, miten allekirjoittaa kirje, tai kirjoittaminen saattoi olla vaikeaa. Iso-Britanniassa tehdyissä (Neil & Young 2012) tutkimuksissa on tullut esiin, että syntymävanhemmille on ristiriidattomampaa ja helpompaa pitää yhteyttä lapseen ja adoptiovanhempiin tapamalla heitä kuin kirjeitse. Toiseen osapuoleen tutustuminen usein helpottaa ja hälventää mahdollisia pelkoja. Se myös helpottaa kirjeen kirjoittamista jatkossa. Osapuolet tarvitsevat tukea yhteyden pitämisessä. Adoptionevannon antajan kontakti syntymävanhempaan antaa mahdollisuuden arvioida ja tarjota myös muuta adoption jälkeistä tukea – nämä kietoutuvat toisiinsa.

”Jotenkin tuli sellanen rauhallinen olo, että kaikki on hyvin”

Elsbeth Neilin tutkimuksissa (2012) on tullut esiin syntymävanhemman epätietoisuus omasta roolista, siitä mitä he voivat ja mitä eivät voi tehdä lasten kanssa, millaisia lahjoja he voivat antaa lapselle tapaamisessa, kuinka kutsua itseä, entä adoptiovanhemmaa. Neil nostaa esiin vallan läsnäolon: syntymävanhemmilla on helposti pelko siitä, että he ylittävät joitain rajoja, joista he eivät

välttämättä ole tietoisia ja joilla voi olla vaikutusta tapaamisten toteutumiseen myöhemmin. Tapaamisten osapuolet eivät ole tasa-arvoisia vallan suhteen. Se on vaativa suhde, joka Neilin mukaan edellyttää vahvaa työntekijän tukea, neuvottelua ja rajojen määrittelyä.

Haasteellista tapaamisissa, ja erityisesti ensimmäisessä tapaamisessa on se, että kyseessä on saman lapsen kahdet vanhemmat, jotka kuitenkin ovat toisilleen täysin vieraita. Kuinka rohkaista ja tukea osapuolia sietämään jännitystä, epävarmuutta, ehkä pelkoakin? Ja muistaa, että kukin kokee tilanteet omalla tavallaan.

H: *No, sitten meillä oli se tapaaminen, se oli joskus syyskuun lopulla, eikö?... Miten sä kuvailisit tunnelmia ennen sitä tapaamista?*

Jenni: *No, mä muistan kun mä silloinkin... ootin sitä tosin paljon ja sitten mä ihmettelin, kun en mä tosiaan hirveen paljon jotenkin jännittänyt, mulla oli ehkä silloin enemmän sellainen uteliaisuus, semmonen niinkun, että tosi kiva nähdä. Ja sitte me sinun kanssa soiteltiin vielä paria päivää ennen ja sitte silloin sinä sanoit, että sua jotenkin jännitti se myös. Ja sitte mä mietin, että Virvekin jännittää... että kuuluisiko munikin nyt sitten jännittää (naurua)...*

H: *Niin niin, että tässä nyt jännittäminen kuuluu asiaan... Toivottavasti en mitenkään luonu paineita... ajattelin, että mä vaan vähän rohkaisen sua... (naurua)*

Jenni: *Eei, joo, mutta oli kyllä niinku, ettei jännittäny vaikka mä yleensä olen kauheen kova jännittämään... Toki sitte vähää ennen, mutta kyllä... Se kyllä hirveen pian siinä laukesi... Nehän on tosi mukavia ihmisiä ja silleen... nekin oli siinä ihan rennosti ja... niin se vaan jotenkin meni siinä sitten omalla painollaan.*

H: *Niin se oli musta tosi onnistunut se tapaaminen ja olen kuullut että myös adoptiovanhemmat näin ajattelee. Ja olivat tosia iloisia, että se toteutui, mutta nostattihan se myös tunteita pintaan...*

Jenni: *No, tota, oli tosi ihana nähä ja sehän oli tosiaan aivan ihana tyttö ja tai siis no, minun silmissänihän se nyt ihan varmasti, mutta... jotenkin... en mä, mikähän... oli vaan jotenkin niin hienoo nähdä ja saada kasvot sille perheelle ja tytölle ja muuta...*

H: *Miten se tapaaminen, vahvistiko se jotenkin sun kokemusta siitä, että ratkaisu oli oikea vai nostiko sen uudelleen sen kysymyksen pintaan?*

Jenni: *No, kyllä se enemminkin vahvisti sitä mun mielestä, en tiedä mä oon miettinyt tätä, että tuleeko se sitten joskus myöhemmin, että voi joskus käydä toisellakin lailla mutta jotenkin se vahvisti sitä... että varmaan kun tapasin just ne vanhemmat ja Iiriksellä näytti kaikki olevan niin hyvin enkä kyllä ollutkaan sitä nyt sillä lailla epäilytkään, että olisi mitenkään huonosti, mutta jotenkin tuli sellainen rauhallinen olo, että kaikki on hyvin.*

Kansainvälisissä tutkimuksissa (Neil & Young 2007; Jäppinen 2012) syntymävanhempien kokemukset tapaamisista lapsen ja adoptiovanhempien kanssa ovat pääsääntöisesti myönteisiä. On tuntunut hyvältä nähdä, että lapsi voi hyvin ja että hän saa osakseen hyvää huolenpitoa ja että adoptiovanhemmat ovat itse asiassa mukavia ihmisiä. Monissa tapauksissa kontakti auttoi myös hyväksymään lopullisesti adoptioratkaisun tai pitämään ratkaisua hyvänä. Kohtaaminen-hankkeen aikana tehdyissä syntymävanhempien haastatteluisa tuli esiin samoja asioita. Tapaamisten onnistumisessa on auttanut molemminpuolinen avoimuus, molempien osapuolten halu yhteydenpitoon, ”kemioiden kohtaaminen” ja eräs isovanhempi on kertonut lisäksi, että ”on tärkeää ollut nähdä, että lapsella kaikki on hyvin ja hänellä on hyvä perhe kasvaa ja ettei hän ole kokonaan pois meidän elämästämme”.

Tapaamiset voivat tuoda tullessaan myös uusia, yllättäviä ja ehkä pelkoakin herättäviä asioita.

H: *Miten sitten se, asia, että perheeseen olikin yllättäen syntynyt toinen lapsi ja oli ihan vastasyntynyt...*

Jenni: *Niin, joo mähän tosiaan sain kirjeen ja kuvia silloin ennen tapaamista ja aluksi kun heti selasin niitä kuvia, niin ajattelin, että aa varmaan joku serkku tai joku on siinä... että jotenkin olin ajatellut, että Iris olisi ainoa lapsi koko elämänsä ajan. Ja sitten kun aloin lukea siitä (kirjettä), niin piti ihan pari kertaa lukea... että ilonen asiahan se on, mutta mä olin jotenkin tosi yllättynyt! Tai sillä lailla niinkun en tiä mutta hyvähän se varmasti on Iiriksellekkin että on sisaruksia... mutta kyllä kun nyt mietin, niin parempihan se on, että on sisaruksia. Ja just sitten tuli mieleen just nääkin asiat, että eihän se sitten tule koskaan vaikuttamaan... että jos on biologinen lapsi ja sitten on adoptiolapsi, että eihän siihen koskaan tule mitään sellasta niiden välille... että ovat varmasti samanarvoisia. Se oli just semmonen se olo siinä aluksi, että eihän tän nyt näin pitänyt mennä, ihan ekana ajatuksena...*

Yhteydenpidon myötä osapuolet saavat enemmän tietoa toisistaan. Uudet asiat voivat hämmentää ja herättää huolta, kuten Jenni miettii sitä tulevatko sisarukset eri lähtökohdista huolimatta olemaan tasa-arvoisia perheessä. Yhteydenpito voi toisaalta myös hälventää pelkoja, kun voi itse nähdä millaisena perhe-elämä ja lapsen asema näyttäytyy.

H: *Miten näin jälkeenpäin, minkälainen kokemus nyt ajateltuna se oli?*

Jenni: *Se oli jotenkin hirveen semmonen tosi mukava... oli hieno nähdä ja saada tosiaankin kasvot perheelle ja nähdä millainen Iiriksestä on tullut siihen mennessä ja että haluaisi nähdä jatkossakin... tätä tapaamistakin mietin, niin*

ajattelin, että olisiko pitäny nähdä jo aikaisemminkin..., oisko sekin ollut ihan hyvä vaihtoehto, mutta hyvä että tässäkin vaiheessa.

H: *Niin, siinä meni se kaksi vuotta, Iris oli tosiaan lähellä kahta kun se tapaaminen oli... Mitkä asiat vaikutti siihen, että siinä kohdassa olit valmis tapaamiseen?*

Jenni: *Varmaan se oli se yhteydenpitokin siinä välissä mitä siinä oli, oli jotenki ... tiesi vähän mitä oottaa. Ja mä olin tosiaan vaan niin utelias näkemään...*

H: *Niin, sitä asiaa ei voi varmaan kiirehtiä... En tiedä muistatko sä sitä, mutta silloin kun mietit yhteydenpitoa ennen kuin Iris oli vielä adoptioperheessään, pohdit, ettet voi tietää oletko koskaan valmis tapaamiseen...?*

Jenni: *Joo, niin voi olla... jossain vaiheessa.*

H: *Ja sitten kun meillä oli joskus puolen vuoden kuluttua tapaaminen, pohdit, että se tuntuu nyt mahdollisemmalta kuin puoli vuotta sitten?*

Jenni: *Joo... niin*

Aika tuo usein helpotusta vaikeisiin kokemuksiin. Osapuolten yhteydenpitoa ajatellen, se saattaa myös nostaa asian esille ottamisen kynnyistä. Aika ja saatu tuki voivat yhdessä mahdollistaa kokemuksen läpikäymistä niin, että se antaa rohkeutta miettiä yhteydenpidon toteuttamista.

Kansainvälisissä tutkimuksissa (Henney et al. 2007) on tullut esiin, että kokemus sopivasta määrästä avoimuutta vaihtelee, ei ainoastaan eri äitien kohdalla, vaan myös kunkin vanhemman elämän varrella. Ei ole olemassa yhtä avoimuuden tapaa tai yhtä avoimuuden astetta, joka sopisi kaikille. Avoin adoptio voi joissain tapauksissa auttaa syntymä-äitiä menetykskokemuksessa, mutta se ei ole yleislääke suruun. Suhteessa suruun ja menetykseen avoimuuden sopiva määrä vaihtelee äidin oman elämän eri vaiheiden ja tilanteiden mukaan.

”Et kyllä niitä aina vaan oottaa niitä kuvia tai kirjeitä... että ne on tärkeitä.”

H: *Miten ajattelet, tai toivot, että jatkossa olisi yhteydenpitoa?*

Jenni: *Joo, kyllä, se... varmaan just tähän kesälle olisi kiva saada se tapaaminen...*

H: *Oletko kenenkään kanssa puhunu tästä yhteyden pitämisestä?*

Jenni: *No siis meidän perheen kanssa, ne on ne jotka tästä tietää*

H: *Sä olet niitä valokuviakin heille näyttänyt?*

Jenni: *Joo, nekin varmaan aika uteliaita ja siitä on ollut puhetta mistä se Eijakin (adoptioäiti) taisi kirjoittaa, ett voitaisiinko joskus mennä tapaamiseen vaikka yhdessä, siskon tai äidin tai jonkun kanssa... ja varmaan se olisi ihan kiva juttu, jotenkin, kyllä se mulle kävis.*

Uusi adoptiolaki (AdL 22/2012) antaa syntymä- ja adoptiovanhemmille mahdollisuuden vahvistuttaa keskinäinen sopimus myöhemmästä yhteydenpidosta käräjäoikeudessa. Elsbeth Neil (2012) korostaa tutkimustensa pohjalta suhteista neuvottelemisen tärkeyttä ja hyvin konkreettistenkin asioiden tarkasta sopimisesta, kuten milloin ja missä tapaamiset toteutuu ja kuka on aloitteellinen sen järjestämiseksi. Neil pitää hyvänä käytäntönä osapuolten välistä kirjallista yhteydenpitosopimusta, koska se selkeyttää ja osaltaan sitouttaa yhteydenpitoon.

H: Mitä sä ajattelet tällaisesta kirjallisesta sopimuksesta, jonka voi sitten halutessaan vahvistuttaa käräjäoikeudessa?

Jenni: Nyt se tuntuu jotenkin tosi vieraalta, kun tää on tosiaan sujunu näin ihan hyvin... Vähän ehkä vieraalta sitte...

Toisinaan tapaamisten myötä suhde osapuolten välillä voi syventyä kokemukseksi laajennetusta sukuverkostosta. Tapaamisista on helppoa ja luontevaa sopia suoraan keskenään. Siinä kontekstissa virallinen käräjäoikeudessa vahvistettu sopimus yhteydenpidosta voi tuntua vieraalta ja liian viralliselta.

H: Mitä sä ajattelet nyt tästä koko yhteydenpidosta?

Jenni: No varmaan toi, mikä tossa tulikin jo, että se oli sellainen iloinen yllätys, että se on mahdollista... ylipäättään että tollanen tapaaminen niin en ollut oikein tiennyt että se on mahdollista... siis sillai vahvistanut sitä, että se tuntuu, että se on ihan hyvä vaihtoehto... et kyllä niitä aina vaan oottaa niitä kuvia tai kirjeitä... että ne on tärkeitä.

Adoptioneuvonnan sosiaalityöntekijän tehtävä on auttaa syntymävanheman ja lapsen sekä adoptiovanhempien suhteen rakentumista. Tuki lepää asiakassuhteen varassa: sen tulee olla turvallinen ja luottamuksellinen ja ennen kaikkea tukea tulee olla saatavilla. Tutkimuksista (Neil & Young 2007; 2012) on tullut selvästi esiin syntymävanhempien tuen tarve adoption vahvistamisen jälkeen. Se sai vahvistusta myös Kohtaaminen-hankkeen aikana tehdyissä syntymävanhempien haastatteluisissa. Kielteiset kokemukset liittyivät kokemukseen yksin jäämisestä ja tuen päättymisestä adoption vahvistamisen jälkeen. Kokemukset meiltä ja muualta osoittavat, että tarvitaan monimuotoista tukea monenlaisiin tarpeisiin.

Lähteet

Adoptiolaki AdL 22/2012.

Neil, Elsbeth & Young, Julie 2007. The Contact after Adoption Study. Key findings. Center for Research on the Child and Family. University of East Anglia, Norwich.

Neil, Elsbeth & Young, Julie 2012. Suullinen tieto, tapaaminen 6.3.2012.

Henney, Susan M.; Ayers-Lopez, Susan; McRoy, Ruth; Grotevant, Harold D. 2007. Evolution and resolution: Birthmothers' experience of grief and loss at different levels of adoption openness. *Journal of Social and Personal Relationships* 24(6), 875-889.

Jäppinen, Saara 2012. Avoin adoptio – systemaattinen kirjallisuuskatsaus kansainvälisestä tutkimuksesta. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

”Avoimuus on ollut tärkeää ja se, että olen heille kaikki kaikessa.” – adoptoitujen kokemuksia

Projektivastaavana Kohtaaminen-hankkeessa olen keskittynyt adoptiotyön kehittämiseen adoptoidun näkökulmasta. Hankkeen aikana on kuultu ja kartoitettu aikuisten adoptoitujen kokemuksia, tarpeita ja toiveita vertaistapaamisten ja tekemäni sähköisen kyselyn kautta. Vertaistapaamiset ovat vahvistaneet kyselyssä esille tulleita asioita. Adoptoidulle tieto adoptiosta on voinut välittyä jo varhain lapsuudessa, mutta osa oli saanut tietää siitä vasta adoptiovanhempien kuoltua perunkirjoitusten yhteydessä. Tapaamisissa on myös nousut esille hyvin monenlaisia tunteita ja asioita, muun muassa yksinäisyys, ikävä, vierauden kokemus, ulkopuolisuus, kiitollisuus, lojaalisuus sekä toivottuna tai ei-toivottuna oleminen. Adoptoidut ovat tuoneet esille myös oikeuttaan saada vastauksia taustaansa koskeviin kysymyksiin biologisilta tai adoptiovanhemmilta, sosiaalityöntekijöiltä tai asiakirjoista.

Vertaistapaamisten teemat ovat vaihdelleet, mutta biologisen taustan hakemiseen ja kohtaamiseen liittyvät kokemukset ja kysymykset ovat aina nousseet keskusteluun. Myös kansainvälisten tutkimusten mukaan taustaan ja adoptioon liittyvät kysymykset askarruttavat kaikkia adoptoituja (Kohler et al. 2002, 100). Saatuaan tiedon adoptiotaustastaan lapsi oman kehitysvaiheensa mukaisesti työstää asiaa ja voi myös kysyä syntymävanhemmista ja adoption syistä. Kiinnostus omaan taustaan voi olla vain sisäistä pohdintaa tai johtaa toimintaan eli syntymätaustaan liittyvien tietojen tai yhteyden hakemiseen. Noin puolet adoptoiduista selvittää taustaansa jossakin vaiheessa elämäänsä ja heistä vähintään puolet haluaisi tavata syntymävanhempansa (Myller & Perry 2001, 31). On luonnollista haluta tietää miltä syntymävanhemmat näyttävät, millaisia taipumuksia heillä on tai millaisia perinnöllisiä sairauksia suvussa on. Tämän tarpeen täyttyminen on muille kuin adoptoiduille yleensä itsestäänselvyys, jos suku on läsnä. Eheän elämäntarinan ja identiteetin muodostaminen voi olla monimutkaista, jos taustaan liittyy useita tuntemattomia ihmisiä tai asioita. Vaikkei adoptoidulla ole mahdollisuutta selvittää niitä, hän

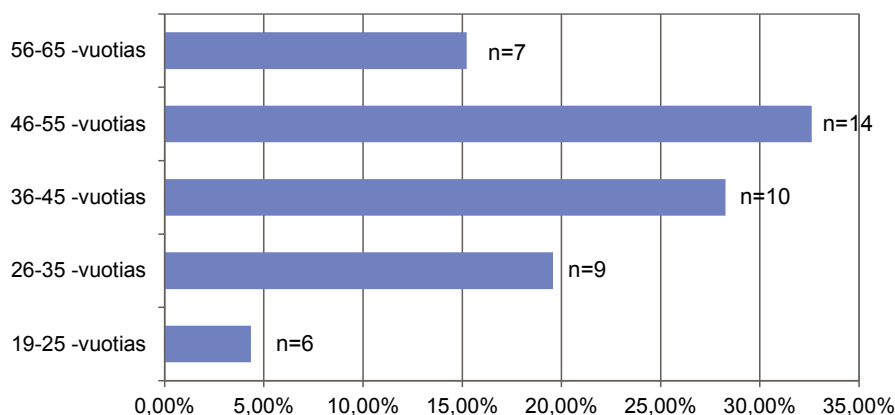
muodostaa mielikuvia biologisesta perheestä ja adoptioon johtaneista syistä joka tapauksessa.

Adoptoitujen vertaistapaamisissa on käynyt ilmi, että juurettomuus ja ulkopuolisuuden tunne ovat monelle adoptoidulle tuttua. tarinat ja kertomukset omasta varhaisesta lapsuudesta ja vauvakirjat rakentavat jatkumoa omasta elämästä. Tässä elämän varhaisessa vaiheessa voi kuitenkin olla katkoksia, mustia aukkoja, joista ei ole tietoa. Esimerkiksi sairaala-ajasta ei välttämättä ole kuvausta tai valokuvia lainkaan. Faktat ovat tärkeitä, sillä niiden kautta voi rakentaa identiteettiään, mutta tunnetasolla merkittävää on, mihin adoptoitu tuntee kuuluvansa tai mihin hänet on hyväksytty kuuluvaksi. Aina ei nimittäin ole itsestään selvää, että adoptoitu kokisi täysin olevansa perheensä tai sukunsa jäsen. Aina omien juurien hakeminen ei ole ollut adoptoiduille itselleen ensisijainen asia, vaan he ovat voineet kokea painostusta lähipiirissään omien juurien hakemiseen. Esimerkiksi aviopuoliso tai ystävä on nähnyt asian tärkeänä ja mielenkiintoisena. Adoptoidut ovat myös kokeneet, että matka menneisyyteen voi olla todella rankka ja jokaisen polku on yksilöllinen. ”Viimeisen kiven kääntäminen” voi olla pelottavaa, mutta toisaalta adoptoitu voi kokea, ettei vaihtoehtoja ole, löytyi sieltä mitä tahansa.

Kysely aikuisille adoptoiduille

Adoptoiduille suunnatusta kyselystä tiedotettiin vertaistapaamisissa ja Pelastakaa Lapset ry:n sekä Helsingin kaupungin adoptioyksikön jälkipalveluasiakkailla. Kyselyssä kerättiin adoptoitujen kokemuksia biologiseen taustaan tutustumisesta, siihen saadusta tuesta, jälkipalvelusta, adoption avoimuudesta adoptioperheessä, toiveita dokumentoinnista adoptioprosessin aikana ja adoption jälkeisen tuen tarpeesta. Tässä artikkelissa kerron kyselyn tuloksista liittyen syntymätaustaan tutustumisesta ja adoptiosta puhumiseen. Yhteensä sähköisen kyselyn sai 74 adoptoitua ja heistä siihen vastasi 46 adoptoitua (vastausprosentti 62 %). Kyselyyn vastanneista 38 oli naisia ja 8 miehiä ja vastaajien ikäjakauma oli taulukon 1. mukainen.

Taulukko 1. Vastaajien ikäjakauma, n=46

Vastaajista 13 oli adoptoitu vuosina 1949-1959, 16 vuosina 1960-1969, 10 aikavälillä 1970-1979 ja 7 vuosina 1980-1989. Suurin osa vastaajista oli adoptoitu vauvana.

Adoptoidut kertoivat puhuneensa adoptiosta adoptioperheensä vanhempien, sisarusten, isovanhempien ja ystävien kanssa. Lapsuudenperheen jälkeen he ovat jakaneet ajatuksiaan myös puolison ja lastensa kanssa. Valtaosalle vastaajista ystävät ovat olleet merkittäviä puhekuppaneita. Noin puolet vastaajista kertoi saaneensa tietoa biologisesta taustasta adoptiovanhemmiltaan, suurin osa myös jälkipalvelun kautta ja osa myös biologiselta suvulta. Moni on lisäksi itse etsinyt tietoa hakemalla sitä esimerkiksi sukututkimuksen tai sota-arkiston kautta. Vastaajista 9 koki, ettei ole lainkaan saanut apua tai tukea biologisen taustan selvittämisessä. Adoptiovanhemmat, sisarukset tai muut sukulaiset (niin adoptiosuvun kuin biologisenkin suvun jäsenet) ovat olleet muiden kyselyyn vastanneiden adoptoitujen apuna. Vastaajat kertovat saaneensa apua myös ystäviltä, puolisolta ja lapsiltaan, kirkon työntekijältä ja muilta adoptoiduilta. Usea mainitsi taustaan ja adoptioon liittyvien asioiden selvittämisessä saaneensa tukea adoptiotyön sosiaalityöntekijältä.

Jälkipalvelu adoptoidun tukena

Adoption jälkeinen tuki ja siihen liittyvä jälkipalvelu näyttävät siis olevan merkittävä tiedonlähde ja mahdollisuus työstää omaa taustaansa. Vastanneista 39:llä oli omakohtainen kokemus jälkipalvelusta. Kukaan heistä ei ollut aloitta-

nut jälkipalvelua alaikäisenä, vaan suurin osa oli ollut yhteydessä adoptioti-
mistoon täytettyään 25 vuotta.

Omassa sosiaalityöntekijän työssäni jälkipalveluasiakkaanani olleet adop-
toidut kertovat usein, että heidän adoptiovanhempansa eivät tiedä heidän
tulostaan jälkipalveluun tai että yhteydenotto Pelastakaa Lapsiin aktivoitui
adoptiovanhempien kuoltua. Jälkipalveluun hakeutumisen taustalla on usein
jokin erityinen syy, tapahtuma tai elämäntilanne. Kyselyssä adoptoidut kertoi-
vat jälkipalveluun hakeutumisensa taustalla olleen enemmän kuin yksi syy.
Yhteydenottaminen jälkipalveluun on viiden (5) vastaajan kohdalla aktivoitu-
nut adoptoidun tultua täysi-ikäiseksi, jolloin he kokivat heillä olleen oikeuden
omiin tietoihinsa itsenäisesti. Yhdeksän (9) vastaajaa kertoo taustalla olleen
adoptiovanhemman kuoleman. Kolmen (3) kohdalla kimmokkeena on ollut
kokemus siitä, että ei ollut tullut hyväksytyksi omassa adoptioperheessään tai
-suvussa. Kaksi (2) kertaa mainittiin taustalla olleen elämänmuutoksen ja vii-
si (5) kertaa seurustelun, jonka on ajateltu johtavan perheen perustamiseen ja
omien lasten saamiseen. Taustalla on ollut myös halu tietää omista juurista
(8), tarve tietää periytyvistä sairauksista omalla kohdalla (1), toive jälkipalve-
lun kautta tutustua biologisiin vanhempiin ja sisaruksiin (2) tai biologisen su-
vun yhteydenotto (3). Harvinaisempia syitä olivat televisio-ohjelman antama
kimmoke (3) ja aikuisten adoptoitujen tapaaminen (1).

Yksi vastanneista kuvaa omaa taustansa selvittämiseen johtanutta kehitys-
tä näin:

*Minulla on ollut hyvät adoptiovanhemmat. Olen kokenut, että jos alan etsiä
biologisia vanhempia niin se on tavallaan osoitus siitä, että en arvosta heitä
ja etsin uutta kotia. Sitten kun he olivat jo vanhoja, televisiosarjassa Kotikatu
oli adoptiolapsi, joka alkoi selvittää taustoja. Sain ajatuksen lähteä ottamaan
tietoja omasta taustasta.*

Toiveena tarkempi dokumentointi

Jälkipalvelussa adoptoituja oli kiinnostanut adoptioon liittyvät asiakirjat ja
niistä löytyvä tieto ylipäätänsä. Suuri osa piti tärkeänä saada tietoja biologi-
sesta perheestä tai suvusta: keitä syntymävanhemmat ovat, millainen on hei-
dän luonteensa, miltä he näyttävät ja mistä he ovat kotoisin. Erityisen kiinnos-
tuksen kohteena oli biologinen isä, josta yleensä oli vähiten tietoa. Adoptoituja
kiinnosti myös mahdollisten biologisten sisarusten olemassaolo. Kahdeksaa
(8) vastaajaa kiinnosti geneettiseen perimään liittyvät asiat, erityisesti periy-

tyvät sairaudet. Myös adoptioon antamisen syyt kiinnostivat (11). Lähtökohtaisesti vastaajat (11) toivoivat myös syntymävanhempien tilanteesta ajantasaista tietoa. Jälkipalvelun kautta he toivoivat saavansa tietää elävätkö vanhemmat, miten he voivat ja voiko syntymävanhempaan tai sisaruksiin saada yhteyttä. Yhden adoptoidun vastaus kuvaa hyvin tarvetta saada kaikki mahdollinen tieto taustastaan:

Minua kiinnosti kaikki tieto mitä vain löytyisi. Eläkö vanhemmat, onko sisaruksia, missä asuvat, mitä ovat tehneet työkseen, onko kuvia? Miksi minut on annettu/jouduttu antamaan pois?

Adoptioasiakirjoista löytyvä tieto tyydytti vain osittain adoptoidun kiinnostusta. Vastaajista 16 oli tyytyväisiä saamiinsa tietoihin tai tiedot ylittivät odotukset. Loput 23 kokivat tietoja olleen liian vähän tai ne olivat hieman puutteellisia. Avoimessa kysymyksessä adoptoidut kertoivat pettymyksestään enemmän:

70-luvulla kirjaamat tiedot olivat käsin kirjoitettuja ja jotenkin vaan puutteellisen oloisia. Itse olisin kaivannut tarkempaa tarinan kerrontaa ja sukuselvitystä. Nyt oli enempi vaan numeroita ja nimiä sekä lyhyt selostus syistä adoptiolle.

Oikeastaan jälkipalvelu oli minulle aika hyödytön, koska tiesin taustastani siinä vaiheessa jo suurimman osan.

”Puutteellisten tietojen” taustalta on erilainen dokumentointiohjeistusten eri aikoina, jonka seurauksena välitettävää faktaa oli niukasti tai kirjatut asiat eivät vastanneet adoptoidun tarpeita. Jälkipalvelusta saadut tiedot eivät välttämättä myöskään olleet enää adoptoidulle uusia, sillä hän oli saanut ne jo aiemmin mahdollisesti adoptiovanhemmiltaan tai hakemalla ne itsenäisesti.

Kyselyn tulokset ovat vaikuttaneet Pelastakaa Lasten dokumentointiin ja adoptioon liittyviin lomakkeisiin. Erityisesti tarkastelun kohteena on ollut taustatietolomake, johon adoptioevonnan aikana syntymävanhemmat kirjaavat tietoja itsestään ja lapsen biologisesta suvusta. Tarkoituksena on sen avulla kerätä tarkempaa ja lasta hyödyntävää tietoa annettavaksi adoptiovanhemmille ja adoptoidulle.

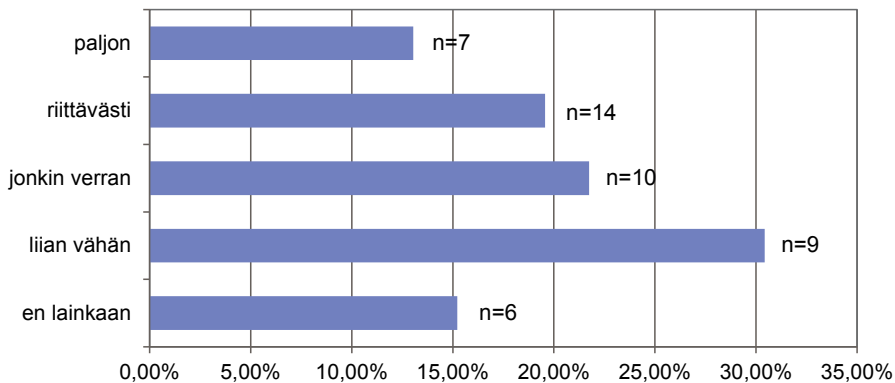

Kuva: Kaarina Pasanen

Adoptio tabuna ja osana perheen tarinaa

Kotimaisessa adoptiossa taustaan liittyvien keskustelujen syntyminen vaatii vanhempien aktiivisuutta, sillä lapset eivät yleensä poikkea ulkonäöltään muusta väestöstä kuten ulkomailta adoptoitaessa. Adoptioeuvonnassa korostetaan adoptiosta kertomisen tärkeyttä riittävän varhain, jotta lapselle on mahdollista integroida tieto muuhun kuvaan itsestään. Adoptoidun kokemus avoimuudesta muodostuu useista asioista, muun muassa mahdollisuudesta kysyä ja puhua asiaan liittyvistä tunteista ja ajatuksista lapselle tärkeiden ihmisten kanssa. Kyselyssä kartoitettiin adoptoitujen kokemusta siitä, minkä verran he kokevat voineensa puhua adoptiosta adoptiovanhempiansa kanssa. Seitsemällä (7) adoptoidulla oli kokemus, ettei adoptiosta ole lainkaan voinut puhua adoptiovanhempien kanssa. Vastaajista 14 koki puhumista olleen liian vähän ja 10 koki, että on voinut puhua jonkin verran. Riittävästi puhetta oli ollut 9 perheessä ja paljon 6 adoptoidun perheessä.

Taulukko 2. Minkä verran koet voineesi puhua adoptiosta adoptiovanhempiesi kanssa?

Adoptiosta puhumisella voidaan ymmärtää monenlaisia asioita. Se voi olla vain tieto siitä, että on adoptoitu. Lapsen tarve harvoin rajoittuu kuitenkaan tähän, vaan kiinnostus adoption toteutumisen syihin ja omaan alkuperään syntyy lapsen kasvaessa. Adoptoiduilla, joilla oli kokemus, että adoptiosta **ei ole puhuttu lainkaan**, saattoivat lapsuudessa olla tietämättömiä adoptiotautastaan ja asia on voinut tulla julki lähimpiin kertomana tai vasta aikuisuudessa adoptiovanhempien kuoltua.

Adoptioasia selvisi minulle 36 vuoden iässä ulkopuolisten toimesta.

Adoptiovanhemmillani ei ollut aikomusta kertoa asiasta koskaan.

Kokemus puhumattomuudesta voi syntyä myös, vaikka adoptoitu on tiennyt adoptiosta, mutta vanhemmille puhuminen on ollut vaikeaa tai he eivät ole olleet aktiivisia asian esille ottamisessa myöhemmin.

Asiasta ei vaan puhuttu, jotenkin tuntui että asian käsittely oli heidän osallaan vaikea.

Tässä seuraavassa lainauksessa adoptiovanhemmat ovat kertoneet esikouluikäiselle lapselleen adoptiosta ja tarjonneet seuraavan kerran apuaan biologisen taustan selvittämisessä lapsen ollessa murrosikäinen. Adoptoitu kuitenkin kieltäytyi yhteistyöstä, koska puhuminen ei ollut luontevaa ja omassa murrosiän myllerryksessä avun tarjousta ei ollut mahdollista vastaanottaa.

Minulle kerrottiin adoptiosta ollessani noin kuusivuotias. Sen jälkeen ollessani noin viidentoista kysyttiin haluaisinko saada joitain tietoja biologisista vanhemmistani johon vastasin murrosikäisen kiihkolla kieltävästi, koska asiasta ei oltu aikaisemminkaan puhuttu mitään. Koin koko asian erittäin kiusallisena.

Puhumattomuus ei kuitenkaan aina ole haitannut adoptoitua, sillä hän on voinut kokea adoptioperheen vahvasti omakseen.

Asia ei haitannut koska tunsin kuuluvani täysin perheeseen ja sukuun.

Minua ei oikeastaan koskaan vaivannut tämä asia eivätkä vanhempanikaan asiasta puhuneet, koska en kysellyt mitään.

Vastaajat, jotka kokivat puhumista olleen **liian vähän** kertoivat, että he ovat olleet tietoisia adoptiosta, mutta adoptio on voitu kertoa ilmoitusasiana. Vanhemmat eivät ole kyenneet ottamaan asiaa esille lapsen kehitystason mukaisesti tai jakamaan lapsen tunteita.

Minulle on puhuttu/todettu asia 3-vuotiaana ja sen jälkeen äitini mielestä homma oli selvitetty koko iäksi!!!! Siitä olisi pitänyt puhua joka ikävaiheessa tosiasiana ja pystyä olemaan empaattinen tai ymmärtää edes vähän lasta, edes kertoa että tiedostaa lapsen surun, tuskan ja menetyksen.

Adoptiosta kerrottiin kyllä minulle jo ihan pienenä, mikä on hyvä asia. Asiaan palattiin vasta omien lasteni syntymän yhteydessä, ollessani noin 20-vuotias. Asia oli perheessämme tabu.

Usein adoptoidut kokevat, että taustasta puhuminen on ollut vanhemmille vaikeaa. Tämä on voinut johtaa siihen, että adoptoitu ”säästää” vanhempansa eikä ota adoptioon liittyviä asioita puheeksi. Vanhempi on myös voinut mietäjä tarpeen puhua adoptiosta tai lapsi itse on kieltäytynyt asian käsittelemisestä.

Kysely taustastani tuntui heistä kiusalliselta, enkä halunnut aiheuttaa mielipahaa.

Adoptiota ei salattu mutta vanhempieni mielestä siinä ei ole mitään puhuttavaa. Olen lapsuudessani ja nuoruudessani aina itse kieltäytynyt puhumasta aiheesta.

Kun puhetta on ollut **jonkin verran**, adoptoitu tiesi olevansa adoptoitu, mutta puhetta ei ollut riittävästi. Puhuminen voi herättää osapuolissa monenlaisia tunteita: asian käsittely herättää vanhemmassa syyllisyyttä, adoptoitu itse voi hävetä taustansa tai muutoin kokea puhumisen vaikeana. Näin voikin tuntua helpommalta vaieta asiasta. Adoptiosta puhuminen tai sen vaikeus liitetään useissa kommentteissa äitiin. Tässä seuraavassa annetaan myös selitystä sille, miksi isän kanssa puhuminen on vielä harvinaisempaa.

Äitini on puhunut minulle adoptiosta avoimesti ja hän on ottanut asian aktiivisesti puheeksi silloin tällöin vuosien varrella. Asiasta on puhuttu, mutta itse olen kokenut asiasta puhumisen jossain määrin vaikeana. Siksi vastaukseni on, että koen voineeni puhua jonkin verran. Isäni kanssa en asiasta juuri ole puhunut, mutta hänen kanssaan en muutenkaan juuri puhu mistään tunne-elämän asioista. Vaikka välimme ovatkin oikein hyvät. Odottaessani omia lapsiani puhuimme adoptiosta ja vanhempieni kokemasta lapsettomuudesta äitini kanssa jonkin verran enemmän.

Olen vasta vanhemmalla iällä puhunut adoptiosta vanhempieni (tai lähinnä äitini) kanssa. Tosin keskusteluun on ollut aika vaikea tuoda omaa näkökulmaani ilman, että äitini kokee syyllisyyttä tai että hän olisi tehnyt jotain väärin.

Asiaa ei peitelty, mutta jotenkin taustalla olevaksi se jäi. En tarkkaan muista minkä ikäisenä se minulle kerrottiin. Ei kuitenkaan kovin nuorena. Alle parikymppisenä salailin ja vähän häpesin taustaani.

Adoptoidut kertovat myös, että perheessä adoptio ei ole ollut pelkkä ilmoitusasia ja siitä on voitu puhua ilmiönä. Adoptoidun tiedon tarve biologisesta taustasta on kuitenkin voinut jäädä tyydyttämättä, tiedon vähäisyyden takia tai taustassa olevien vaikeiden asioiden vuoksi. Vanhemman kyvyttömyys puhua asiasta välittyy lapselle nopeasti ja voi vaiettaa adoptoidun, jos hän kokee kysymisen loukkaavan vanhempaa.

Siitä, että olen adoptiolapsi, on aina voitu puhua. Siitä on jopa laskettu leikkiä, esimerkiksi kun muut ventovieraat ihmettelevät perheemme hyvin erilaista ulkonäköä tai luonteenpiirteitä. Kun tässä tilanteessa ei vain ole jaksettu alkaa selostaa koko elämäntarinaa. Niin sitten on vain sanottu esimerkiksi jotain sellaista, että eikö olekin jännää, että tuo kiharahiuksisuus on tarttunut permanentista lapseen, ja samalla vinkattu toiselle perheenjäsenelle silmää. Mutta se mistä on vaiettu täysin, on biologinen tausta. Vanhempani eivät ole kertoneet siitä mitään muuta kuin sen, että mene Pelaan, jos haluat tietää ja valmistaudu, että sieltä ei välttämättä ole luvassa mitään hyvää.

Puhuminen on ollut joiltain osin hankalaa. Nimenomaan biotaustaa koskeneet keskusteluista on minulla tullut tunne, että aihe on ollut vanhemmilleni vaikea. Muuten asia on ollut aihe mistä on voinut puhua avoimesti eikä esim. salailemiseen ole ollut tarvetta. Asia on ollut minulle aina itsestään selvyyss enkä muista että adoptiotaustastani olisi jotenkin erikseen kerrottu.

Adoptoidut, joiden perheissä puhetta on ollut **riittävästi**, kertovat saaneensa faktoja biologisesta taustastaan, ovat päässeet tutustumaan adoptioon liittyviin papereihin ja vanhemmat ovat olleet valmiita vastaamaan lapsen kysymyksiin. Adoptoidut kuvaavat adoptioasiaa lapsuudessaan normaaliksi ja luonnolliseksi asiaksi, johon ei liity salattavaa tai hävettävää.

Olen aina tiennyt olevani adoptoitu, niin pienestä kuin muistan. Minulle kerrottiin kuka biologinen äitini on ja miksi hän antoi minut adoptoitavaksi. Äitini oli säilyttänyt äitini kirjeitä, jotka luin joskus nuorena. Kuulin myös miten minut ”löydettiin”.

Asiasta on puhuttu avoimesti siitä lähtien kuin vain muistan. Siihen ei ole liittynyt mitään salailua eikä häpeilyä ulkopuolistenkaan suhteen.

Adoptoidut, jotka kertoivat perheessään olleen **paljon puhetta** adoptiosta, kuvasivat asian olleen luonnollinen osa perheen arkea. Vanhemmat ovat ottaneet asian esille lapsen eri kehitysvaiheissa, välittäneet kaiken haltuunsa saaman tiedon ja tukeneet taustan selvittämisessä. Adoptoitu on voinutkin tuntea olevansa ylpeä erityisyydestään ja saanut vanhemmiltaan vahvuutta myös kiusaajia kohtaan.

Perheessäni adoptiosta on puhuttu aina avoimesti, se on ollut osa perhettämme. Vanhempani ovat kertoneet minulle kaiken mitä ovat biotaustastani tienneet. Avoimuus on ollut tärkeää ja se että olen ollut heille kaikki kaikessa. Vanhempani ovat tukeneet minua aina ja tukevat edelleen.

Jag visste att jag var adopterad redan innan jag visste vad det betydde. Jag var STOLT att vara speciell och innerligt önskad. Jag kände mig utvald. Mina föräldrar såg mig som den största gåvan i världen. Att bli adopterad var och är det bästa som någonsin har hänt mig.

”Adoptiomaailmassa” ja tulevien adoptiovanhempien neuvonnassa on vuosikymmenien aikana tapahtunut merkittäviä muutoksia. Vielä 50-60 vuotta sitten perheen valintaan saattoi vaikuttaa se, että lapsi ja vanhemmat muistuttivat ulkoisesti toisiaan. Tuolloin voitiin myös ajatella, että on parempi salata lapselta adoptiotausta, jotta lapsi voi integroitua täysin adoptioperheeseen. Kyselyä analysoidessani oletin tämän historiallisen kehityksen näkyvän adoptoitujen kokemassa avoimuudessa ja tarkastelin vastaajan iän vaikutusta adoptoidun kokemaan avoimuuteen. Adoptoidut, jotka kokivat, ettei puhetta adoptiosta ole ollut lainkaan olivat kaikki ennakoidusti 46-65-vuotiaita (7). Mutta liian vähän puhetta oli ollut myös nuorempien vastaajien (ikäryhmät 26-45 vuotta) mielestä (7). Myöskään kokemus siitä, että puhetta adoptiosta olisi ollut riittävästi tai paljon ei keskittynyt pelkästään nuorempiin ikäryhmiin vaan hajaantui niin, että myös yksi 56-65-vuotiaiden ryhmästä oli kokenut puhetta olleen riittävästi. Sen sijaan kokemus siitä, että puhetta oli ollut paljon, painottui nuorempiin vastaajiin (6).

Nykyään sijoitusta ohjaavana periaatteena ovat ensisijaisesti lapsen tarpeet ja etu. Myös adoptiolaki (22/2012, 27 §) määrittää sijoituksessa käytettäviä periaatteita. Adoptiovanhemmilta edellytetään myös valmiutta lapsen tustan työstämiseen lapsen kanssa ja tietojen välittämiseen syntymävanhemmille. Kuitenkin tärkeämpää kuin informaation määrä ja keskustelujen tiheys on vanhempien asenne adoptioaiheeseen. Amerikkalaisen tutkimusryhmän (Wrobel et al. 2003) mukaan adoptiokeskustelussa on kolme vaihetta, joista ensimmäisessä adoptiovanhemmat jakavat lapsensa kanssa tietoa tämän sitä pyytämättä. Tämä vaihe alkaa tyypillisesti kertomalla pienelle lapselle tämän adoptiotarinaa. Adoptiovanhemmat päättävät adoptiotarinan sisällön ja jaettavan tiedon määrän.

Toisessa vaiheessa vanhemmat tyydyttävät lapsensa kiinnostuksen vastamalla hänen kysymyksiinsä. Tämä vaihe alkaa, kun lapsi kysyy asioita, jotka eivät sisälly adoptiotarinaan. Jokaisessa kehityksellisessä vaiheessaan lapsi kysyy uusia asioita ja vanhempien on päätettävä mitä he kertovat ja hankkivatko he puuttuvat tiedot. Kolmannessa vaiheessa adoptoitu hakee itse tietoa tyydyttääkseen mielenkiintonsa. Tämä mahdollistuu, kun lapsella on kykyä toimia itsenäisesti.

Tekemäni kyselyn vastauksista välittyi vahvasti kokemus, että adoptoitu on tiennyt adoptiosta, mutta siihen liittyvistä asioista ja tunteista ei ole ollut mahdollista puhua lasta tyydyttävällä tavalla. Vanhempien kyky on usein rajoittunut adoptiotarinan kertomiseen eikä adoptiokeskusteluissa ole päästy ensimmäistä vaihetta pidemmälle. Adoptoitu onkin päässyt täyttämään tie-

dontarvettaan vasta ollessaan kykenevä itsenäisesti hakemaan tietoa. Kohtaaminen-hankkeessa vuorovaikutuksellinen avoimuus ja sen kasvattaminen onkin noussut tärkeäksi teemaksi adoptio- neuvontaa kehitettäessä.

Lähteet

Adoptiolaki 2012. L 4 2012/27

Brodzinsky, David; Schechter, Marshall; Henig, Robin 1993. Being adopted: the lifelong search for self. New York: Anchor Books.

Kohler, Julie; Grotevant, Harold; McRoy, Ruth 2002. Adopted Adolescents' Preoccupation With Adoption: The Impact on Adoptive Family Relationship. *Journal of Marriage and Family* 64, 93-104.

Mendenhall, Tai; Berge, Jerica; Wrobel, Gretchen; Grotevant, Harold; McRoy, Ruth 2004. Adolescents' Satisfaction with Contact in Adoption. *Child and Adolescent Social Work Journal* 21(2), 175-190.

Myller, Ulrich & Perry, Barbara 2001. Adopted Persons' Search for and Contact with Their Birth Parents I: Who Searches and Why? *Adoption Quarterly*, 4(3), 5-37.

Wrobel, Gretchen; Kohler, Julie; Grotevant, Harold; McRoy, Ruth 2003. The Family Adoption Communication (FAC) Model: Identifying Pathways of Adoption-related Communication. *Adoption Quarterly*. 7(2), 53-84.

Minä tiedän

Olen adoptoitu 2 kk vanhana perheeseen, jossa lisäkseni oli myös kaksi muuta adoptiolasta. Meille kaikille lapsille on kerrottu adoptiostamme jo lapsina, kun olimme riittävän vanhoja ymmärtääksemme mistä adoptiossa on kysymys. Muistan suhtautuneeni saamaani tietoon hyvin neutraalisti, enempiä hämmästelemättä. Näin aikuisena olenkin miettinyt miksi noinkin ison asian kuuleminen ei saanutkaan minussa aikaan suurempia tunteita. Meillä oli asiat hyvin. Turvalliset rakastavat vanhemmat, sisarukset ja muutenkin lapsuus oli erinomaista. Minulla oli kaikki mitä tarvitsin ja oloni oli turvallinen. Adoptioasiani kuuleminen ei horjuttanut tätä turvallisuudentunnetta. Nyt kun asia oli kerrottu ja vanhempani lupasivat keskustella kanssani adoptiooniin liittyvistä asioista jos minä haluaisin, niin ei sellaiselle keskustelulle tullutkaan jostain syystä itselleni tarvetta.

Vasta kun sain ensimmäisen oman lapseni, alkoi oma taustani kiinnostaa. Kyse ei ollut perheen etsimisestä, vaan halusta ja oikeudesta tietää mistä olen lähtöisin. Muistan kyllä ajatelleeni, että loukkaankohan adoptiovanhempiani, eivätkö he riitä minulle ja tuntuukohan se heistä heidän vanhemmuuden mitätöinniltä. Päätin kuitenkin että tässä on kyse minun elämästäni ja minulla on oikeuteni ja tarpeeni. Haluan toimia juuri niin kuin itsestäni tuntuu. Tämä on minun elämäni.

Adoptiovanhempiani ymmärsivätkin paremmin kuin hyvin haluni tutustua taustaani ja rupesivat kanssani sitä selvittämään. Tämä poiki yhteydenottoja biologiseen äitiini ja sukulaisiini. Onneksi selvitin juureni, sillä se toi mukanaan uusia hienoja ihmissuhteita ja nyt voin rauhassa jatkaa elämäni tietäen mistä minut on ”tehty”.

Omille lapsilleni olemme aina puhuneet adoptiostani avoimesti. Ajattelen asian niin, että tämä nyt vaan on tosiasia minun elämässäni, eikä se ole millään lailla hävettävää. Olemme rehellisiä. Lapsillemme olemme korostaneet, että rakkauden määrä ei ole mitenkään erilaisempaa, olivatko vanhemmat sitten biologisia tai eivät.

Biologisen taustani selvittämisestä sain elämäni mukaan ihastuttavan pikusiskon perheineen. Meille on syntynyt erittäin lämmin side ja olemme paljon tekemisissä. He ovat tärkeitä. Kun oma esikoispoikani pääsi ripille, halusin

kutsua siskoni perheineen myös juhlimaan. Hetken taas huomasin ajattelevani adoptiosukuni ja ystäväni reaktioita, mutta päätin jälleen kerran ajatella itseäni, eihän tällainen voi ketään loukata. Niinpä siinä sitten tuli tutuiksi toisilleen koko adoptiosukuni, ystäväni ja siskoni perheineen. Adoptiovanhempani ovat myös hyvin iloisia suhteestani pikkusiskoni perheeseen ja siskoni perhe on nykyään myös osa meidän perhettä.

Osallistuin hiljattain aikuisten adoptoitujen tapaamiseen. Siellä nousi esille avoin adoptio, jossa lapsensa adoptioon antaneet vanhemmat voivat olla yhteydessä lapseensa ja adoptioperheeseen sovitulla ehdoilla. Huomaan ajattelevani tästä hieman ristiriitaisesti. Minut kun on adoptoitu pikkuvauvana suoraan lastenkodista, koen että tällainen järjestely jollakin lailla sekoittaisi omaa elämäni ja tunteitani. Olen tietysti huono arvioimaan avoimen adoption hyötyjä, koska monen lapsen lähtökohdat ovat niin erilaiset. Uskon kuitenkin, että niille lapsille jotka ovat asuneet sijaisperheissä tai vastaavissa ja ovat olleet tekemisissä biologisten vanhempiensa kanssa, avoin adoptio saattaa olla hyväkin ratkaisu.

Kuva: Kaisa Tervonen-Arnkil

Aikuiset adoptoidut kohtaavat – keskustelua adoptoitujen kanssa

Kaksi aktiivista nuorta naista, Mervi Hänninen ja Reetta Kurjonen, ottivat minuun yhteyttä jo 2009 toiveena järjestää kotimaasta adoptoiduille aikuisten adoptoitujen tapaaminen yhteistyössä heidän kanssa. Innostuin kovasti, koska olin jo joitakin vuosia odottanutkin adoptoitujen itsensä aktivoitumista ja toivoin heidän ajatustensa kuulemista ja äänensä vahvistumista adoptiokentässä. Adoptiotyössä ja -verkostoissa adoptiovanhemmat ovat pitkään olleet vahvoja toimijoita, kokemusasiantuntijoita ja adoptioasian puolestapuhujia. Monien muiden maiden kokemuksista olin kuullut, kuinka eri puolilla, mm. Hollannissa ja Ruotsissa, adoptoidut itse ovat ryhtyneet aktiivisiksi toimijoiksi tuoden omia näkemyksiään, tärkeitä kysymyksiään ja myös kriittistä arviointia adoptiota ja adoptiotoimijoita kohtaan.

Ensimmäistä kotimaasta adoptoitujen tapaamista suunniteltiin yhdessä Mervin ja Reetan kanssa ja se toteutuikin Helsingissä Pelastakaa Lasten tiloissa 27.3.2010. Tavoitteiksi tapaamiselle määriteltiin mahdollisuus verkostoitua ja tutustua toisiinsa. Sovimme myös, että tapaamiset ovat vain aikuisille adoptoiduille ja mukaan haluavat esimerkiksi adoptiovanhemmat, ystävät tai toimittajat eivät päässeet mukaan tapaamiseen. Osallistujia oli 23. Tapaaminen koettiin niin merkittäväksi, että keskustelua olisi riittänyt vielä pitkään ja tuntui, että tapaamista oli vaikea lopettaa. Uusien tapaamisten tarve oli ilmeinen. Samaan aikaan Pelastakaa Lapsissa oli alkamassa Kohtaaminen - kotimaisen adoption kehittämishanke, jonka toimintaan tapaamisten tukeminen erittäin hyvin sopi ja niinpä yhteistyötahona järjestön puolelta minun lisäksi saatiin mukaan sosiaalityöntekijä Päivi Partanen. Toinen tapaaminen 31.10.2010 suunniteltiin samalla innolla ja ensimmäisen tapaamisen kokemuksesta tiesimme, että osallistujille tapaaminen tulee jälleen olemaan merkittävä kohtaaminen. Varmaankin jo tässä vaiheessa suunnittelimme että tapaamisia halutaan jatkaa säännöllisesti ja hanke mahdollisti meille kahdesti vuodessa tapahtuvan (lauantaipäivän) tapaamisen usean vuoden ajaksi. Vuoden 2013 loppuun mennessä tapaamisia on ollut kahdeksan ja ne jatkuvat kaikille adoptoiduille edelleen kevääseen 2014. Tapaamisia olisi toivottu paljon useammin-

kin ja eri paikkakunnille ympäri Suomea, mutta Kohtaaminen-hanke monine muine toimintoineen ei pystynyt vastaamaan tähän tarpeeseen.

Tapaamiset rakennettiin niin, että me Pelastakaa Lasten edustajat olimme tapaamisten alussa toivottamassa tervetulleiksi ja johdattelemassa tapaamisen alkuun kertomalla tapaamisen tavoitteet ja pelisäännöt. Tavoitteet olivat **tutustua, verkostoitua ja jakaa kokemuksia**. Toimintatavat olivat yksinkertaiset, mutta hyvin tärkeitä:

1. Kaikki osallistuminen on **vapaaehtoista**. Aikuisina itse säätelemme sitä mitä haluamme kertoa. Osallistua voi myös vain kuunnellen ja pohtien omia kokemuksia.
2. Keskustelut ovat **luottamuksellisia**: kenenkään henkilökohtaisista asioista ei voi puhua ulkopuolisille ja vain ilmiötasolla voi jakaa asioita muille.
3. **Aiheet herättävät tunteita ja ajatuksia** myös jälkikäteen, silloin on hyvä jos voi keskustella jonkun kanssa
4. Ryhmässä **kaikki ovat vertaisia**. Emme ole esimerkiksi terapeutteja toisillemme.
5. **Toisten kuunteleminen, kunnioittaminen ja erilaisten ajatusten salliminen** on tärkeää.

Nämä tavoitteet ja pelisäännöt kerrattiin jokaisen tapaamisen alussa. Tapaamisten alussa ja lopussa olimme Päivin kanssa mukana, muu aika oli varattu vertaiskeskustelulle. Vertaisryhmien välillä kahviteltiin. Lopussa ideoimme jatkotapaamisia ja kirjasimme palautetta.

Tapaamisissa käsiteltiin mm.

- Juurien etsintää, löytämistä ja löydettyksi tulemistä
- Sisarussuhteita ja niiden merkitystä
- Kahta sukua ja kahden sukuun tekoa
- Syntymävanhempia ja biologista sukua
- Adoptiovanhempia aikuisen adoptoidun kokemana
- Hylkäämiskokemusta ja varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä
- Trauman muuttumista voimavaraksi

Jokaisessa tapaamisessa oli ulkopuolinen alustaja tai adoptoitu tapaamisen teemasta puhumassa. Keskustelut olivat jokaisella kerralla niin mielenkiintoisia ja intensiivisiä, että niitä oli vaikea lopettaa. Usein adoptoidut jatkoivatkin keskenään keskustelua muualla ja sopivat myös keskinäisestä yhteyden-

pidosta. Vaikka en itse ole adoptoitu, eläydyin heidän kertomaansa ja heidän kokemuksiinsa niin vahvasti, että mietin niitä vielä useita päiviä tapaamisten jälkeen. Ajattelin, että kaikkien adoptiotyötä tekevien sosiaalityöntekijöiden tulisi päästä näihin tapaamisiin, niin opettavaisia ne olivat itselleni.

Tapaamiset sisälsivät monia jaettuja tarinoita lapsuudesta, perheestä, sisaruksista, adoptio- ja syntymävanhemmista ja isovanhemmista. Kuultiin esimerkiksi juurien etsimisen vaikeudesta, yhteyden etsimisestä, totuuden etsinnästä, löytämisestä, löydetyksi tulemisesta, torjunnasta, tiedon tai ihmisten löytämisestä, salailusta, eriarvoisuudesta perheessä, vieraudesta ja pettymyksistä. Vertaiset jakoivat kokemusten lisäksi vinkkejä, ohjeita ja apua toisille vastaavassa tilanteessa oleville.

Tapaamisiin tuli hyvin eri-ikäisiä aikuisia adoptoituja. Nuorin on ollut arviolta 25-vuotias ja vanhin yli 70-vuotias. Eri-ikäisten adoptoitujen kautta on noussut esille aikakauden ja historian ymmärryksen tarve. Adoptioista puhuttaessa on aina muistettava elämän kokemusten suhteuttaminen toisaalta henkilön omaan elämänhistoriaan ja syntymävanhempien elämänhistoriaan sekä toisaalta sosiaalityön ja yhteiskunnan historiaan. Nuorimmankin osallistujan adoptiotapahtumasta on siis kulunut jo yli 20 vuotta ja voimme vain kuvitella kuinka paljon adoptiotyö on jo kahdessakymmenessä vuodessa muuttunut puhumattakaan, jos adoptio on tapahtunut noin 30-60 vuotta sitten. Meidän on ollut tärkeä muistaa, että adoptiotyötä on tehty kunkin ajan tapaan parhaalla mahdollisella tavalla, mutta jälkikäteen arvioituna voidaan nähdä paljon puutteita ja ongelmia, joita olisi pitänyt ymmärtää ja olisi pitänyt myös osata toimia toisin. Näistä voimme aina oppia lisää.

Jotkut osallistujista kertoivat, etteivät olleet koskaan aiemmin tavanneet toisia adoptoituja ja joku kertoi odottaneensa tätä tilaisuutta tavata toisia adoptoituja jo hyvin kauan. Tapaamisiin tultiin kaukaa, jopa Rovaniemeltä asti, ja ne koettiin ainutlaatuisiksi ja hyvin tärkeiksi. Kirjallisesta palautteesta välittyi erittäin positiivista ja kiittävää palautetta.

Pelastakaa Lasten edustajina saimme kuulla myös kritiikkiä. Miksi adoptioissa ei ole saanut kaikkia tietoja aina heti? Miten adoptiovanhemmat on valmistettu? Pyrimme vastaamaan kysymyksiin ja valottamaan sitä tosiseikkaa, että adoptiossa avoimuus on lisääntynyt vasta vähitellen. Kerroimme adoptiotyön historiasta sekä siitä, että adoptiossa on aina kolme osapuolta, joiden kaikkien näkemys tulee huomioida. Se, että nykyään ollaan avoimia ja tietoa saa, ei ole ollut käytäntö suinkaan aina. Myös Pelastakaa Lapsissa adoptiotyö on muuttunut hyvin paljon viimeisen kymmenen vuoden aikana ja avoimuus, jota Kohtaaminen-hankkeessa peräänkuulutamme, ei suinkaan ole ollut itses-

tään selvää aikaisemmin. Kritiikkiä on tullut myös siitä, että paljon äänessä olevat ihmiset dominoivat tapaamisissa ja että niissä on keskitytty vain tiettyihin teemoihin. Näin ryhmissä herkästi tapahtuu. Tasapuolisuutta ja kaikkien kuulemista ei aina onnistuta noudattamaan, vaikka se olisi alussa sovittu sääntö. Emme ole voineet myöskään toimia puheenjohtajina tasapuolisesti, koska emme ole olleet läsnä koko tapaamisten ajan. Kriittistä keskustelua ja yhteistä pohdintaa oli myös siitä, kuinka saisimme tiedotettua toiminnasta laajemmin.

Teemojen suhteen olemme toteuttaneet aina ryhmän tuottamia aiheita. Yhdellä tapaamisella mukana oli ulkopuolinen henkilö kuuntelemassa senker-taista alustajaa, mutta vierailija lähti ennen keskustelua pois. Tämä poikkeus käsiteltiin avoimesti ryhmän kanssa seuraavalla tapaamisella. Avoimuus ja luottamus ovat kysymyksiä, joita ryhmässä on tärkeä yhdessä pohtia ja yllä-pittää.

Aikuiset adoptoidut -yhdistyksen toiminta käynnistyi

Oli ilahduttavaa nähdä kuinka osallistujien keskuudessa syntyi ajatus perustaa oma yhdistys aikuisille adoptoiduille. Tämä tapahtui vähitellen tapaamisten ohella ja Aikuiset adoptoidut ry perustettiin toukokuussa 2011. Yhdistyksen käynnistyttyä saimme myös heidät mukaan ja avuksi tapaamisten järjestämi-seen. Tällä hetkellä Suomessa on jo yhteensä neljä aikuisten adoptoitujen yh-distystä. Ensimmäinen Kansainvälisesti Adoptoidut Aikuiset (KAA) on nimen-sä mukaisesti tarkoitettu ulkomailta adoptoiduille. Vastaava ruotsinkielinen yhdistys on nimeltään Vuxna Internationelt Adopterade (VIA). Näiden lisäksi on vielä Adopterade i Finland (AF), joka on ruotsinkielinen adoptoitujen yhdis-tys ja neljäntenä jo mainittu Aikuiset adoptoidut ry. Adoptiotyötä tekevänä nä-en rikkautena sen, että aktivoituminen on ollut näin runsasta. Toivottavaa oli-si, että aikuiset adoptoidut löytäisivät toisensa eri ryhmissä, verkostoituisivat niin halutessaan ja tekisivät hyvää yhteistyötä yhteisten asioidensa ajamisessa ja adoptoitujen edun valvonnassa.

Pelastakaa Lapset haluaa tukea adoptoitujen omaehtoista toimintaa. Jär-jestössä nähdään adoptoidut tärkeinä yhteistyökumppaneina ja kokemusasi-antuntijoina. Oma kokemukseni näistä tapaamisista on ollut hyvin antoisa ja opettava. Kehittämispäällikön työssä olen usein varsin kaukana asiakastyöstä, mutta kehittämiskumppaneina näen adoptoidut järjestössä kullannarvoisina!

Matkalla avoimuuteen – ”Entä jos ne puuttuu meidän elämään?”

Projektivastaavana Kohtaaminen-kotimaisen adoption kehittämishankkeessa olen keskittynyt tarkastelemaan adoptiota ja adoptiotyötä adoptiovanhempia ajatellen. Minua kiinnostaa avoimuuden käsite, jossa suora yhteydenpito on vain yksi ulottuvuus. Millainen on adoptiovanhempien avoimuuteen kasvamisen prosessi, mitkä asiat tukevat sitä ja mitä asioita adoptioneuvonnassa on tärkeä käsitellä avoimuuden kannalta? Kirjoitus perustuu kansainväliseen, lähinnä amerikkalaiseen ja englantilaiseen tutkimukseen, koska Suomesta tällaista koottua tietoa ei vielä ole. Avoimuuden merkitys avautui uudella tavalla hankkeen Iso-Britanniaan tekemän opintomatkan aikana, jolloin saimme kuulla paikallisten tutkijoiden ja terapeuttien kokemuksia ja näkemyksiä yhteydenpidosta ja avoimuudesta. Artikkelin pohjautuu myös adoptioneuvonnan asiakastyöhöni erityisesti yhteydenpitoon liittyen, hankkeen aikana tekemiini adoptiovanhempien haastatteluihin sekä hankkeen järjestämiin koulutuksiin tuleville adoptiovanhemmille avoimuudesta ja yhteydenpidosta. Artikkelin jälkeen on erillisinä kirjoituksina kahden adoptioäidin omakohtaiset kertomukset siitä, kuinka toinen heistä kohtasi ensimmäisen kerran lapsensa syntymä-äidin varhaisessa vaiheessa lapsen perheeseen tulon jälkeen ja toisen äidin kirjoitus yhteydenpidon rakentamisesta syntymäsukuun lapsen tullessa jo kouluikään.

Avoimuudesta, yhteydenpidosta ja adoptiosukulaisuudesta

Yleisesti tiedetään ja hyväksytään ajatus siitä, että adoptoidun identiteetin rakentumista auttaa tieto syntymätaustasta ja alkuperästä. Adoption ammattilaiset suosittelevat ja pitävät tärkeänä, että lapsen kanssa keskustellaan adoptiosta. Avoin adoptio ja yhteydenpito ovat lisääntyneet, mutta siihen liittyy omat riskinsä ja vaikeutensa. Adoption jälkeisen yhteydenpidon tarkoituksena on auttaa adoptoitua identiteetin ja kehityksellisten tarpeiden kohtaamisessa.

Yhteydenpito voi tarjota lisätietoa vanhemmille ja lapselle tämän kehitystehtävän käsittelyyn. (MacDonald & McSherry 2011.)

Adoptiovanhempien on työstettävä suhtautumistaan lapsen syntymäskuun kyetäkseen avoimuuteen ja taustan käsittelemiseen lapsen kanssa. Avoimuus edellyttää, että adoptiovanhemmat käsitteellistävät uudelleen sukulaisuuden merkitystä ja muodostavat uudet rajat perheelleen. Grotevantin mielestä (teoksessa MacDonald & McSherry 2011) adoptio luo uuden sukuperheen, johon kuuluu adoptio- ja syntymäperheen ja -suvun jäseniä siten, että lapsi on keskiössä. Adoptiosukulaisuus on kykyä määrittää sukulaisuutta sekä sosiaalisten että biologisten siteiden kautta. Adoptiosukulaisuus syntyy ja sitä ylläpidetään ja kehitetään yhteydenpidon avulla. Sosiaalisen vuorovaikutuksen, hoivan ja huolenpidon, säännöllisyyden ja johdonmukaisuuden, sinnikkyuden ja pitkäkestoisuuden sekä jaetun hengenheimolaisuuden, avulla pidetään yllä yhteyttä biologiseen sukuun. Hoivan ulottuvuus voi näkyä tapauttamisessa esimerkiksi siten, että jos lapsen sukulaispappaa väsyttää, hänet huomioidaan ja hän voi käydä hetkeksi perheen sohvalle lepäämään. Sinnikkyys on halua nähdä vaivaa ja kestää joskus epämukavuutta, jos adoptiovanhempiana kokee, että yhteydenpidosta ja vaivan näöstä on lopulta hyötyä lapselle.

Toisilleen vieraiden ihmisten tuominen jaettuun sukulaisuusverkostoon haastaa aikuisten mukavuusalueita ja vaatii jatkuvaa neuvottelua yhteydenpidon tasosta, johon kaikki voivat olla tyytyväisiä. Adoptiovanhempien ja syntymävanhempien välinen suhde on dynaaminen ja vuorovaikutuksellinen, johon kumpikin osapuoli tuo omat erityiset taitonsa, voimavaransa, tarpeensa ja odotuksensa. Elinikäisessä kontekstissa tämä tarkoittaa sitä, että eri osapuolten roolit ja tarpeet voivat muuttua. Siten myös vuorovaikutuksen määrä ja sen avoimuus voi vaihdella eri osapuolten tarpeiden ja eri elämänvaiheiden mukaan. Haasteellisuutta lisää se, että adoption osapuolten avoimuuden tarve voi olla myös eriaikaista. Ratkaisevaa hyvin toimivalle adoptiosukulaisuudelle on, että syntymä- ja adoptiovanhemmat toimivat yhteistyössä ja yhdessä lapsen parhaaksi. Onnistunut avoimuus edellyttää avointa, sensitiivistä ja rehellistä kommunikaatiota sekä molemminpuolista kunnioitusta, joustavuutta ja kykyä kompromisseihin, ei vain ennen adoptiota tai heti sijoituksen jälkeen, vaan koko perheen elämän ajan. (Brodzinsky 2005.)

Jones & Hackettin (2011) tutkimuksessa yleisin haaste, jonka kotimaisen vierasadoption vanhemmat kohtasivat, oli luoda tällainen uusi versio sukulaisuudesta, johon kuuluivat niin adoptiosuku kuin syntymäsukukin. Adoptiosukulaisuus on edelleen sosiaalisten normien ulkopuolella, poikkeavaa yleisestä perhekäsityksestä ja tuo siten pulmia, jotka on ratkaistava jokapäiväisessä elä-

mässä. Tämä haaste oli ilmeinen riippumatta adoption ajankohdasta, lapsen iästä häntä sijoitettaessa tai kontaktin laadusta tai määrästä syntymäperheeseen. Adoptiovanhemmat, jotka tämän laajemman sukulaisuuden omaksuvat, voivat kokea epävarmuutta ja eristyneisyyttä tai yksinäisyyttä. Suhde lapsen syntymäsuvun kanssa ei ole aina samankaltaista ja odotusten mukaista yhteydenpitoa kuin adoptioperheen muun suvun kanssa.

Iso-Britanniassa on esitetty hyvin erilaisia arvioita siitä, kuinka moni adoptioperhe pitää yhteyttä lapsensa biologiseen sukuun. Suoraa yhteydenpitoa on vähemmän kuin välitettyä. Mitä isompia lapset ovat sijoitusvaiheessa, sitä useammin heillä on suora yhteys syntymäsukuun. Kaikenlainen yhteydenpito on todennäköisempää, kun lapsi on adoptoitu sijaishuollosta. Yhteydenpidon tiheydessä, määrässä ja tavassa on myös monenlaisia eroja. Adoptiovanhemmat ovat kokeneet, että joskus yhteydenpitojärjestelyt voivat hankaloittaa heidän arkielämäänsä. Adoptiovanhemmat ovat kokeneet ”pakkoa” suostua yhteydenpitoon tullakseen hyväksytyksi adoptioon. Adoptiovanhemmilla on ollut myös epäselvyyttä siitä, voiko yhteydenpidosta neuvotella. Yhteydenpito onnistuu kaikkein todennäköisimmin, jos adoptiovanhemmat pitävät sitä tärkeänä ja osaavat viestittää hyväksyntänsä yhteydenpidosta myös lapselle. Yhteydenpidon aiheuttamasta stressistä huolimatta adoptiovanhemmat ovat kokeneet yhteydenpidon tärkeänä, koska se on mahdollistanut heille tiedon saannin suoraan syntymävanhemmilta ja se edesauttaa avointa keskustelua adoptiosta lapsen kanssa. Adoptiovanhemmat ovat valmiita näkemään vaivaa kontaktin eteen, kestämiään vaikeuksia ja epä mukavuutta, koska siitä on ollut pitkällä aikavälillä lapselle hyötyä. (MacDonald & McSherry 2011.)

Adoptiovanhemmuuden merkittävimmät tehtävät ovat Brodzinskyn (2005) mukaan auttaa lasta ymmärtämään taustansa ja alkuperäänsä ja tukea lapsen tarvetta tietää syntymävanhemmistaan. Brodzinskyn mielestä lapsen psykologiselle sopeutumiselle on merkityksellisempää adoptioasioista puhuminen adoptioperheessä kuin se, onko hänellä yhteyttä syntymäperheensä vai ei. Joka tapauksessa on haasteellista puhua monimutkaisista ja emotionaalisesti latautuneista asioista lapselle ymmärrettävällä tavalla. Adoptiovanhemmat voivat tuntea epävarmuutta siitä, miten kertoa lapsen taustasta positiivisesti ja rehellisesti, ja he kamppailevat saavuttaakseen haluamansa kommunikaation tason. Lasten kyky omaksua adoptiotietoa muuttuu kehitysvaiheiden mukaan, sen mukaan kuin he yleensäkin vastaanottavat sosiaalista tietoa. Adoptiota on tärkeä käsitellä monissa vaiheissa lapsen kehityksellisten vaiheiden mukaisesti.

Avoimuuteen ja yhteydenpitoon kasvaminen

Avoimuuteen kasvaminen vaatii aikaa, tietoa ja tukea. Sosiaalityöntekijöillä on tässä tärkeä rooli, kun he antavat adoptioeuvontaa syntymävanhemmille ja adoptiovanhemmille heidän harkitessaan ratkaisuaan ja neuvotellessaan avoimen adoption ratkaisusta sekä avoimuuden merkityksestä yleensä. Tutkijat suosittelevat, että adoptioeuvonnassa avataan ja pohditaan avoimuuden etuja ja haittoja sekä autetaan syntymävanhempia ja adoptioperheitä tunnistamaan itselleen sopivan avoimuuden tason. (Child Welfare Information Gateway 2003.)

Osalla adoptionhakijoista⁴⁾ on alusta asti positiivinen suhtautuminen avoimeen adoptioon. Heillä, jotka ovat epävarmoja, on mielessä ajatus ”tuleeko tästä minun lapseni?” Tiedon, neuvonnan ja tuen myötä suhtautuminen voi muuttua, mutta joillakin adoptionhakijoilla voi olla hyvin tiukka näkemys ja vaikeus nähdä mitään hyvää yhteydenpidossa ja avoimuudessa adoptioeuvonnan jälkeenkään. Elsbeth Neil on identifioinut adoptiovanhemmilta ja syntymäsukulaisilta vaadittavia luonteenpiirteitä. Keskeisessä osassa ovat aikuisten vuorovaikutustaidot, heidän kykynsä käsitellä vaikeita tunteita, halukkuutensa neuvotella kunnioittavasti valtasuhteista ja heidän uskonsa siihen, että yhteydenpidosta on hyötyä. (Neil 2012.)

Adoptiossa on aina läsnä kolme osapuolta, vaikka mitään yhteydenpitoa ei olisikaan. Osapuolet ovat toisilleen läsnä psykologisesti, toistensa mielessä. Syntymäperhe on adoptiovanhemman mielessä ja lapsi miettii syntymävanhempiaan, vaikka ei heitä koskaan tapaisikaan. Adoptioeuvonnassa tulevien adoptiovanhempien on tärkeää ymmärtää mitä syntymävanhemmat merkitsevät lapselle. Iso-Britanniassa tehtyjen tutkimusten mukaan (Young 2012) aikuiset adoptoidut eivät aina ymmärrä miksi heidät on adoptoitu ja lapsilla on tiedon puutetta taustoistaan. Yleensä adoptiolapsilla on halu tietää syntymävanhemmistaan riippumatta siitä, miten heillä muutoin sujuu. Yhteydenpito itsessään ei kuitenkaan takaa sitä, että lapsen tausta ja syy adoptioon kävisi hänelle selville tai tulisi ymmärretyksi.

Adoptiovanhemmilla on lopulta vastuu suhteen laadusta syntymävanhempien kanssa ja sen lapsen edun mukaisuudesta. Sen vuoksi on tärkeää tarjota jo adoptioeuvonnassa tietoa avoimuuden ja yhteydenpidon tärkeydestä ja saatavilla olevasta tuesta. Neuvonnan tavoitteena on saattaa tulevat vanhemmat ikään kuin ”matkalle” avoimuuden ja yhteydenpidon kanssa. Kyseessä on

---

4) Adoptionhakija = adoptioeuvonnassa oleva adoptiolasta toivova henkilö

prosessi, jossa avoimuuden syntymiselle on annettava aikaa. Itselle sopivan avoimuuden tason löytämisen lisäksi hakijoiden on tärkeää ymmärtää, että avoimuuden taso voi muuttua ajan myötä. Kyseessä on samankaltainen prosessi kuin sijaisvanhempien valmennuksesta tutussa PRIDE-ohjelmassa⁵⁾ käytetty vertaus sopivan (sijaisvanhemmuuden) takin sovittamisesta yllään.

Iso-Britannian kokemusten mukaan avoimessa adoptiossa pelottaa etukäteen usein juuri kontrollin menetys. Adoptiovanhemman on tärkeää saada kokea, että adoptiossa heillä on päätösvalta lapsen suhteen. (Neil 2012.) Kohtaaminen-hankkeessa olemme järjestäneet adoptionhakijoille koulutuksia avoimuudesta ja yhteydenpidosta kotimaisessa adoptiossa. Avoimuuteen valmistautuessaan ja yhteydenpitoa pohtiessaan perheet käyvät läpi erilaisia mielikuvia laidasta laitaan. Adoptioneuvonnassa ja koulutuksissa perheet ovat ennakkoon pohtineet näitä asioita. Mitä jos yhteydenpito ei suju, tulee häirintää tai joutuu rajaamaan yhteydenpitoa? Rajaamisen tarve tai peruuntuneet tapaamiset voivat tuottaa pettymyksiä lapselle ja syyllisyydentunteita vanhemmille. Entä edellytetäänkö kaikilta adoptiovanhemmilta jatkossa valmiutta avoimeen adoptioon? Toisaalta moni adoptionhakija on nähnyt adoption antaman vahvan päätösvalan positiivisena: saan olla jatkossakin tämän lapsen vanhempi, adoptio takaa lapselle (ja perheelle) pysyvyyden ja adoptio suo vanhemmille oikeuden suojella lasta. Yhteydenpito on koettu voimavarana ja hyvänä asiana lapselle, ja yhteydenpidon myötä lapselta ei puutu isoja paloja elämäntarinastaan. Tulevat adoptiovanhemmat ovat ajatelleet, että yhteydenpidon avulla adoptiosta ei tulisi elämää vaikeuttava asia lapselle vaan rikkaus, jonka avulla hänellä on mahdollisuus saada rehellisempi, vähemmän mielikuville perustunut kuva taustastaan. Yhteydenpito mahdollistaa ja helpottaa lapsen kanssa hänen taustansa käsittelyä. Yhteydenpito voi tarjota myös isomman tukiverkoston ja adoptionhakijat ovat ajatelleet, että tapaamisista ei muodostu taakkaa, kun yhteistyö sujuu.

On hyväkin pohtia omia pelkoja, uhkakuvia, odotuksia ja toiveita monelta kannalta voidakseen valmistaa itseään uuteen tilanteeseen ja mahdolliseen yhteydenpitoon. Ennakoajatuksissa pelkoja on monenlaisia, esimerkiksi uhkaavat tilanteet tai ensin toimineen yhteydenpidon loppuminen. Pelottaa, jos yhteydenpidon myötä lapsi ei kiinny tai koe kuuluvansa mihinkään perheeseen. Entä jos syntymävanhemmilla on psyykkisiä ongelmia ja se vaikuttaa yh-

---

5) PRIDE-valmennus on sijais- ja adoptiovanhemmuutta harkitseville tarkoitettu ryhmämuotoinen valmennuskurssi, joka koostuu yhdeksästä teemallisesta ryhmätapaamisesta ja niihin liittyvistä kotitehtävistä sekä perhekohtaisista tapaamisista. Se antaa mahdollisuuden perehtyä ennakolta sijais- ja adoptiovanhemman tehtävään.

teydenpitoon? Tuottaako yhteydenpito kilpailua ja lahjontaa lapsen suosion saamiseksi, alkaako lapsi vertailla perheitä keskenään? Entäpä jos syntymävanhemmat ovat eripuraisia keskenään ja se vaikuttaa yhteydenpitoon? Mitä jos he puuttuvat adoptioperheen elämään ja arvostelevat kasvatusta? Jos syntymävanhempien kanssa on tapaamissopimus ja he eivät enää noudatakaan sopimusta tai lopettavat tapaamiset kokonaan, lapsi voi kokea sen uutena hylkäämisenä.

Adoptioperheet näkevät yhteydenpidossa myös monia mahdollisuuksia ja positiivisia mielikuvia. Silloin kun yhteistyö ja yhteydenpito sujuvat, perheet ajattelevat avoimuuden lisääntyvän puolin ja toisin. Kun tuntee toisen osapuolen, ennakkopelot vähenevät ja lapsi saa myös itse kokemusta syntymäperheestä, jolloin idealisointi ja kuvitelmat realisoituvat. Yhteydenpito voisi tarjota mahdollisuuden saada sisaruksia (jos syntymäperheessä on muita lapsia) ja isovanhemmat, jos adoptioperheellä ei ole tarjota sellaisia. Yhteydenpito tuo mahdollisuuden saada enemmän tietoa taustasta, jolloin se helpottaa adoptioon käsittelyä ja adoptiosta puhuminen on arkisempi asia. Yhteydenpidon myötä lapsen ja kaikkien osapuolten surutyö helpottuu ja lapsella on mahdollisuus kasvaa identiteetiltään eheämmäksi ja tasapainoiseksi aikuiseksi. Innostuneisuus ja epäluulo, puolesta ja vastaan -ajattelu vuorottelevat pariskuntien pohdinnoissa. Joskus puoliset voivat olla myös eritahtisia ajatuksissaan ja valmiuksissaan toisen pohtiessa jo syntymäpäivien järjestämistä syntymäsuvun kanssa ja toisen vielä miettiessä tuntuisiko yhteystietojen vaihtaminen turvaliselta ja järkevältä. Adoptioneuvonnassa eritahtisuus ja avoin pohdinta tulisi olla sallittua valmistautumista. Adoptioon valmistautuvien perheiden lisäksi myös sosiaalityöntekijöiden täytyy olla rehellisiä omille toiveilleen ja odotuksilleen perheiden suhteen ja annettava osapuolille rauhassa aikaa ja tukea heidän prosessoidessaan omia valmiuksiaan.

Lapsen kehitykseen vaikuttaa hänen saamansa vanhemmuuden tyyli ja laatu, koska adoptiolapsi kasvaa osana adoptioperhettä. Siksi on tärkeää puhua adoptioneuvonnassa adoptionhakijoiden kanssa ja pariskunnan yhdessä keskenään jo ennakkoon omista mielikuvistaan ja tunteistaan tulevaan lapseen liittyen. Sillä miten adoptiovanhempien odotukset ja tavoitteet ovat täyttyneet adoptiokokemuksen myötä, on merkitystä heidän tyytyväisyyteensä ja sijoituksen onnistumiseen.

Kaikilla adoption osapuolilla on taustalla menetyksiä ja kokemusta kyvyttömyydestä hallita elämäänsä. Syntymävanhemmillä voi olla esimerkiksi oman elämänhallinnan menetystä yllättävän raskauden myötä, adoptiovanhemmillä taustalla olevan lapsettomuuden suhteen ja lapsella oman taustan suhteen.

Hallinnan puute edellyttää itsetutkiskelua, joka alkaa adoptiovanhemmilla usein lapsettomuuden selvittyä ja adoptioajatuksen herättyä. Adoptioeuvonnassa adoptionhakijoiden on tärkeä rehellisesti pohtia omia tunteitaan, asenteitaan ja valmiuksiaan. Mielen tasolla oleva avoimuus (openness in mind) eli vuorovaikutuksen avoimuus liittyy vahvasti yhteydenpidon onnistumiseen käytännössä. Mielen avoimuus on kykyä tunnistaa itsessään olevia tunteita ja olla niille rehellinen. Vaikka mitään yhteydenpitoa ei koskaan tulisikaan, syntymävanhemman elämäntilanteen pohtiminen ja ymmärtäminen, adoptioon antamisen mahdollisten syiden miettiminen ja omien tunteiden kohtaaminen valmistavat avoimuuteen lapsen kanssa ja adoptioasioista puhumiseen. Kun vanhemmat ovat tietoisia ja sinut omien tunteidensa kanssa suhteessa adoptioon ja lapsensa historiaan, heille on myös helpompaa herkistyä lapsensa tarpeille. Avoimuus tukee adoptiovanhempia empaattiseen ja myönteiseen suhtautumiseen adoptioasiaa ja syntymävanhempia kohtaan. Tunteissa voi olla myötätunnon ja ymmärryksen lisäksi myös ristiriitaisuuden ja epämukavuuden, mustasukkaisuudenkin tunteita. Avoimuus on myös kykyä puhua asioista rehellisesti ja lapsen tunnetilan jakaen: ”Sinun äitisi ei antanut sinulle ruokaa, ei vaihtanut vaippoja, kun olit pieni.” ”Niin, olit yksin siellä sairaalassa, se on tosi kurjaa”. Lapselle rehellisyys hänen elämäntarinassaan ja kaikenlaisten tunteiden, myös surun ja vihan, salliminen on tärkeää.

Yhteydenpidon rakentamisesta ja ymmärryksen luomisesta

Ei ole olemassa yhtä parasta avoimen adoption tasoa, joka sopisi kaikille. Jokainen tapaus on harkittava erikseen kaikkien osapuolten näkemysten mukaan ja on tärkeää, että kaikki osapuolet tulevat toiveineen kuulluiksi. On sovitettava yhteen erilaisia toiveita esimerkiksi yhteydenpidon etenemisestä. Adoptiota pitää yleensäkin tarkastella muuttuvana elämänmittaisena prosessina eikä yksittäisenä adoptiotapahtumana. Avoin adoptio perustuu suhteisiin ja kuten kaikki suhteet, se muuttuu elämän myötä. Sopimukset, järjestelyt, avoimuuden asteet elävät ja vaihtelevat tarpeiden ja mahdollisuuksien mukaan. Yhteydenpidossa voidaan tarvita jatkuvaa neuvottelua, tukea ja mahdollisesti yhteydenpidon uudelleen määrittelyä. (Grotevant et al. 2005.)

Jonkinlainen yhteys voi olla tärkeää jo pienellekin lapselle, koska yhteydellä on myöhemmin merkitystä lapsen kasvaessa hänen identiteetilleen. Yhteys voi olla esimerkiksi sellaista, että aluksi aikuiset vaihtavat tietoja ja kuulumi-

sia keskenään. Pienten lasten kohdalla yhteyttä rakennetaan pikkuhiljaa turvallisesti lapsen ehdoilla, jolloin myös jo suhteen alussa tehtävän sopimuksen sisällön tarkempi määrittely ja lukkoon lyöminen tulevaisuutta ajatellen on haasteellisempaa. Yhteydenpidosta neuvoteltaessa on tärkeä keskustella osapuolten kesken rajojen määrittelystä ja oman elämän hallinnan tunteesta. Yhteydenpidon rakentamiseen tarvitaan myös sosiaalityön tukea uusien tilanteiden ja tunteiden kohtaamiseen ja käsittelemiseen.

Yhteydenpidon rakentaminen myöhemmin adoption jälkeen on myös mahdollista. Se alkaa siitä, että joku osapuolista ottaa yhteyttä adoptioneuvontaan, jolloin on voinut kulua pitkäkin aika adoption vahvistamisesta. Syntymääidille voi tulla vuosien kuluttua adoption vahvistamisesta tarve saada nähdä millainen hänen adoptioon antamansa lapsi nyt on. Lapsi voi kasvunsa myötä kiinnostua syntymäperheestään. Perheiden välillä on voinut olla välitettyä kontaktia eli on viestitelty silloin tällöin, lähetetty kuulumisia ja valokuvia. Yleisimmin tämänkaltainen yhteydenpito on tapahtunut yksisuuntaisesti adoptioperheeltä syntymävanhemmalle päin. Useinkaan syntymävanhemmat eivät ole uskaltaneet, osanneet tai halunneet välittää tietoa itsestään ja omista kuulumisistaan. Tai sitten kuulumiset on välitetty sosiaalityöntekijälle, joka on kertonut niistä adoptioperheelle. Kun uusi yhteydenotto adoptioneuvontaan tapahtuu, on tärkeää sosiaalityöntekijän aktiivinen, kannustava ja tukena oleva rooli. Sosiaalityöntekijä tunnustelee eri osapuolten sen hetkistä tilannetta, tapaa heitä ja voi käydä tukikeskustelua syntymävanhemman kanssa. Tässä keskustelussa on hyvä kartoittaa nykytilannetta, palata luovutus päätöksen aikaiseen adoptioneuvontaan, millaisia muistikuvia siitä ajasta on, mitä syntymävanhempi ajattelee päätöksestään nyt. Voidaan keskustella siitä, mitä hän ajattelee kertovansa päätöksestään ja nykytilanteestaan lapselle ja adoptioperheelle ja millaisia odotuksia ja toiveita hänellä on yhteydenpidosta.

Adoptioperheen ja lapsen kanssa sosiaalityöntekijä kartoittaa heidän nykytilannettaan, mitä lapsi tietää adoptiotaustastaan, mitä odotuksia ja toiveita heillä on yhteydenpidolle. Adoption jälkeistä yhteydenpitoa rakennettaessa on tärkeää kysyä suoraan adoptiovanhempien ajatuksia ja halukkuutta siihen, että syntymävanhemmat ja heidän elämäntilanteensa tulevat osaksi adoptioperheen arkea. Eräässä tilanteessa perheen vastaus oli, että ”ei voi olla kysymys siitä, he ovat joka tapauksessa meidän lapsen sukulaisia. Haluamme vain keskustella siitä, missä tahdissa ja keitä suvun jäseniä tuomme lapsen elämään.” Tarvittaessa sosiaalityöntekijä voi tehdä oman arvionsa tai sanoa mielipiteensä siitä miten asiassa kannattaa edetä. Usein osapuolet voivat myös odottaa sosiaalityöntekijän ammatillista mielipidettä. Yleensä on hyvä erillisten tapaa-

misten jälkeen järjestää yhteinen tapaaminen adoptioeuvonnan antajan tuella, jossa käydään yhteisesti keskustelua yhteydenpitoon liittyvistä ajatuksista ja toiveista. Passiivisuus tai pelko siitä, että ärsyttää toista voivat estää osapuolia puhumasta toiveistaan. Siinä auttaa, jos adoptiovanhempien ja sosiaalityöntekijän asenne on myönteinen, kannustava ja arvostava. Myös jatko-tapaamisissa syntymä- ja adoptiovanhemmat saattavat toivoa sosiaalityöntekijän tukena oloa.

Sosiaalityöntekijän roolina on kuulla asiakasta, arvioida asiakkaan tilannetta, käydä läpi lapsen taustaa yhdessä adoptioperheen kanssa, auttaa tietojen työstämisessä, auttaa yhteydenotoissa ja -pidossa, tukea yhteyden rakentumista. Sosiaalityö on luottamuksellista, hienotunteista vuorovaikutusta ja osapuolten valmistamista yhteydenpitoon. Heti sijoituksen yhteydessä sovitavassa yhteydenpidossa ja myös myöhemmin rakennettavassa yhteydenpidossa on tärkeä ratkaista millä nimityksillä osapuolista puhutaan. Iso-Britannian kokemusten mukaan (Neil 2012) adoptiovanhemmille oli usein erittäin epämurkavaa, että lapsi käytti isä tai äiti-nimitystä missään yhteydessä puhuessaan syntymävanhemmistaan. Neil ehdottaa, että itse tapaamisiin on hyvä kiinnittää huomiota, että ne olisivat miellyttäviä ja mukavia osapuolille. Alussa yleensä kaikki ovat hieman epävarmoja, jolloin tapaaminen voisi ensin olla jossain virallisissa tiloissa. On hyvä, että yhteydenpidossa on mukana välittäjä, joka keskustelee etukäteen osapuolten kanssa ja ehdottaa mitä he voisivat tehdä ja tuoda mukanaan. Syntymävanhemmille oli hankala olla tapaamisessa, jossa oli tarkat säännöt siitä, miten olla suhteessa lapseen. Välittäjä voi olla myös apuna miettimässä miten edistää suhteen kehittymistä. Jatkoa varten on hyvä sopia kuka järjestää tapaamisia, kuka on aloitteellinen, missä tavataan, miten toimitaan muutostilanteissa ja kuka lopettaa hankalat tilanteet, jos jostain sellaista tapahtuu. Mikäli tapaamisista tehdään sopimus, on sopimuksen tärkeää olla selkeä ja riittävän yksilöity. (Neil 2012; Young 2012.)

Kun yhteys on syntynyt

Iso-Britanniassa tehtyjen tutkimusten (MacDonald & McSherry 2011) mukaan adoptiovanhemmalla on yleensä vastuu kontaktin ylläpidosta. Se tuo heille tärkeää kontrollin tunnetta, mutta voi tuntua myös painolastilta. Adoptiovanhempi usein kantaa vastuun yhteydenpidon sopimisesta, kirjeiden eteenpäinmenosta, tarjoaa valvontaa ja tukea lapselle sekä voi vielä kantaa vastuuta syntymävanhemman kannustamisesta vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Yh-

teydenpito voi tuntua haasteelliselta toteuttaa. Adoptiovanhemmat pohtivat, miten kirjoittaa kirjeitä ja kertoa lapsesta lähes tuntemattomalle ihmiselle. Mitä kirjoittaa, kuinka yleisesti ja miten tarkkaan kertoa lapsesta? Adoptiovanhemmalla voi olla usein kaksijakoinen motivaatio yhteydenpitoon: toisaalta empatiaa syntymäperhettä kohtaan – toisaalta sitoutuminen lapsen hyvinvointiin. Tämä voi tulla esiin vaikeissa ja kuormittuneissa yhteydenpitotilanteissa. Adoptiovanhemmalla voi olla epävarmuuden hetkiä, jolloin he voivat kyseenalaistaa yhteydenpidon hyödyllisyyden. Adoptiovanhemmilla oli tarvetta pitää etäisyyttä, koska he halusivat suojella perhettään mahdolliselta ristiriidalta ja suojata itseään järkyttymästä tunnetasolla. Osalla oli myös tarve pitää yllä vanhemmuuden autonomiaa ja kontrollia omaan perhe-elämäänsä. Yhteys syntymäperheeseen toi huolen siitä, että osa kontrollista siirtyisi syntymäperheelle ja tulisi esiin kenties vanhemmuuteen sekaantumisenä, tarkisteleminenä, aliarvioimisena tai valvomisena. Toisille yhteys toi päinvastoin tunteen siitä, että syntymävanhempi ei uhkaa heidän vanhemmuuttaan. (Mt. 2011.)

Kontaktin ylläpitäminen syntymävanhempien kanssa ei välttämättä tunnu mukavalta adoptiovanhemman perheen perustamisen ja vanhemmuuden toiveen kannalta. Moni adoptiovanhempi pitää lapsen yhteenkuuluvuutta ja turvallisuudentunnetta adoptioperheeseen tärkeämpänä kuin yhteydenpitoa syntymäperheeseen ja he kokevat, että yhteydenpito tuo haasteita heidän vanhemmuuden rooli-identiteetilleen. Toisaalta tutkimusten mukaan toteutunut yhteydenpito on myös vahvistanut adoptiovanhemman vanhemmuudenkokemusta ja kontrollitunnetta. Tieto lisää hallinnantunnetta, ja käytännön kokemus syrjäyttää pelkoja ja vahvistaa hallinnankokemusta. (MacDonald & McSherry 2011.)

Adoptiovanhemmille tulee kertoa yhteydenpidon eduista ja haitoista kuten siitä, että heidän lapsi-vanhempi -suhteensa ei yhteydenpidosta heikenne tai häiriinny. Yleisesti adoptiovanhemmat avoimessa adoptiossa eivät tunne kontrollin menetystä, vaan päinvastoin suurempaa pysyvyyden kokemusta suhteessa lapseensa. Yhteydenpito ei häiritse adoptiovanhemman vanhemmuuden tunnetta tai sen oikeutusta. Yhteys syntymävanhempiin ja -sukuun, ja puhuminen heistä ei vaikuta lasten tunteeseen kuulua adoptioperheeseen. Adoptiolapset eivät ole hämmentyneitä siitä, ketkä heidän vanhempiaan ovat, vaan he ymmärtävät adoptio- ja syntymävanhempiensa erilaiset roolit. Tutkimusten mukaan avoimen adoption vanhemmilla oli keskimäärin vähemmän pelkoja siitä, että syntymä-äiti asettuisi vaatimaan lasta itselleen sekä syvempi ja luottavaisempi kokemus lapsi-vanhempi -suhteen pysyvyydestä. (Child Welfare Information Gateway 2003.)

Pienellä osalla lapsista yhteydenpito vaikuttaa negatiivisesti lapseen. Niin voi käydä silloin, kun lapsen taustalla on vaikea, kompleksinen, ristiriitainen kiintymyssuhde ja silti lapsi haluaa tavata syntymävanhempaansa. Jos lapsen kannalta ei ole turvallista pitää yhteyttä syntymävanhempaan, kuitenkin yhteys johonkin muuhun laajennetun syntymäperheen jäseneseen voi tuoda lapselle linkin syntymätaustaan ilman lisätraumatisoitumista. Lapset avoimessa adoptiossa ovat tyytyväisiä yhteydenpitoon, mutta heidän kiintymiseensä ja sopeutumiseensa adoptioperheeseen sekä muuhun pärjäämiseen se – onko yhteydenpitoa vai ei – ei vaikuta. Suora yhteydenpito sen sijaan nostaa esiin asioita ja mahdollistaa adoptioperheessä keskustelua, joka on terapeutista lapselle. Avoimen adoption vanhemmat osoittavat usein kiinnostusta lapsen adoptiota edeltäneeseen historiaan ja syntymätaustaan ja näkevät sen olevan osa lapsen kehityshistoriaa. Avoimuus tukee adoptiovanhempia empaattiseen ja myönteiseen suhtautumiseen adoptioasiaa (ja syntymävanhempia) kohtaan. (Loxtercamp 2009; Neil 2012.)

Avoimuutta lisää se, että syntymä- ja adoptiovanhemmat jakavat yhdessä huolen lapsen hyvinvoinnista eli ovat yhtä mieltä lapsen parhaasta. Myös yhteydenpidon myötä syntynyt ystävyssuhde, molemminpuolinen tyytyväisyys syntymä- ja adoptioperheiden välillä ja kommunikoinnin sujuvuus lisäävät avoimuutta. Yhteydenpidon ja avoimuuden on todettu vähentyneen, kun osapuolet asuvat kaukana toisistaan tai heillä on suuret erot kiinnostuksen kohteissa ja arvoissa tai sukulaiset ja ystävät eivät kannusta heitä yhteydenpitoon. Yhteydenpito voi vähentyä, jos syntymävanhemman tilanteessa on tapahtunut muutoksia (kuten avioliitto, uuden lapsen syntymä) tai osapuolet eivät kykene neuvottelemaan yhteisesti sovitusta rajoista yhteydenpidolle. Muita syitä vähentyneeseen yhteydenpitoon voi olla adoptiovanhempien tunne siitä, että yhteydenpidosta on tulossa stressaavaa lapselle tai että adoptio toimiston välittäjä ei pysty ylläpitämään yhteyttä kaikkia osapuolia tyydyttävänä. (Child Welfare Information Gateway 2003.)

Iso-Britanniassa tehtyjen tutkimusten mukaan vähentynyt yhteydenpito adoptiovanhemman näkökulmasta alkoi siitä, että syntymävanhempi ei tullut sovittuihin tapaamisiin tai ei vastannut kirjeisiin. Tästä seurasi adoptioperheen passiivisuutta. He lakkasivat olemasta yhteydessä syntymävanhempaan suojellakseen lasta pettymyksiltä tai hylkäämiseltä ja he olivat sitä mieltä, että yhteydenpidon lopettaminen oli parempi kuin yrittää pitää yhteyttä yksipuolisesti. Adoptiovanhempien passiivisuuden taustalla oli heidän voimakkaat yhteydenpitoon liittyvät tunteensa (kokivat rankkana, stressaavana) ja he eivät olleet enää vakuuttuneita yhteydenpidon merkityksestä. Adoptiovanhemmat

tunnistivat oman vaikutuksensa syntymävanhemman motivaatioon ja päätöksiin sekä omaan vaikeuteensa vakuuttua siitä, että syntymävanhemmat vastaisivat kontaktirytyksiin. (MacDonald & McSherry 2011.)

Kulttuurisen mallin puuttuessa, adoptio- ja syntymäperheitä on tuettava yhteydenpidossa, varsinkin alkuvaiheissa. Koska positiivinen yhteys lisää suhteen läheisyyttä ja negatiivinen yhteys johtaa vetäytymiseen, tukea tarvitaan kaikille osapuolille ja siten, että suhteen epämukavuuksia minimoidaan. Varhaisessa vaiheessa yhteistyössä rakentunut yhteydenpito jatkuu todennäköisemmin myöhemminkin. Erityistä huomiota tulee kohdentaa alun herkkään suhteeseen adoptio- ja syntymäperheen välillä. Ammattilaisten tulee valmistella adoptiovanhempia ymmärtämään syntymäsukulaisten muuttuvia ja vaihtelevia tarpeita, kuten myös lapsen tarpeita. Kun adoptiovanhempi tunnistaa ja ymmärtää tällaiset tilanteet, hän pystyy tuntemaan olonsa mukavamaksi myös yhteydenpidossa.

Koska lapsen hyvinvointi linkittyy vahvasti adoptiovanhempien hyvinvointiin, on tärkeä ymmärtää avoimuuden merkitystä adoptiovanhemmille. Kaikenlainen avoimuus edellyttää adoptiovanhemmilta sekä käytännöllistä toimintaa että tunnetason työtä. Ymmärrys adoptiosukulaisuuden dynamiikasta ja yhteydenpidon vaikutuksesta vanhemmuuden stressiin hyödyttää adoption jälkeisen tuen suunnittelussa.

Adoption jälkeinen tuki

Perheiden koulutuksissa Kohtaaminen-hankkeessa saadun kokemuksen perusteella adoptiovanhemmille on tärkeää syntymävanhempien kohtaaminen ensimmäistä kertaa sosiaalityöntekijän tuella. He ajattelevat, että tuetun tapaamisen myötä he saavat syntymävanhemman näkökulman paremmin mukaan ja sen ymmärtäminen on helpompaa, vaikka yhteyttä ei alkutapaamisen jälkeen olisikaan tai jos sitä aletaan sitten myöhemmin rakentaa. Jo adoptoineista perheistä osalla on ollut toive siitä, että alun perin ”suljettu” adoptio voisi myöhemmin olla avoimempi. Myös tutkimuksissa (Grotevant et al. 2005) on tullut esiin, että adoptiovanhemmat kiinnostuivat kontaktista, kun heille oli syntynyt varmuus omasta roolistaan vanhempana. Kun lapsi kasvoi ja alkoi kiinnostua taustastaan, hänen esittämänsä kysymykset lisäsivät adoptiovanhempien painetta etsiä lisätietoa ja hakea kontaktia.

Adoptio- ja syntymävanhemmat tarvitsevat tukea suhteen alussa luodessaan toimivaa vuorovaikutusta toistensa kanssa. He tarvitsevat tukea myös konflik-

tien ratkaisemiseksi, kun osapuolien välillä on eriävät näkemykset kontaktin ja vuorovaikutuksen luonteesta ja määrästä. Amerikkalaisen kokemuksen (Brodzinsky 2005) mukaan liian usein adoptiotoimistot mainostavat avointa adoptiota ja sitten jättävät osapuolet selviytymään keskenään. Tämä riski on syytä tunnistaa myös Suomessa. Yhteydenpidon prosessi voi olla haastava ja johtaa turhautumiseen, mielipahaan ja konflikteihin, jolloin usein lapsi jää osapuolten väliin. Tähän mennessä on adoptiokirjallisuudessa ollut hyvin vähän keskustelua niistä intervention muodoista, joilla adoptio- ja syntymäperheitä voitaisiin auttaa selviämään avoimen adoption dynaamisen luonteen kanssa. (Mt.) Iso-Britanniassa adoptiolapsilla, hänen sukulaisillaan ja adoptiovanhemmilla on lain perusteella oikeus adoption jälkeisen tuen arviointiin ja sitä kautta kontaktien organisointiin. Tutkimuksen (ks. esim. Neil et al. 2011) mukaan adoptiotoimistoilla oli vahva fokus lapsen tarpeissa, mutta syntymäsukulaisten tai adoptiovanhempien tarpeita saada tukea kontakteihin liittyvissä psykologisissa ongelmissa ei aina ole tunnistettu tai osattu kohdata. Myös meillä Suomessa on tärkeää tunnistaa adoption jälkeisen tuen tarve ja kehittää tuen muotoja adoption osapuolille myös yhteydenpitoon liittyen.

Lähteet

Brodzinsky, David 2005. Reconceptualizing Openness in Adoption: Implications for Theory, Research and practice. Teoksessa Brodzinsky, David M. & Palacios, Jesús (toim.): Psychological Issues in Adoption. Research and Practice. New York: Greenwood, 145-166.

Child Welfare Information Gateway 2003. Openness in Adoption. Bulletins for Professionals. Washington, DC: U.S. Department of health and Human Services, Children's Bureau.

Grotevant, Harold; Perry, Yvette; McRoy, Ruth 2005. Openness in Adoption: Outcomes for Adolescents within Their Adoptive Kinship Networks. Teoksessa Brodzinsky, David M. & Palacios, Jesús (toim.): Psychological Issues in Adoption. Research and Practice. Westport, Connecticut: Praeger Publishers, 167-186.

Jones, Chris & Hackett, Simon 2011. The Role of 'Family Practices' and 'Displays of Family' in the Creation of Adoptive Kinship. British Journal of Social Work 41(1), 40-56.

Loxtercamp, Lorne 2009. Contact: telling the truth. Adoption Today, (April), 22-23.

MacDonald, Mandi & McSherry, Dominic. 2011. Open adoption. Adoptive parents' experiences of birth family contact and talking to their child about adoption. Adoption & Fostering, 35(3), 4-16.

Neil, Elsbeth; Cossar, Jeanette; Jones, Christine; Lorgelly, Paula; Young, Julie. 2011. Supporting Direct Contact after Adoption. London: BAAF.

Neil, Elsbeth 2012. Suullinen tieto, tapaaminen 6.3.2012.

Young, Julie 2012. Suullinen tieto, tapaaminen 6.3.2012.

Ensimmäinen tapaaminen lapseni biologisen äidin kanssa

Kuullessamme pojastamme sovimme samalla ensimmäisen tapaamisen ajankohdasta hänen biologisen äitinsä kanssa. Tapaaminen oli kolmen kuukauden päässä siitä kuin olimme saaneet pojan kotiin.

Tapaamisen lähestyessä ajatuksissa alkoi pyörimään miten olla jne. Eniten mietitytti miten poika suhtautuu biologiseen äitiin ja toisinpäin. Luultavasti minua jännitti tapaaminen niin paljon, että otin ammatilliset avut käyttöön ja ajattelin, että kyllähän siitä ymmärtävällä ja lämpimällä otteella selvittäään ja kaikista niistä tunteista mitä tilanteessa nousee. En ennen tapaamista ollut huolissani omista tai mieheni tunteista, vain pojan ja bioäidin. Olimme kuulleet bioäidin taustasta jotain ja nämä asiat tietysti mietityttivät myös, lähinnä se miten hän pystyy käsittelemään tapaamiseen liittyviä tunteita siinä tilanteessa. Niin ja todellisuudessa taisi olla pelko siitä miten itse käsittelee pintaan nousevia tunteita.

Itse tapaaminen sujui mukavasti. Poika ihmetteli ympärillään olevia aikuisia ja oli heistä varovaisen kiinnostunut. Eniten jännitin itse käyttää meistä nimeä äiti ja isä. Tokikin käytimme, mutta mietin kovasti sitä miltä bioäidistä mahtoi tuntua, se että minä kutsuinkin itseäni nyt äidiksi. Sijaisperheessä vanhemmat olivat kutsuneet itseään etunimillä. Me puhuttelimme bioäitiä pojalle etunimellä. Se tuntui silloin sopivalta. Bioäiti kertoi taustastaan oikeastaan samoja asioita, joita jo tiesimme. Hän kertoi meille ikään kuin evästykseksi asioita, mitä meillä voi olla odotettavissa.

Tapaamisen jälkeen tunteet olivatkin sitten yhtä myllerrystä. Suurimpana asiana silloin oli ehkä se, että adoption paperiprosessi oli vielä kovin kesken ja se kevään aikana viipyikin useamman kuukauden. Ajattelen sen, jotenkin vaikeuttaneen myös siihen miten ensitapaaminen on värittänyt mielessä. Tapaamisen jälkeen itselle konkretisoitui se, mistä poika tulee ja minkälainen mahdollisesti hänen elämänsä alku on ollut. Konkretisoitui myös se, että hän ei ole vielä laillisesti meidän poika. Luopumisenpelko, sitähan se oli. Pelkoa siitä, että mitäpä jos hän ei jääkään kotiin. Toisaalta itsellä alkoi prosessi siitä, että hänellä on myös historiaa ennen meitä. Intensiivisen kolmen kuukauden aika-

na oli selvästi alkanut kiintymään poikaan ja tapaaminen tuotti ensimmäisen erillisyykokemuksen.

Bioäidin ystävällistä kertomista lapsen ensi kuukausista oli ristiriitaistakin kuunnella. Poika oli muuttunut aika paljon ensi kuukausista ja hänelle oli jo eri asiat tärkeitä kuin ne mistä bioäiti kertoi. Ymmärsimme toki, että ne ovat asioita, joista bioäidinkin on pidettävä kiinni, mutta huomasimme, että ne olivat itselle ehkä vähän vaikeitakin kuulla. Jäi jotenkin miettimään, miten paljon meidän tulee toimia näiden toiveiden mukaisesti esimerkiksi mitä tulee ruokiiin ja käyttäytymiseen. Puhuimme tapaamisesta paljon mieheni kanssa, kuten teemme paljon muutenkin. Asian läpikäyminen uudestaan ja uudestaan oli meille hyvä asia. Olemme sitä mieltä, että lapsen ehdoilla toimimme jatkossakin.

Kohtaaminen vuosien päästä – tärkeä päivä elämässämme

Istuimme keväällä 2012 PeLa:n toimistolla ja kuulimme, että Annin (nimi muutettu) biologiset vanhemmat olivat ottaneet yhteyttä ja halusivat tavata tytön ja meidät. Liikutuimme ja tunteet nousivat pintaan. Olimme aina ajatelleet ja mielessämme toivoneet, että jonakin päivänä tulevaisuudessa Anni pääsisi tapaamaan biologisia vanhempiaan, mutta jo nyt!

Tyttö on vasta kuusivuotias ja jo nyt olisi mahdollista tapaaminen. Upea juttu, mutta samalla nousi mieleemme kysymyksiä. Mitenkä hän mahtaa asian ottaa? Haluaako tapaamista? Mitä se tulee tarkoittamaan tulevaisuudessa tytön/meidän elämässä? Kuinka tämä asia mahtaa sekoittaa pienen tytön pään?

Toki olemme avoimesti Annin kanssa adoptiosta jutelleet ja hän on täysin tietoinen, että on olemassa isä ja äiti, joka on hänet synnyttänyt mahastaan ja päättänyt antaa hänet pois toiseen, eli meidän perheeseen lapseksi. Mutta onko koulun aloittava tyttö vielä valmis tapaamaan biologista perhettään? Sitä pyörittelimme mielessämme.

Matkalla ajaessamme PeLasta kotiin päätimme, että me olemme valmiit ja olemme valmiit myös ottamaan vastaan sen mitä tapaaminen tuo tullessaan. Mitä lie sitten onkin, sitä emme voi tietää. Kuitenkin pyyntö tavata tuli biologisilta vanhemmilta, joka tuntui meistä äärettömän hienolta ja liian arvokkaalta tilaisuudelta lykätä.

Tulimme kuitenkin siihen ajatukseen, että olisi hyvä ensin tavata aikuisten kesken. Saisimme suurimman jännityksen pois ja voisimme hieman tutustua sekä vaihtaa ajatuksia aikuisten kesken. Samalla tietysti aikuisten tapaamisen perusteella tekisimme vanhempina myös arvion onko lapsen ja biologisten vanhempien tapaamiselle edellytyksiä. Eli saapuvatko paikalle, millaisia ovat jne. Kuitenkin me vanhempina päätämme tapaako tyttö nyt jo biologiset vanhemmat vai joskus myöhemmin.

Reilun kuukauden kuluttua yhteydenotosta istuimme taas PeLan toimistolla. Jännittyneinä ja odottavin mielin istuimme ja mielessä pyöri vain, että kunpa nyt tulisivat. Pettymys olisi kova, jos he eivät tulisikaan. Tiedostimme kuinka iso asia olisi tulla tapaamaan lapsen adoptiovanhempia ja kuinka helposti

voisi mennä ”pupu pöksyyn”. Itse olimme päättäneet olla ihan omat itsemme ja luotimme siihen, että siten tapaamisessa tulisi kuva, että me olemme aidosti kiinnostuneita ja halukkaita saamaan yhteyden tyttömme ja biologisen suvun välille. Ennen kaikkea minä erityisesti toivoin, että biologinen äiti tuntisi ja näkisi, että lapsella on kaikki hyvin ja on päässyt tavalliseen rakastavaan perheeseen. Ehkä toivottavasti vielä sellaiseen, johon toivoi tyttänsä antaneen.

Siellä toimistolla siis istuimme, kunnes ovi aukesi. Sisään astui tyttömme näköiset vanhemmat ja mummo oli myös mukana. Minua rupesi naurattamaan ja taisinkin ensi sanoiksi tervehdykseksi todeta: ”*No, onpas tutun näköisiä ihmisiä, ihan tyttömme näköiseksi tunnistaa!*” Taisi tunnelma rentoutua siinä hetkessä. Juttu luisti hyvin. Kaksi tuntia vierähti nopeasti. Kerroimme Annista, harrastuksista, vähän perheestämme ja työstämme. Samoin kertoivat hekin. Katsottiin muutamia valokuvia Annista. Mieleeni jäi kuva kuinka biologiset vanhemmat ihastuneina katsoivat tytön kuvia. Huomasivat yhteneväisyyksiä; pisamat, silmät, nenän jne. Se tuntui hyvältä. Sovimme, että kesällä tapaamme porukalla aikuiset, tyttömme ja sisarukset.

Kun pääsimme tapaamisesta kotiin kerroimme Annille missä olimme olleet ja ketä tavanneet. Anni muuttui vakavaksi. Kerroin myös, että haluaisivat tavata Annin. Samalla näytimme valokuvaa, jossa oli Annin sisko ja veli. Ilon ralli alkoi, kuinka onnellinen tyttö oli kuullessaan, että olemassa on myös sisaruksia. Katsoi kuvaa tarkkaan, sanoi että ”*siskohan on ihan mun näköinen!*” Näytimme myös valokuvaa vanhemmista. Anni totesi siitä, että ”*mun masuäidillä on musta tukka*”. Siispä työllä on ollut jokin kuvitteellinen mielikuva masuäidistään. Kysyimme Annilta, että mitä tuumaisi jos he tulisivat tapaamaan meitä kesällä? Anni kysyi heti ”*ai meille kotiin?*” Kerroin, että ei meille vaan esim. kaupungille ja mentäisiin vaikka jätskille yhdessä. Sitten Anni kysyi: ”*Muuttavatko ne sisarukset myös meille?*” Kävimme asiaa läpi, että meidän perhe on tämä ja heillä on oma perheensä ja elämänsä toisessa kaupungissa. Silti voimme tavata ja tutustua. Kukaan ja mikään ei muuta sitä, että olet meidän tyttömme ja me sinun äiti ja isä. Sen jälkeen tyttö rentoutui, alkoi todellinen hepuliralli. Anni oli aivan innoissaan halukas tapaamaan sisaruksia. Biologiset vanhemmat jäivät vähemmälle huomiolle. Ehkä se olikin luontaista näin. Lapsen näkökulmasta hieman liian iso asia käsiteltäväksi/ymmärrettäväksi.

Kun kesäinen päivä koitti lähdimme tapaamiseen hyvillä mielin. Anni oli todella iloinen, hyppeli koko matkan autolta toimistolle. PeLan toimistolla jo odottelivat biologiset vanhemmat ja suht´ samanikäiset sisarukset. Anni piiloutui isän selän taakse. Hetken päästä kädestä sanottiin päivää, lapset katselivat uteliaina toisiaan. Mitään tunteenpurkauksia ei tullut.

Lapset lähtivät heti vertailemaan puhelimiaan, pelleilivät toisilleen ja juttelivat harrastuksistaan ym. Me aikuiset seurasimme lasten touhuja ja vaihdettiin kuulumisia. Oli hyvä ja iloinen olo. Meidän oma lapsi, leikkii siinä omien sisarustensa kanssa. Anni näytti onnelliselta. Koko päivän vietimme yhdessä läheisessä ulkoilupuistossa. Siellä grillasimme ja pelailimme minigolfia. Päivän päätteeksi Anni antoi läksiäishalit kaikille. Se oli ehkä päivän liikuttavin hetki. Näimme kuinka tärkeä päivä tämä oli meidän kaikkien elämässämme. Päivä, jota ei varmasti tule koskaan unohtamaan.

Olimme iloisia, että Anni oli saanut ison palan omaan elämäänsä. Saanut kosketuksen biologisiin juuriinsa. Jos elämässä jotain sattuu, hän on saanut tavata ja halata biologista perhettään. Ennen kaikkea saanut tuntea, että hänet on haluttu tavata, häntä ei ole hylätty, päinvastoin toivottavasti tuntee, että me rakastamme, mutta myös biologinen perhe.

Tämä tapaaminen oli suuri tapahtuma koko perheelle nyt ja tulevaisuutta ajatellen. Anni on alkanut pohtia mitä adoptio tarkoittaa ja on saanut jo heti paljon vastauksia myös yhdellä kertaa. Tämä helpottaa meidän vanhempien osaa kertoa adoptiosta ja asioista mitä tiedämme Annin taustoista. Saimme itsekin paljon mietityttäneitä asioita selville. Ihan tavallisia ihmisiä siellä on adoption molemmilla puolin, niin luovuttajat kuin lapsen vastaanottaneetkin.

Toki kipupisteitäkin tuli lisää. Onhan vaikeata ajatella kuinka raskasta on nähdä biologinen lapsi toisessa perheessä ja täysin kiintyneenä adoptiovanhempiansa. Mutta yritän kääntää asian niin, että nyt he näkevät ja tietävät missä tyttö on ja elää, sekä sen, että kaikki on hänellä hyvin.

Sisarukset vaihtoivat puhelinnumeroita, koska näin yhteistuumin sovittiin, että se on sopivaa. Lapset nimittäin sen itse ehdottivat. Kun tulimme tapaamisesta kotiin puhelimet soivatkin harva se ilta. Ihan arkisia asioita puhelimesa vaihdettiin: mitä olet tehnyt? Oletko jo ollut saunassa? Olin pihalla kavereiden kanssa jne.

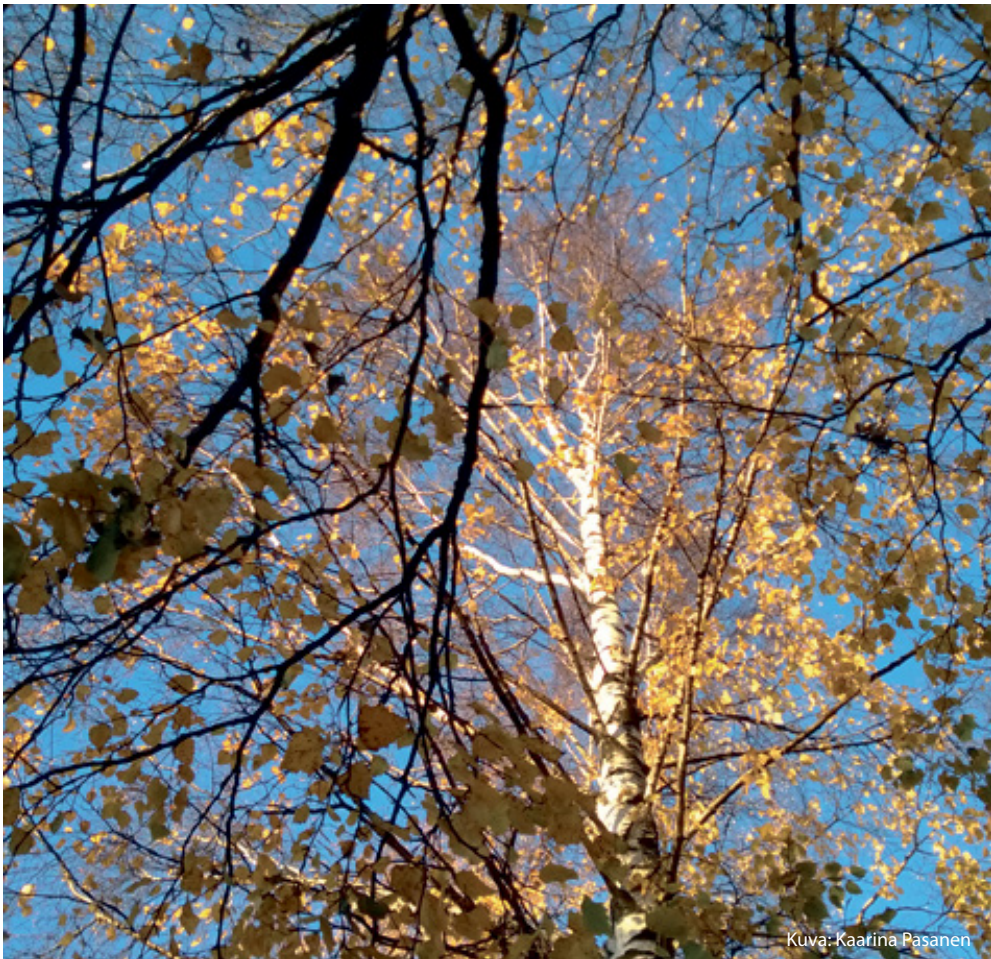
Tärkeiltä nämä soitot tuntuivat, mutta ahdistavilta eivät. Muutaman kerran Anni kysyi voidaanko pian tavata, tai voidaanko kutsua sisarukset meille kylään? Hyvin on kuitenkin ymmärtänyt sen, että he asuvat omassa kodissaan toisessa kaupungissa ja me täällä omassamme. Elämä jatkuu kuten aiemminkin. Lapsen erityisesti tuntuu olevan luonnollista jatkaa omaa elämää arjessa tämmöisenkin tapaamisen jälkeen. Muutama itku tuli Anniltä, kun oli kova ikävä sisaruksiinsa. Siitäkin ikävästä selvittiin, kun soitettiin kuulumiset.

Edelleenkin, reilut vuosi on tapaamisesta kulunut ja puhelimitse Anni lievittää kaipuuta sisaruksiinsa. Vaihtavat koulukuulumisia ym. Anni on ylpeä sisaruksistaan ja ilmoittaakin, että mulla on kaksi sisarusta, jotka asuvat toisessa

perheessä. Kukaan ei juurikaan siihen kiinnitä huomiota, sillä perheitä on niin eri kokoonpanoilla nykyään.

Toista tapaamista olemme suunnitelleet, mutta vielä ei olla saatu järkättyä. Toisaalta, vaikka ensi tapaaminen sujui iloisissa merkeissä ja hyvin, on asioissa paljon pureskeltavaa ja mietittävää. Joten sen puoleen seuraavalle tapaamiselle ei ole kiire. Se tuo kuitenkin niin paljon tunteita pintaa ja vie voimia niiden työstämisessä. Lastenkin kannalta täytyy katsoa hyvä/rauhallinen aika tapaamiselle.

Tämän tapaamisen ja yhteydenpidon myötä meidän perhe on tietyllä tapaa laajentunut. Annin elämässä oikeasti kulkevat vahvasti taustalla ja todellisina biologinen suku. Se on mielestämme suuri rikkaus ja etuoikeus, josta olemme kiitollisia!

Adoptio mahdollisuutena lastensuojelussa – harkintoja, havaintoja, kokemuksia

Tarkastelen tässä kirjoituksessa sitä, miten puhe ja käytäntö kotimaisen adoption paikasta lastensuojelussa ovat näkyneet viime vuosien aikana. Kysymys pohjautuu Pelastakaa Lapset ry:n *Kohtaaminen – kotimaisen adoption kehittämishankkeen 2010-2013*⁶⁾ keskeiseen päämäärään: kehittää kotimaista adoptiotyötä siten, että adoptio olisi lastensuojelussa todellinen vaihtoehto pitkäaikaiseksi arvioitua perhesijoitusta tarvitseville lapsille. Hankkeen tehtävänä on muun muassa selvittää avoimen adoption soveltamismahdollisuuksia kotimaisissa adoptioissa ja koota sen käytöstä kokemuksellista tietoa.

Adoptiopuhetta ilmassa

Kymmenen vuotta ennen hankkeen käynnistymistä, Tarja Pösö (2003) pohti adoption ja lastensuojelun suhdetta Suomessa. Hän totesi, että suomalainen lastensuojelu on pyrkinyt kompromissiin lasten ja vanhempien oikeuksien ja odotusten välillä ja tämän lasten sijaishuolto on mahdollistanut adoptiota paremmin. Paria vuotta aiemmin Mirjam Kalland (2001) oli pohtinut sijoituksen ja adoption onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Hän totesi, että lapselle tulisi järjestää sijaishuolto tai hänet tulisi adoptoida mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jos lapsella ei ole kokemuksia hyvästä hoivasta, jotta niitä ehtisi vielä syntyä. Kalland viittasi lapsen kokemuksiin ensimmäisen elinvuoden aikana. Pelastakaa Lasten lehdistötiedotteessa 19.11.2009 todettiin, että pitkäaikaista sijoitusta tarvitsevan lapsen asema ja jatkuvuus kasvuolosuhteissa tulee turvata käyttämällä myös adoptiota yhtenä vaihtoehtona. Samana vuonna, kun Kohtaaminen-hanke käynnistyi, otti lapsiasiavaltuutetun toimisto kantaa avoimeen adoptioon ja sen huomioimiseen lastensuojelussa. Tiedotteessa 19.3.2010 todettiin: *”Lapsiasianeuvottelukunta esittää kotimaisten adoptioiden nykyistä laajempaa käyttöä lasten pysyvien kiintymyssuhteiden turvaamiseksi. Sen mu-*

---

6) Ks. Johdanto, jossa kerrotaan Kohtaaminen-hankkeesta.

kaan lakiin tulisi kirjata ns. avoin adoptio, joka mahdollistaisi lapselle sekä tärkeiden pysyvien ihmissuhteiden säilymisen että yhteyden biologisiin vanhempiin... ”... ”Tämä vahvistaisi etenkin pitkään sijaishuollossa olleiden huostaan otettujen lasten edun toteutumista, mutta myös hieman vanhempina adoptoitujen lasten, joilla on vielä elävät yhteydet juuriinsa.” Kannanotto perustui Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuun, jossa Aila Puustinen-Korhonen ja Tarja Pösö (2010) pohtivat lapsen oikeutta pysyviin kasvuolosuhteisiin. Kirjoittajat toteavat, että perheiden oikeutta kuntoutukseen ja tukeen on tarpeen vahvistaa, mutta samalla on kuitenkin otettava huomioon lapsen oikeus kiinnittyä ja kasvaa pysyvissä ihmissuhteissa. Kirjoittajien mukaan tutkimukset kertovat, että lapsen kehitystä suojaa varhainen pysyvään perhehoitoon tai adoptioon siirtyminen silloin, kun paluuta biologiseen perheeseen ei ole. Heidän mukaansa adoptio tai huoltajuuden siirto lapsen kasvuolojen vakiinnuttamiseksi eivät kuulu lastensuojelun keinovalikoimaan. Julkaisussa todetaan vielä, että ”Kehittämistä vaatii myös ns. avoin adoptio, jossa lapsi säilyttää yhteyden myös biologisiin vanhempiinsa. Se soveltuisi erityisen hyvin lastensuojeluun.” Lapsiasiavaltuutetun toimiston kannanotto oli merkittävä keskustelunavaus, jota Kohtaaminen-hanke jatkoi omalla kirjoituksellaan Helsingin Sanomissa (26.3.2010).

Kun Kohtaaminen-hankkeen hakemus tehtiin Raha-automaattiyhdistykselle (RAY), Suomessa oli voimassa edellinen adoptioita säätelevä laki (Laki lapseksiottamisesta 153/1985). Siinä ei vielä huomioitu avointa adoptiota eli yhteydenpidon mahdollisuutta. Adoptiolain uudistamista valmistelevan työryhmän työskentely käynnistyi Oikeusministeriössä vuonna 2009 ja uusi Adoptiolaki (22/2012) astui voimaan 1.7.2012. Siinä on oma erillinen lukunsa lapsen oikeudesta pitää yhteyttä aikaisempaan vanhempaansa. Lain mukaan lapsen aikaisempien vanhempien ja adoptiovanhempien keskinäisen yhteydenpitösopimuksen voi halutessaan vahvistuttaa myös tuomioistuimessa. Puheavoimesta adoptiosta muuttui lakimuutoksen myötä juridiseksi todellisuudeksi, vaikka laissa ei käytetäkään käsitettä avoin adoptio. Siinä puhutaan lapsen oikeudesta yhteydenpitoon aikaisemman vanhemman kanssa. Kohtaaminen-hankkeen aikana on käyty välillä vilkastakin keskustelua siitä, voiko avoin adoptio -käsitettä käyttää Suomessa, jossa on erilainen lainsäädäntö ja työkäytännöt kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa, joissa avoimen adoption (open adoption) ratkaisut ovat olleet jo pitkään mahdollisia. Katsoimme kuitenkin, että kansainvälinen termi on yksinkertainen ja selkeä ja siksi päädyimme käyttämään sitä. Avoin adoptio on selvästi kiinnostanut myös mediaa, jossa sen suhde lastensuojeluun on ollut esillä aika ajoin koko hankkeen nelivuotisen toiminnan ajan. Adoption mahdollisuuteen tai sen

näkyville tuloon tässä ajassa on viitattu myös tuoreissa lastensuojelun sijais-
huoltoon liittyvissä tutkimuksissa ja raporteissa. (Ks. esim. Eronen 2013; Laak-
so 2013; Hämäläinen 2012; Pajari 2013). Niissä ei oteta kantaa adoptioon, mut-
ta siihen viitataan ilmiönä tai yhtenä mahdollisuutena sijaishuollossa.

Katsaus adoptioon perhehoidosta

Vaikka avoimen adoption ratkaisu ei aikaisemmin ollut juridisesti mahdollis-
ta, on adoptiovanhempien ja lapsen syntymävanhempien kesken tehty jois-
sakin tapauksissa suullisia sopimuksia yhteydenpidosta. Tästä on kokemus-
ta niin vauva-adoptioissa kuin tilanteissa, joissa sijaisvanhemmat adoptoivat
heillä aiemmin perhehoidossa olleen lapsen. Pelastakaa Lasten kautta hoide-
tuissa adoptioissa on kokemusta yhteydenpidon järjestelyistä. Kokemus niis-
tä on siirtynyt järjestössä sosiaalityöntekijöiltä toiselle ajan myötä. 20-30 vuot-
ta sitten oli vielä selvästi nähtävissä suuntaus siitä, että lapsen sijoittaminen
perhehoitoon saattoi myöhemmin muuttua adoptiosijoitukseksi. Siitä, kuin-
ka paljon näitä tapauksia on vuosien aikana ollut, ei ole tehty tutkimusta. Sen
sijaan Pelastakaa Lasten Länsi-Suomen aluetoimistossa Tampereella on tehty
pienimuotoinen selvitys Pelastakaa Lapsissa hoidetuista, adoptioon päätyneis-
tä sijaiskotisijoituksista vuosina 1995-2005 (Rikala 2007). Selvitys, joka tehtiin
koulutustilaisuutta varten, perustui sekä asiakirjatietoihin että sosiaalityönte-
kijöiden arviointiin ja muistiin muun muassa siitä, miten lasten ja heidän syn-
tymävanhempiensa tapaamiset ovat jatkuneet adoption vahvistamisen jälkeen.

Adoptiovanhemmille tai lasten syntymävanhemmille ei tehty kyselyä, min-
kä vuoksi selvitys on tältä osin arvio. Tässä käytettyä niin sanottua hiljaista
tietoa, työntekijöiden muistelua ja asiakirjoista koottua tietoa voi määrittää
organisaation muistiksi, joka on yksi tapa kerätä tietoa ja tehdä siitä johtopää-
töksiä (ks. esim. Eronen 2013; Taloussanomien, 2004). Rikalan kartoituksesta il-
menee, että Pelastakaa Lasten perhehoidossa oli kyseisinä vuosina seurannas-
sa 581 lasta. Heistä 95 (16 %) kohdalla perhehoito muuttui adoptioksi. Luvussa
on mukana 12 täysi-ikäisenä (yli 18 v) adoptoitua aikuista, joten alaikäisten
adoptioita vahvistettiin 83. Tämä tarkoittaa noin 7-8 lasta vuodessa. Yhteyden-
pitoa lasten ja syntymävanhempien välillä oli perhehoidon aikana ollut asia-
kirjojen mukaan kaikkiaan 81 %:lla selvityksessä mukana olleista 95 lapsesta.
Adoption vahvistamisen jälkeen noin kolmasosalla lapsista tiedettiin olevan
yhteydenpitoa syntymävanhempaan tai -sukuun, kolmasosasta tiedettiin, että
yhteydenpitoa ei ole. Kolmasosasta lapsia ei ollut tietoa yhteydenpidosta adop-

tion vahvistamisen jälkeen. Tämä selittyy sillä, että sosiaalityö perheiden kanssa päättyi aiemmin selkeästi adoption vahvistamiseen, elleivät adoptiovanhemmat tai -lapset ottaneet itse yhteyttä myöhemmin.

Kohtaaminen-hankkeessa on menossa selvitys Pelastakaa Lasten adoptio-neuvonnan asiakirja-aineistosta⁷⁾. Siitä ilmenee muun muassa, että vuosina 2008-2010 lapsen adoptioon luovuttamista harkitsevien vanhempien adoptio-neuvonnassa (110 lasta) 9 lapsen vanhemmat päätyivät luovuttamaan lapsensa adoptioon, kun lapsi oli ollut sijoitettuna perhehoitoon. Näistä lapsista olisi kiinnostavaa tarkastella, onko heidän kohdallaan ollut yhteydenpitoa adoption vahvistamisen jälkeen. Nykyisin tieto yhteydenpidosta välittyy myös adoptio-neuvontaan, sillä uuden lain mukaan adoptio-perheillä ja lapsen syntymävanhemmilla on oikeus saada tukea ja apua myös adoption vahvistamisen jälkeen.

Voiko pysyvyydestä puhua lastensuojelun sijaishuollossa?

Kohtaaminen-hankkeen keskeinen lähtöajatus on pysyvyyden turvaaminen ja oikeus perheeseen pitkäaikaista sijaishuoltoa tarvitsevalle lapselle. Tämä ajatus on ollut vahvasti esillä koko nelivuotisen hankkeen ajan. Hankesuunnitelmassa (Tervonen-Arnkil 2009) todetaan: ”Pelastakaa Lapset ry, joka järjestönä edistää lapsen oikeuksia, pitää tärkeänä, että lapsella on oikeus pysyviin ihmissuhteisiin ja perhe-elämään lastensuojelun sijaishuollossa. Pysyvät ihmissuhteet ja eläminen perheessä edistävät lapsen tasapainoista kehitystä. Adoptio on ainoa sijaishuollon vaihtoehto, jossa lapsi saa pysyvän perhesijoituksen.” ”Lastensuojelutoimenpiteenä adoptiota käytetään hyvin vähän”. Suunnitelmassa viitataan Lapsen oikeuksien sopimukseen ja lastensuojelulakiin (2008), josta todetaan, että se korostaa erityisesti syntymäperheen yhdistämisen tärkeyttä ja sen jatkuvaa arviointia sijaishuollossa. Hankesuunnitelman mukaan osa lapsista tarvitsee kuitenkin pitkäaikaisen ja pysyvän perhesijoituksen ja moni heistä hyötyisi adoptiosijoituksesta.

Perheen jälleenyhdistämisen tavoite on noussut hanketyöskentelyn aikana esiin. Miten lastensuojelussa voisi harkita adoptiota jälleenyhdistämisen rinnalla ja miten adoptiota voisi arvioida ja tarkastella suhteessa lapsen etuun? Jälleenyhdistämisen mahdollisuuden jatkuva arviointi on tärkeä viesti lastensuojeluun ja varsinkin päättäjille, jotta huostaanotetun lapsen vanhempien

---

7) Ks. tämän julkaisun kirjoitus: Kaisa Tervonen-Arnkil, Sosiaalityöntekijä kohtaa adoptoitavan lapsen syntymä-äidin.

kuntoutukseen ja koko perheen hyvinvointiin satsataan kunnolla. Vanhempien hoitaminen on lapselle tärkeää ja samalla merkittävä mahdollisuus, jos tiivis yhteys vanhempiin toimii. Kun vanhempi saa apua, se voi helpottaa lapsen tilannetta. Lapsen palaaminen vanhempiensa luokse ei valitettavasti aina ole mahdollista ja lapsen edun mukaista. Sosiaalityössä vaatii taitoa punnita, kuinka pitkäksi aikaa lapsi voi jäädä odottamaan vanhemman kuntoutumista. Toimiva lastensuojelu selvitysryhmän loppuraportissa (Kananoja et al. 2012) todetaan, että huostaanoton tilapäisyys on ongelma silloin, kun lapsen todelliset mahdollisuudet palata biologisten vanhempien luokse ovat realistisesti arvioituna olemattomat.

Pysyvyydestä puhuminen on ollut arka aihe suomalaisessa lastensuojelun sijaishuollon todellisuudessa. Tämä on näkynyt myös Kohtaaminen-hankkeen järjestämissä koulutuksissa ja keskustelutilaisuuksissa. Pysyvyysspuhe on hankala sovittaa yhteen Lastensuojelulakiin liittyvän perheen jälleenyhdistämisvelvoitteen kanssa. Lastensuojelussa pysyvyys on tulkittu lapsen ja syntymävanhempien suhteen jatkuvuutena, ei niinkään sijoituksen ominaispiirteenä (Pösö 2013).

Olemme Kohtaaminen-hankkeen arviointiin liittyvissä työryhmäkeskusteluissa todenneet, että pysyvyyden tarkastelu on mielenkiintoisella tavalla itsellemme avartunut hanketyön aikana. Siihen on vaikuttanut tutkimustieto ja pysyvyyden mieltäminen osana lastensuojelun todellisuutta. Esimerkiksi Britanniassa pysyvyyssuunnittelu (*permanency planning*) on merkittävä osa lastensuojeluprosessia. Tämä tuli hyvin esille, kun Kohtaaminen-hankkeen työryhmän kanssa tutustuimme isobritannialaiseen adoptiokäytäntöön vuonna 2012. Tuolloin maassa käytiin vilkasta keskustelua kotimaisen adoption kehittämisen tarpeista. Siellä haluttiin nostaa kotimaisen adoption sijoituslukuja, jotka olivat korkeat, mutta huomattavasti laskeneet viime vuosien aikana. Silloinen pääministeri David Cameron oli asettanut työryhmän selvittämään, miten adoptioita voitaisiin lisätä ja adoptioprosesseja nopeuttaa. Poliittisen tason tyytymättömyys kohdistui erityisesti siihen, että prosessit olivat hidastuneet. Oli tavallista, että lapsi joutui erilaisten selvitysvaiheiden vuoksi odottamaan adoptiokotiin pääsyä väliaikaisissa sijaishuoltopaikoissa jopa kaksikin vuotta. Samaan aikaan oli kuitenkin voimassa velvoite noudattaa pysyvyyssuunnitelmaa sijaishuollossa. Sitä, miksi lapset joutuivat odottamaan pitempiaikaiseen sijaishuoltoon tai adoptioon pääsyä, perusteltiin sopivien sijais- tai adoptioperheiden puuttumisella, mutta myös sijoitusprosessien hitaudella.

Myös meillä Suomessa juridiset ja lastensuojeluprosessit ovat hitaita, jos ajatellaan aikaa lapsen näkökulmasta. Vaikka lastensuojelutarpeen arviointi ja

siihen mahdollisesti liittyvä läheisverkoston kartoitus on tehtävä määräajassa, voi lapsi joutua odottamaan väliaikaisessa sijoituspaikassa kuukausia, jopa pidempään, ennen kuin hänet voidaan sijoittaa pitkäaikaiseksi arvioituun perheeseen. Sijaisperheistä on jatkuvasti pulaa, sen sijaan adoptioperheitä meillä Suomessa olisi runsaasti. Valtaosa adoptiolasta toivovista on kuitenkin halukas adoptoimaan vain hyvin pieniä lapsia, eivätkä he ole valmiita pohtimaan sijaisvanhemmuutta. Kohtaaminen-hankkeen myötävaikutuksella adoptioperheiden valmennusta Pelastakaa Lapsissa ollaan tältä osin uudistamassa.

Pösö (2013) viittaa useisiin tutkimuksiin, joissa pysyvyys-käsitettä lähestytään eri näkökulmista. Esimerkiksi psykologinen lähestymistapa katsoo lapsen kehitykselle välttämättömäksi pysyvyyden tunteen omana sisäisenä kokemukseksi. Mirjam Kalland (2011) toteaa, että lapsi tarvitsee aikuista, joka muistelee hänen kanssaan menneisyyttä, tuo ymmärrystä nykyisyyteen ja luo hänen kanssaan tulevaisuuden mahdollisuuksia. Kun lapselta puuttuu tällainen kokonais ja eheyttävä yhteys toiseen ihmiseen, hän taistelee eloonjäämisestään kaikilla käytettävissä olevilla keinoillaan. Hyvä esimerkki tästä on lastensuojelutyöntekijöille tuttu lapsen valikoimaton sosiaalisuus. Myös Schofield (2009) on viitannut tähän näkökulmaan. Hän toteaa, että näkemys pysyvyydestä lastensuojelussa on perua Yhdysvalloista, jossa katsottiin lasten tarvitsevan psykologista turvallisuutta (kiintymyksen kokemusta ja pysyvyyden tunnetta), joka saavutetaan parhaiten syntymäperheessä. Jos tähän ei lapsella ole mahdollisuutta, adoptiota on pidetty toiseksi parhaana vaihtoehtona tuomaan pysyvyyttä. Tätä perusteltiin perhesiteiden juridisella vahvistamisella.

Pysyvyyttä on tarkasteltu myös adoption ja perhehoidon osapuolien kokemusten näkökulmasta (Pösö 2013). Perhehoidossa kasvaneilta nuorilta, syntymävanhemmilta, adoptiovanhemmilta sekä ammattilaisilta kysyttiin, mitä pysyvyys heidän mielestään tarkoittaa lastensuojelun periaatteena. Syntymävanhempien mukaan se tarkoitti, että lapsi palaa heidän hoidettavakseen. Adoptiovanhempien mukaan se tarkoitti sijoituksen pysyvyyttä ja nuorten mukaan omaa paikkaa ja siinä olemisen kestoa. Sen sijaan lastensuojelun ammattilaiset vastasivat, että pysyvyys on vaikeasti määriteltävä periaate. Tämä tuli näkyviin myös Kohtaaminen-hankkeen lastensuojelun ammattilaisille järjestämässä koulutuksessa. Osallistujien hiljaisuus vastauksena kysymykseen, mitä pysyvyys lastensuojelussa heille tarkoittaa, kuvaa sitä, että käsite on laaja ja monimuotoinen. Pysyvyys voi tarkoittaa esimerkiksi lapsen mahdollisuutta asua tuttuun ja turvallisten ihmisten luona, ettei lapsen tarvitse miettiä sitä, saako hän elää ja olla tutussa ympäristössään, tuttuun läheistensä kanssa pelkäämättä heistä eroon joutumista, että lapsen hoitajat eivät vaihtuisi, että lap-

sen työntekijät pysyvät samoina.

Pysyvyyskäsitystä pohtiessa, joutuu toteamaan, että meillä riittää vielä kehittämistä työkäytännöissämme. Lastensuojelulain muutos perhehoidon ensisijaisuudesta vuonna 2012, oli pieni askel kohti pysyvyyttä lapsen näkökulmasta katsoen. Voidaan kuitenkin kysyä, miksi meillä ei ole riittävästi perheitä, joihin lapsi voisi jäädä pysyvästi asumaan silloin kun päädytään huostaanottoon ja lapsen sijoittamiseen perhehoitoon. Tätä peräänkuulutettiin myös Iso-Britanniassa. Väliaikaisten sijoitusten ja usein vielä sijaishuoltopaikojen muutosten vaikutuksista lapsen kehitykselle on jo riittävästi tietoa ja näyttöä.

Vielä muutama vuosikymmen sitten meillä Suomessa tilanne oli toinen. Pelastakaa Lasten kokemuksena pitkäaikaiseen sijoitukseen valmennettuja sijaisvanhempia oli riittävästi saatavilla ja he olivat usein myös halukkaita adoptoimaan lapsen. Adoptioratkaisuun päädyttiin nykyistä useammin varsinkin hyvin pienten lasten perhesijoituksissa. Tätä perusteltiin lapsen oikeudella saada pysyvä perhe. Adoptioon päätyvä perhesijoitus oli esimerkiksi vielä 1980-luvulla ajan hengen mukaista ainakin Pelastakaa Lapsissa, mutta sillä oli joskus myös kielteisiä seurauksia. Lapsen ja syntymävanhemman mahdollinen aiempi yhteydenpito ennen adoptiota, vaikka se olisi ollut harvahaikoina, saattoi katketa kokonaan sijoituksen muututtua adoptioksi. Joidenkin pienten lasten kohdalla yhteydenpitoa ei välttämättä edes aloitettu ja lapselle saattoi jäädä hyvin hämäräksi tieto omasta taustastaan. Tässä on onneksi tapahtunut merkittävä muutos: oikeus itseä koskevan tiedon saantiin ja tarve oman taustan tuntemiseen tunnistetaan ja ne on kirjattu myös Lapsen oikeuksien sopimukseen. Silti edelleenkin sijaishuollossa on lapsia, joilla ei ole kunnollista käsitystä omasta taustastaan. Lapsen oikeutta oman taustan tuntemiseen ei aina valitettavasti noudateta, samoin kuin ei lapsen oikeutta pitää yhteyttä syntymäperheeseensä ja -sukuunsa. Tämän pitäisi olla vahvasti eettisenä periaatteena ja käytäntönä myös, jos lapsen sijoitus muuttuu adoptioksi.

Kenelle avoin adoptio voisi soveltua, voiko siihen luoda kriteerit?

Avoimesta adoptiosta käsitteenä ja avoimuuden merkityksestä adoptiossa kirjoittaa Päivi Partanen tarkemmin tässä julkaisussa.⁸⁾ Saara Jäppinen (2012) tar-

---

8) Päivi Partanen, Avoin adoptio ja avoimuus adoptiossa.

kastelee avoimen adoption käsitteitä ja käytäntöä kansainvälisten tutkimusartikkeleiden pohjalta pro gradu -työssään. Jäppinen on koonnut artikkeleista hyvän suomenkielisen ”käsikirjan” tästä aiheesta. Pro gradu -työssä nousevat esille yhdysvaltalaisen tutkimuksen rinnalla erityisesti kokemukset Iso-Britanniasta, jossa avoin adoptio on ollut mahdollista jo vuosia. Kokemuksista on saatavilla runsaasti tutkittua tietoa. Sitä on hyödynnetty Kohtaaminen-hankkeen koulutuksissakin. Hankkeen rahoitushakemuksessa koulutustarvetta perusteltiin muun muassa seuraavasti: ”Adoption lisääminen lastensuojelutyön vaihtoehtoihin edellyttää tietoa, osaamista ja uutta näkemystä sosiaalityöhön”. Kehittämishankkeen nelivuotisen toiminnan aikana on toteutettu sekä työpajoja että koko päivän kestäviä koulutuksia, joissa tärkeintä on ollut jakaa ajatuksia ja lisätä keskustelua kotimaisen adoption paikasta ja tilasta tämän päivän Suomessa. Kohtaamisia adoptiokolmiassa sekä Yhteys voi säilyä -koulutuksissa on tullut näkyviin se, miten adoptio on selvästi marginaalinen ilmiö lastensuojelun kontekstissa. Kun puhutaan avoimesta adoptiosta, toivoisi, ettei se jäisi marginaaliin suhteessa perinteisiin adoptioihin, joissa yhteydenpitoa adoptiolapsen ja hänen syntymävanhempiensa välillä ei ole olemassa.

Neljän vuoden kuluttua Kohtaaminen-hankkeen alkamisesta voi todeta, että suunnitelma hankkeesta on ollut ajankohtainen ja jopa edellä aikaansa, kun verrataan kotimaisen adoption käytäntöjä esimerkiksi muihin Pohjoismaihin. Projektin aikana jouduttiin myös toteamaan, että vaikka suunnitelma olikin hyvä, kaikkea ei käytännössä pystytä toteuttamaan. Yksi tavoite oli luoda kriteerit avoimen adoption soveltamiseksi lastensuojelussa. Tämä aiheutti melkoista päänvaivaa ja taustatyötä kansainvälisistä kokemuksista. Saimme aikaiseksi taulukon, johon kokosimme erilaisia, pääosin yhdysvaltalaisista tutkimuksista koottuja tekijöitä siitä, minkälaisissa tilanteissa ja keille avoin adoptio voisi soveltua. Keskityimme hyötyihin ja haittoihin huomioiden suomalaisen sosiaalityön käytännön. Erilaisia tilanteita pohtiessamme ja tutkiessamme, totesimme, että jokaisen lapsen ja hänen vanhempiensa henkilökohtainen tarve ja tilanne ovat niin ainutlaatuisia, ettei ole mahdollista laatia kaikille soveltuvia yhteisiä kriteerejä siitä, minkälaisissa tilanteissa voisi suosittelaa avointa adoptiota. Kun yhdysvaltalaisissa malleissa oli nostettu esille muun muassa vanhemman mielenterveys tai vakava päihdeongelma, jouduimme toteamaan, että niidenkään perusteella ei voi määrittää sopiiko avoin adoptio jollekin lapselle ja hänen syntymävanhemmilleen sekä adoptiovanhemmille.

Luovuimme tarkoista kriteereistä, koska esimerkiksi sijaishuollosta tiedämme, että jotkut päihteitä rajustikin käyttävät vanhemmat kykenevät sääte-

lemään ongelmaansa ja tapaavat lasta vain selvin päin ja sovitusti. Avoimen adoption kriteereitä oli lähes mahdoton tehdä niin, että ne eivät johtaisi kaavamaisiin tulkintoihin. Totesimme, että adoptiota on aina sosiaalityössä arvioitava lapsen ja syntymäperheen tilanteiden ja heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaisesti. Oleellista adoptiota harkittaessa on, että niin lapsen syntymävanhemmat kuin adoptiovanhemmat ja mahdollisesti lapsi, ikätasostaan riippuen, itse haluavat tätä ratkaisua.

Jos avoimesta adoptiosta tehdään kirjallinen sopimus, joka halutaan vahvistuttaa tuomioistuimessa, tulee sopimusta perheiden kanssa valmistelevan sosiaalityöntekijän arvioida, että yhteydenpito on lapsen edun mukainen. Mahdollisuutta yhteydenpitoon on hyödynnetty suhteellisen hyvin Adoptiolain voimaantulon jälkeen. Marraskuun alkuun 2013 mennessä Pelastakaa Lasten kautta hoidetuista adoptioista kuudessa tapauksessa on tehty tuomioistuimen vahvistama sopimus. Niistä neljä on vauva-adoptioita ja kaksi lasta on adoptoitu perhehoidosta.

Kriteereistä paletiksi

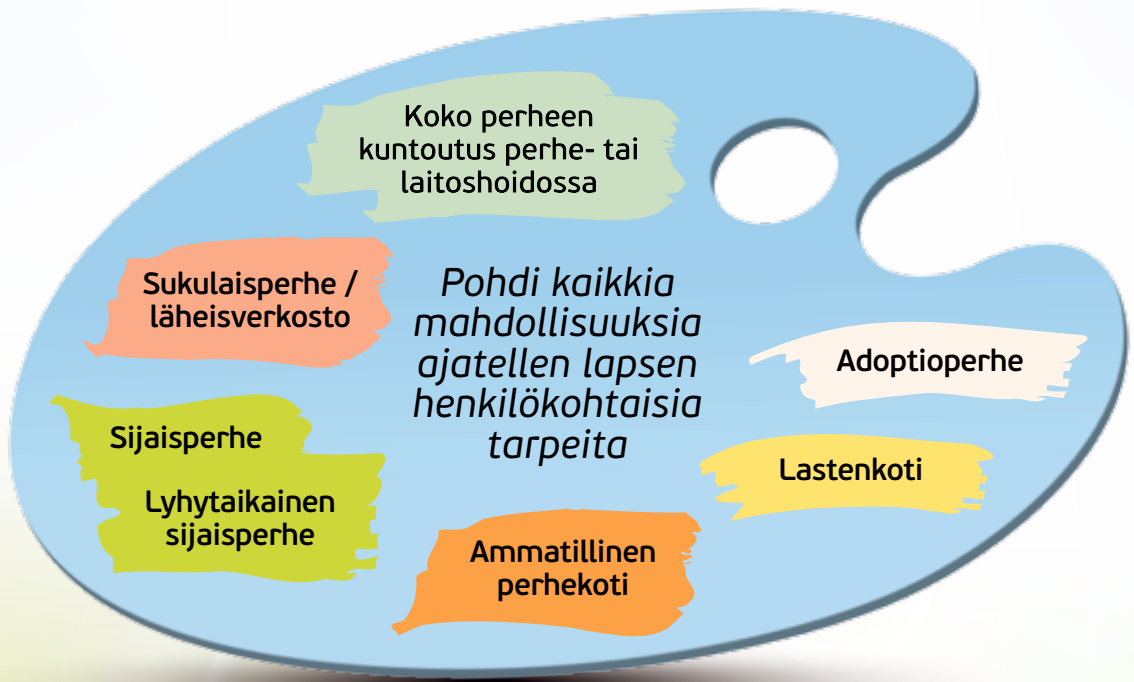
Miten avoimen adoption mahdollisuutta voisi pohtia asiakkaiden kanssa käytännön lastensuojelutyössä? Miten sosiaalityöntekijä voisi lastensuojelussa hahmottaa adoption paikan kodin ulkopuolista sijoitusta tarvitsevalle lapselle? Näitä kysymyksiä nousi esille niin hanketyöryhmässä kuin koulutuksissa ja keskusteluissa hankkeen aikana. Koulutuksissa ja työryhmissä käytyjen keskustelujen pohjalta päädyimme palettimalliin, työvälineeseen lastensuojelussa, jotta kaikki mahdolliset vaihtoehdot tulisivat arvioitua ja harkittua yksilöllisesti. Kirjoituksen lopussa olevassa palettikuviossa on huomioitu erilaiset lastensuojelun käytössä olevat lapselle mahdolliset sijoitusvaihtoehdot. Keskeinen viesti on paletin keskellä: *Pohdi kaikkia mahdollisuuksia ajatellen lapsen henkilökohtaisia tarpeita*. Paletti on tarkoitettu sosiaalityöntekijälle muistutukseksi tilanteissa, joissa hän pohtii lapsen tarpeita ja tulevaisuutta tämän vanhempien kanssa. Lastensuojelun käsitteet ja ratkaisut ovat valtaisa viidakko, joten ajatuksena oli, että yksinkertainen kuvio voisi auttaa vanhempia näkemään, miten erilaisia ja moninaisia ratkaisuvaihtoehtoja on olemassa silloinkin, kun lapselle joudutaan miettimään sijoitusta kodin ulkopuolelle. Palettiin haluttiin nostaa näkyville myös mahdollisuus koko perheen sijoitukseen.

Adoptio on yksi ja harvoissa tapauksissa mahdollinen ratkaisu lapsen sijoitusta kodin ulkopuolelle pohdittaessa. Sen puheeksi ottaminen tai puheeksi tu-

leminen ovat herkkiä ja vaativia tilanteita. Niissä tulee edetä rauhassa ja kiireh-
timättä. Sillä, kuka ja mistä näkökulmasta adoptiota esittää tai pohtii, on suuri
merkitys. Jos sosiaalityöntekijä pohtii adoptiota esimerkiksi perhehoidossa ole-
van lapsen kohdalla, on tärkeää pysähtyä refleктоimaan, mistä asian mieleen
tulo saattaa johtua. Tämän jälkeen on tärkeää kartoittaa vielä huolella lapsen
perhe- ja läheissuhteita ja ennakoita, mitä puheeksi ottaminen voisi merkitä
lapsen vanhemmalle. Myös niissä tilanteissa, joissa vanhempi itse ottaa asian
esille, on hänen kanssaan pohdittava, mihin vanhempi ajatuksensa adoptios-
ta perustaa, mistä se voisi johtua. Jos vanhempi on vakuuttunut siitä, että hän
haluaa pohtia tätä ratkaisua, hänen on saatava ensin lakisääteistä adoptioeu-
vontaa. Kohtaaminen-hankkeen aikana on usein havaittu, että vanhemmat tar-
vitsevat paljon tukea, mutta erityisesti monipuolista tietoa, kun he harkitsevat
lapsensa adoptioon luovuttamista. Päätöksenteon helpottamiseksi hankkeessa
tehtiin opas syntymävanhemmalle adoptiota harkittaessa. Siinä kuvataan lyhy-
esti adoption oikeusvaikutuksia, adoptiota eri osapuolien näkökulmasta ja sitä,
mitä adoptioeuvonta tarkoittaa. Vanhemman lisäksi myös lapselle on annet-
tava adoptioeuvontaa hänen ikätasostaan riippuen.

Kun lapsi tarvitsee uuden kodin-palettikortti on herättänyt mielenkiintoisia
keskusteluja koulutustilaisuuksissa, joissa on pohdittu lastensuojelutyön läpi-
näkyvyyttä ja sen merkitystä sekä vaikutuksia. Kuvaa on toivottu myös säh-
köiseen muotoon, jolloin painikkeesta voisi avata uuden sivuston tarkempaa
tietoa varten. Toivomme, että palettikuva ei jää vain Kohtaaminen-hankkeen
yhdeksi esimerkiksi vaan sitä kehitetään edelleen. Nähtäväksi myös jää, min-
kälaisen paikan kotimainen adoptio tulee lastensuojelussa saamaan ja voiko
nykyistä useampi lapsi saada kokemuksen pysyvyydestä elämässään adoptio-
ratkaisun kautta.

KUN LAPSI TARVITSEE UUDEN KODIN

RATKAISUJA

- Koko perheen sijoitus
- Yksityinen sijoitus
- Sijoitus avohuollon tukitoimena
- Oheishuoltajuus
- Huoltajuuden siirto
- Kiireellinen sijoitus
- Huostaanotto
- Adoptio
- Avoin adoptio

Lähteet

Adoptiolaki AdL 22/2012.

Eronen, Tuija 2013. Viisi vuotta huostaanotosta. Seurantatutkimus huostaan otettujen lasten institutionaalisista poluista. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 4/2013.

Jäppinen, Saara 2012. Avoin adoptio – systemaattinen kirjallisuuskatsaus kansainvälisestä tutkimuksesta. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto.

Kalland, Mirjam 2001. Kiintymyssuhdeteorian kliininen merkitys: soveltaminen erityistilanteissa. Teoksessa Sinkkonen, Jari & Kalland, Mirjam (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY.

Kalland, Mirjam. 2011. Varhaislapsuuden tunnesuhteet ja sijoitettu lapsi. 2011. Teoksessa Kalland, Mirjam & Sinkkonen, Jari (toim.) Varhaislapsuuden tunnesuhteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

Kananoja, Aulikki, Lavikainen, Marjo & Oranen, Mikko. Toimiva lastensuojelu – selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:19.

Laakso, Riitta 2013. Mistä koti huostaanotetulle lapselle? Helsinki: Kunnallissalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 73.

Laki lapseksiottamisesta 153/1985.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto. Avoin adoptio turvaamaan lapsen pysyviä kiintymyssuhteita. Tiedote 19.3.2010. <http://www.lapsiasia.fi/nyt/tiedotteet/tiedote/-/view/1488739> (haettu 15.10.2013).

Pajari, Marjo 2013. Kadonnutta vanhempaa etsimässä. Ajatuksia ja kokemuksia hyvästä käytännöstä kadonneen vanhemman yhteydenotto-prosessissa. Helsinki: Erityishuoltojärjestöjen liitto Ehjä ry.

Pasanen, Kaarina & Tervonen-Arnkil, Kaisa 2010. Adoptio antaisi lapselle pysyvän kodin. Helsingin Sanomat. Vieraskynä 26.3.2010.

Pasanen, Kaarina & Tervonen-Arnkil, Kaisa 2013. Avoimuutta adoptioon – Yhteys voi säilyä. Teoksessa Timonen, Piritta (toim.) Adoptio – Lapsen etu? Lastensuojelun Keskusliitto.

Pelastakaa Lapset ry. Lausunto Oikeusministeriölle OM 16/41/2007 arviomuistiosta koskien lapseksiottamisesta annetun lain uudistamistarpeita. 8.2.2008.

Puustinen-Korhonen, Aila & Pösö, Tarja 2010. Toteutuuko lapsen oikeus pysyviin kasvuolosuhteisiin? Puheenvuoro lastensuojelun vaikuttavuudesta. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto & Kuntaliitto & Lapsiasiavaltuutettu.

Pösö, Tarja 2003. Adoptio perhesuhteiden uudelleenjärjestelyinä. Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.

Pösö, Tarja 2013. Adoptio lastensuojeluna. Teoksessa Timonen, Piritta (toim.) Adoptio – lapsen etu? Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.

Rikala, Anneli 2007. Julkaisematon lähde. Koulutusaineisto.

Schofield, Gillian 2009. Permanence in foster care. Teoksessa Schofield, Gillian & Simmonds, John (edit.) The child placement handbook. Research, policy and practice. London: BAAF.

Taloussanommat. Organsiaation muisti. 13.12.2004. <http://www.taloussanommat.fi/arkisto/2004/12/14/organsiaation-muisti/200432210/12>. Lainattu 5.11.2013.

Tervonen-Arnkil, Kaisa 2009. Kohtaaminen – kotimaisen adoption kehittämishanke 2010-2014. Hankesuunnitelma 30.5.2009. Pelastakaa Lapset ry. Julkaisematon lähde.

Avoimuutta ja yhteyksiä – projektityön kirjaimia

- A** Adoptio, Avoin adoptio, Avoimuus – käsitteiden Avaamista, Asenteen avartumista
- V** Voimaantumista – työryhmän yhteiset päivät, VR – junassa istumista, Vuorovaikutusta, Videokokouksia, Vaikuttamista
- O** Oodi uudelle, Onnistumisen kokemuksia, Osallistamista, Opas syntymävanhemmalle, Ohjausryhmä
- I** Innostusta, Inttämistä – erilaisia näkökulmia, Ihastusta – hetket, jolloin teoria ja todellisuus kohtaavat
- M** Muutoksen äärellä, Marginaalissa lastensuojelussa, Matalalentoa – kaikki ei aina ole tullut pusertamatta, Me teimme sen – yhdessä
- U** Uutta tietoa tutkimuksista, kokemusasiantuntijoilta
- U** Uskallusta, Uskoa, Uurastusta
- T** Tietoa, Turhautumista, Tavoitteet, Totuudellisuus
- T** Työtä, Tarkistamista ja Tarkistamista, Tulevaisuus – paljon jää tekemättä!
- A** Aikuiset adoptoidut, Adoptiovanhemmat, Asiaa ja Aineistoja, Artikkeleja, Aikatauluja
- &**
- Y** Yhteydenpito – Yksilöllinen tarve, Yritys ymmärtää, Yleisö
- H** Haphea – tämä tahti tappaa, Huokaus – Huojennus, Hankesuunnitelma – pitääkö tätä noudattaa?
- T** Tarinoita, Tuokioita, Tunteita, Tuskaa, Tulosta, Työtoverit – miten muistaisin ja osaisin välittää hankkeen kokemuksia muille
- E** Esityksiä, Esillä oloa, Ehdotuksia, Elokuva Kaksi äitiä, Elsbeth Neil
- Y** Yksin ja Yhdessä tekeminen, Yksinäisyys – adoptoidun ja syntymävanhemman kokemuksena
- K** Kohtaamisia koulutuksissa, työpajoissa, vertaisryhmissä, puheenvuorojen kautta, Kokemuksia, Koontia, Keskustelua, Kritiikkiä, Kestämistä, Kannustamista
- S** Syntymävanhemmat, Synnytyssairaalat, Sosiaalityöntekijä, Sosiaalitoimi
- I** Iso-Britannia, Isovanhemmat, Isät näkymättömissä – tietoja kaivataan
- Ä** Äiti – molemmat äidit ovat adoptoidun mielessä

Kaisa Tervonen-Arnkil, Kaarina Pasanen ja Heli Reinikainen valmistautuvat tapaamiseen Iso-Britanniassa.

BAAF 5.3.2012 Kaisa Tervonen-Arnkil, John Simmonds, Päivi Partanen ja Heli Reinikainen. Lontoo

6.3.2012 Elsbeth Neil, Julie Young ja Heli Reinikainen. East Anglian yliopisto. Norwich

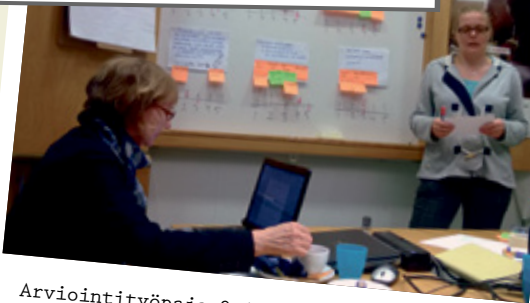
Työkokous Tiukulassa tammikuu 2013, Heli Reinikainen, Päivi Partanen ja Virve Hongisto.

7.3.2012 Katherine Green, Lorne Loxterkamp, Virve Hongisto, Heli Reinikainen, Päivi Partanen ja Kaisa Tervonen-Arnkil. Exeter

Suunnittelupäivät Karkkilassa elokuu 2013, Päivi Partanen ja Heli Reinikainen.

Arviointityöpaja 9.10.2013 Ann-Marie Lindqvist ja Mia Montonen. Tiukula

Katse huomiseen

Avoimuuteen kasvaminen on prosessi, jolle on annettava aikaa ja jossa adoptio-neuvonnalla on suuri merkitys. Adoptioneuvontaa tulee jatkuvasti kehittää siten, että se entistä paremmin tukee ja on ajan tasalla adoptionhakijoiden, syntymävanhempien ja lasten tarpeiden huomioimisessa. Neuvonnassa tarvitaan tietoa ja välineitä avoimuuden työstämiseen myös tunteiden tasolla. On tärkeää, että neuvonta sisältää nykyistä enemmän suoraa ja rohkeaa puhetta sensitiivisistäkin asioista. Tämä edellyttää kykyä työskennellä yhdessä koko adoptiokolmion (adoption eri osapuolet) kanssa lapsen parhaaksi. Valmius avoimuuteen lapsen taustasta ja adoptiosta lisää kaikkien osapuolien, ennen kaikkea lapsen, hyvinvointia ja vahvistaa lasta kohtaamaan oman todellisuutensa.

Aikuiset adoptoidut ovat vahvasti tuoneet esiin tarvetta tietää enemmän omasta taustastaan. He ovat myös kokeneet puutteellisena sen selvittämiseen ja työstämiseen olemassa olevan tuen. Sama tarve on noussut esiin myös syntymävanhemmilla, jotka ovat antaneet lapsensa adoptioon. Maassamme ei ole yhtenäistä ohjeistusta, jonka avulla adoption eri osapuolet voisivat päästä alkuun omien tietojen etsimiseksi. Tämä olisi tärkeä kehittämisen kohde. Pelastakaa Lapset ry:n nettisivulla on tietoa adoptiosta, samoin joidenkin kuntien ja järjestöjen sivuilla adoptiotietoutta jo löytyykin, mutta tietoa ei ole helppoa löytää, jos ei tiedä / muista, mitä kautta adoptio on aikanaan hoidettu.

Kohtaaminen – kotimaisen adoption kehittämishankkeessa pohdinta siitä, mitä avoimuus adoptiossa tarkoittaa, samoin kuin kysymykset avoimesta adoptiosta ja adoption jälkeisestä tuesta ovat olleet vahvasti esillä. Hankkeen aikana on toteutettu adoption eri osapuolien vertaistapaamisia ja kokemus niistä on osoittanut, että tämänkaltaisen toiminta tulisi olla jatkuvaa. Kehittämistyötä on mahdollista jatkaa erillisrahoituksen turvin vielä kevään 2014 ajan. Tämä helpottaa hanketyön juurruttamista. Adoptoitujen vertaisryhmän suunnitteluun ja toteuttamiseen pyydetään jatkossa mukaan kaikki aikuisten adoptoitujen järjestöt. Syntymävanhempien vertaistapaamisista on vasta vähän kokemusta, mutta palvelua tulee olla saatavilla, jotta se myös löydetään. Tulevatko syntymävanhempien verkkokeskustelufoorumi ja / tai vertaistapaamiset jäämään pysyväksi osaksi Pelastakaa Lasten toimintaa, jää nähtäväksi. Adoptioperheiden vertaistapaamiset ja koulutukset tuleville adoptiovanhemmille avoimuudesta adoptiossa ovat olleet suosittuja. Projektin yksi tavoite,

ohjeistus lapsilähtöisestä adoptiosijoituksesta, ei ehtinyt tähän julkaisuun. Koska kehittämistyötä on mahdollista vielä jatkaa, lapsilähtöisen adoptiosijoituksen mallintaminen ei jää kesken. Toivomme, että jo käynnistynyt toiminta ja erilaiset työmallit jäävät pysyväksi myös Kohtaaminen-hankkeen jälkeen.

Adoptiolakimme mahdollistaa sopimuksen tekemisen yhteydenpidosta aikaisempaan vanhempaan. Tulevaisuudessa on tärkeää seurata minkä verran ns. avoimia adoptioita eli aikaisemman vanhemman ja adoptiovanhempien välisiä sopimuksia tuomioistuimissa vahvistetaan ja millaisia vahvistettavat yhteydenpitosopimukset ovat. Suomessa ollaan vasta keräämässä kokemuksia yhteydenpidosta ja nyt on ainutlaatuinen mahdollisuus kartoittaa niiden toteutumista. Tähän liittyen erityisen tärkeää on adoption jälkeisten tukirakenteiden tarkastelu ja kehittäminen vastaamaan käyttäjien tarpeita.

Kohtaaminen-hankkeen aikana on tullut selväksi, että adoptiotietoisuus lastensuojelussa on vähäistä ja adoptio on lastensuojelun sosiaalityössä vielä marginaalissa. Kannamme huolta siitä, kuka hankkeen jälkeen pitää yllä adoptiopuhetta lastensuojelun kentällä. Kehittämishankkeessa on järjestetty koulutuksia kotimaisesta adoptiosta lastensuojelun ja terveydenhuollon ammattilaisille ja niiden jatkamiselle on selvästi edelleen tarvetta. Ehkäpä koulutukset tulisivat kohdentaa sosiaalityön opintoihin yliopistossa? Entä miten adoptiomahdollisuutta pohdittaisiin nykyistä selkeämmin lapsen sijoitusprosessissa? Tarvittaisiinko siihen muutoksia lastensuojelulaisissa? Pitkäaikaiset, mahdollisimman pysyvät ihmissuhteet ovat lapsen myönteisen kehityksen kannalta olennaisia. Voitaisiinko Suomessa lastensuojelun sijaishuollossa lähtökohdaksi ottaa pysyvyysuunnitelmat (permanency planning) kuten Isossa-Britanniassa, Kanadassa ja Yhdysvalloissa on tapahtunut? Suunnitelman avulla pitkäaikaista kodin ulkopuolista sijoitusta tarvitsevalle lapselle pyritään etsimään ratkaisu, jolloin ihmissuhteiden pysyvyys voidaan taata ja lapsi saa kiintyä häntä pitkäaikaisesti hoitaviin aikuisiin. Mainituissa maissa adoptioluvut ovat kaksin- tai kolminkertaistuneet tämän muutoksen myötä. (Pösö, 2013)

Nykyinen lastensuojelulakimme painottaa perheen jälleenyhdistämistä, jolla on paljon hyviä puolia ja joka on tuonut selvästi lisää struktuuria lapsen sijoitukseen kodin ulkopuolelle. Jälleenyhdistämisen tavoitteena voidaankin nähdä lapsen oikeus asua ensisijaisesti omien vanhempiensa kanssa. Suomessa ei voi tehdä pysyvyysuunnitelmaa silloinkaan kun arvioidaan, ettei paluu omien vanhempien luo ole mahdollista. Joidenkin lasten kohdalla pysyvyys olisi mahdollista saavuttaa avoimen adoption järjestelyllä tai ilman adoptiotakin, mikäli esimerkiksi pysyvä huostaanotto olisi mahdollinen. Kotimaisen adoption paikasta lastensuojelussa tarvitaan tutkittua tietoa.

Kirjoittajat

Petra Forsberg, adoptoitu.

Virve Hongisto, projektivastaava, sosiaalityöntekijä, perhe- ja pariterapeutti (ET). Työskentelee nykyään johtavana sosiaalityöntekijänä Jyväskylän kaupungin perheneuvolassa.

Pia Keiski, adoptioäiti.

Päivi Partanen, projektivastaava, sosiaalityöntekijä. Työskentelee Pelastakaa Lasten Etelä-Suomen aluetoimistossa sosiaalityöntekijänä adoption ja perhoidon parissa.

Kaarina Pasanen, projektinjohtaja, sosiaalityöntekijä, perheterapeutti (VET). Työskentelee Pelastakaa Lasten keskustoimistossa adoption kehittäjänä ja myös muissa asiantuntijatehtävissä.

Heli Reinikainen, projektivastaava, sosiaalityöntekijä, PRIDE-kouluttaja. Työskentelee Pelastakaa Lasten Länsi-Suomen aluetoimistossa sosiaalityöntekijänä adoption ja perhehoidon parissa.

Riikka Salminen, adoptioäiti.

Kaisa Tervonen-Arnkil, kehittämisspäällikkö, psykologi, psykoterapeutti (ET), työnohjaaja. Työskentelee Pelastakaa Lasten keskustoimistossa adoptioasiantuntijana ja organisoi terapiapalveluja.

Liitteet

LIITE 1

Työ- ja ohjausryhmä, harjoittelijat ja opinnäytetyöt

Kohtaaminen-hankkeen työryhmä 2010-2013

Virve Hongisto, 31.7.2013 asti

Päivi Partanen

Kaarina Pasanen

Heli Reinikainen

Kaisa Tervonen-Arnkil

Ohjausryhmä

Aulikki Haimi-Kaikkonen, johtava sosiaalityöntekijä, Helsingin kaupungin adoptioyksikkö, 31.5.2012 asti

Hanna Heinonen, ohjelmajohtaja LSKL (Lastensuojelun Keskusliitto)

Vanessa Holmström, johtava sosiaalityöntekijä, Helsingin kaupungin adoptioyksikkö, 1.9.2012 alkaen

Kati Hämäläinen, yliopistonopettaja Jyväskylän yliopisto, avoin yliopisto

Mia Montonen, kehittämisspällikkö, FSKC (Det Finlandsvenska kompetenscentret inom det sociala området)

Tarja Pösö, sosiaalityön professori, Tampereen yliopisto

Riitta Salonen, sosiaalityön esimies, Vantaan kaupungin lastensuojelun avopalvelut 30.4.2013 asti

Mervi Sjöberg, johtava sosiaalityöntekijä, lastenvalvoja, Espoon kaupunki

Harjoittelijat

Minna Vihavainen, sosiaalityön opiskelija, 2010, Svenska social- och kommunalhögskolan

Kira Myllykangas, sosiaalipsykologian opiskelija, 2011, Svenska social- och kommunalhögskolan

Katarina Sjöblom, valtiotieteiden opiskelija, 2012, Svenska social- och kommunalhögskolan

Raija Kuronen, sosiaalityön opiskelija, 2012, Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Helena Sahri, sosiaalipsykologian opiskelija, 2013, Svenska social- och kommunalhögskolan

Opinnäytetyöt

Jäppinen, Saara 2012. Avoin adoptio – systemaattinen kirjallisuuskatsaus kansainvälisestä tutkimuksesta. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Vihavainen, Minna 2012. Öppen adoption ur tre synvinklar; den adopterades, adoptivföräldrens och den professionellas. Kandidatavhandling I socialpolitik och socialt arbete Helsingfors universitet. Svenska social- och kommunalhögskolan.

Övermark, Anu 2013. Salatusta avoimeksi. Kotimainen adoptio historiallisessa kontekstissaan. Pro gradu-tutkielma. Sosiaalityö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän yliopisto.

Tekeillä olevat:

Majuri, Taina. Biologisen vanhemman kokemus lapsen luovuttamisesta adoptoitavaksi. Pro gradu-tutkielma. Terveystieteiden yksikkö, hoitotiede. Tampereen yliopisto.

Partanen, Päivi. Perhesuhteet adoptoitujen elämässä. Sosiaalityön erikoistumiskoulutukseen kuuluva lisensiaatintutkimus. Lapsi- ja nuorisososiaalityön erikoisala. Sosiaalityöiden laitos. Helsingin yliopisto.

LIITE 2

Artikkelit ja haastattelut

Hongisto, Virve. Tuen tarve ei pääty adoptioon. PL 4/2012.

Hongisto, Virve; Partanen, Päivi; Pasanen, Kaarina; Reinikainen, Heli; Tervonen-Arnkil, Kaisa. Kohtaamisia adoptiokolmiossa – avoimuus perhesuhteissa. Teoksessa (toim.) Niskanen, Helena 2012 Turku palaa-perheterapia ja kulttuuri. Painosalama Oy, Turku.

Mykkänen, Raili. Kohti avointa adoptiota, PL 1/2011.

Mykkänen, Raili. Mitä olisin ilman sinua? PL 2/2011.

Partanen, Päivi. KEIHIN KUULUN kun kuulun perheeseen? PL 1/2012.

Pasanen, Kaarina ja Tervonen-Arnkil, Kaisa. Adoptio antaisi lapselle pysyvän kodin. Helsingin Sanomat, Vieraskynä 26.3.2010.

Pasanen, Kaarina. Kohtaaminen vaikuttaa. PL 5/2011.

Pasanen, Kaarina. Avoin adoptio – riski vai rikkaus? Adoptiokuulumisia Britanniasta. PL 3/2012.

Pasanen, Kaarina ja Tervonen-Arnkil, Kaisa. Avoimuutta adoptioon – yhteys voi säilyä. Teoksessa (toim.) Timonen, Piritta. Adoptio – lapsen etu? LSKL 2013.

Reinikainen, Heli. Yhteyksissä. Adoptiovanhempien kokemuksia avoimuudesta ja yhteydenpidosta. PL 5/2012.

Tervonen-Arnkil, Kaisa. Avoimuus tulee olla adoption lähtökohta. PL 2/2012.

Tervonen-Arnkil, Kaisa. Avoin adoptio, Sosiaaliportti, lastensuojelun käsikirja. THL 2012.

Haastattelut

Hynynen, Kaisu. Kotimaasta adoptoitujen tapaaminen. Adoptioperheet 1/2011.

Karhu, Ritva. Askelmerkkejä avoimuuteen. Adoptiosta puhuminen kotimaan adoptioperheissä. Adoptioperheet 3/2013.

Leivonniemi, Hanna. ADOPTIO. Suomen Kuvalehti 5/2011.

Martikainen, Jaana. Adoption uudet tuulet. Lapsen Maailma 8/2011.

Mykkänen Raili. Kodissa kasvavat. PL 2/2010.

Nurminen, Kirsi-Marja. Vihdoinkin Rintanen! Adoptio virallisti oman perheen. Perhehoitolehti 6 /2010

Saraste, Anna. Silminnäkijä: Rakasta minut henkiin 14.2.2013. Dokumentti.

Yle Asiaohjelmat

Suutari, Päivi. Kuulumisia Kohtaaminen-hankkeesta. Adoptioperheet 4/2011.

LIITE 3

Projektin aikana tuotettu materiaali

Kaksi äitiä. Dokumentaarinen elokuva. Ohjaus Sera Martikainen. Tuotanto Markus Hellas. Aalto yliopiston elokuvataiteen laitos 2013.

Opas syntymävanhemmalle – adoptiota harkittaessa 2013.
www.pelastakaalapset.fi

Kun lapsi tarvitsee uuden kodin. Palettikortti.

Vuorovaikutuksen pulmat – demonstraatio vesilaseilla. Video. Kaisa Tervonen-Arnkil. Video pohjautuu psykoterapeutti Leslie Ironsiden esimerkkiin vuonna 2012. Toteutus Ilmari Arnkil 2013.

LIITE 4

Koulutukset, työpajat, puheenvuorot ja vertaisryhmät 2010-2013

8 Koulutusta Yhteys voi säilyä – Avoin adoptio mahdollisuutena lastensuojelun ja adoption ammattilaisille

21 Työpajaa ja puheenvuoroa lastensuojelun ja adoption sekä terveydenhuollon asiantuntijoille

8 Koulutusta kotimaasta lasta toivoville adoptioeuvonnassa oleville perheille

8 Aikuisten adoptoitujen vertaistapaamista

5 Adoptoineiden perheiden vertaistapaamista

1 Syntymävanhempien vertaistapaaminen

Pelastakaa Lapset - Rädda Barnen

Save the Children

Avoimuutta ja yhteyksiä on ajankohtainen kirja kotimaisesta adoptiosta 2010 -luvun Suomessa.

Julkaisu perustuu Pelastakaa Lasten Kohtaaminen - kotimaisen adoption kehittämishankkeessa neljän vuoden aikana (2010–2013) tehtyyn työhön. Keskeisiä teemoja hankkeessa olivat adoption **avoimuus**, lapsen ihmissuhteiden **pysyvyys**, yhteyden säilyttämisen mahdollisuus **avoimena adoptiona** sekä lapsen **oikeus taustansa ja syntymävanhempiensa tuntemiseen ja kohtaamiseen** tiedon, tunteiden ja mielikuvien tasolla. Todellisia kohtaamisia on näihin vuosiin mahtunut runsaasti ja on hienoa nähdä, että muutokset ovat mahdollisia niin ajattelussa kuin kehitetyissä työkäytännöissä.

Artikkelikokoelmassa kuullaan kaikkien adoptiokolmion osapuolten kokemuksia ja näkemyksiä. Lapsen syntymävanhemmat, adoptoidut ja adoptiovanhemmat kertovat merkittävistä kohtaamisista toistensa ja ammattilaisten kanssa.

Kirja kertoo todellisista kokemuksista ja tutkitusta tiedosta. Se antaa uusia näkökulmia niin adoption eri osapuolille kuin ammattilaisille. Erityisesti sosiaalialan opiskelijat, lastensuojelun sosiaalityöntekijät ja muut adoption ammattilaiset hyötyvät uudesta tiedosta oman toimintansa tueksi. Myös adoptioeuvontaa pitempään tehneet saavat kirjasta uutta ja ajantasaista tietoa työhönsä.

Adoptio on elämänmittainen ratkaisu. Sen ymmärtämiseen meidän on oltava avoimia, rehellisiä ja herkkiä.

Pelastakaa Lapset tekee työtä kaikkein vaikeimmassa asemassa elävien lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien puolesta kotimaassa ja maailmalla. Kansainvälinen Pelastakaa Lapset on maailman johtava lapsen oikeuksien puolesta toimiva kansalaisliike. Suomen Pelastakaa Lapset on perustettu vuonna 1922.

Pelastakaa Lasten toimistoista ja [www-sivuiltamme](http://www.sivuiltamme) saat lisätietoja toiminnastamme ja avustuskohteistamme.

Pelastakaa Lapset ry
Koskelantie 38
00610 Helsinki
Puh. 010 843 5000
www.pelastakaalapset.fi

